

< **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ
ΔΙΑΛΟΓΟΙ 2016**

>
ΣΥΝΟΡΑ & ΟΡΙΑ

archdialogoi.blogspot.gr

Instagram: [arhaiologikoi_dialogoi](#)

#[arhaiologikoi_dialogoi](#)

Facebook: ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ 2016, 14-17 Απριλίου, Λέσβος

14-17 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΜΥΤΙΛΗΝΗ

ΣΥΝΕΔΡΙΕΣ - ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ
ΜΕ ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ

ΠΕΜΠΤΗ 14 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2016

16:00 - 17:30	The Silent University ΑΝΟΙΧΤΟ ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ	Esra Dogan, Χριστίνα Θωμοπούλου, Μαρία Πετεινάκη, Ελένη Τζιρτζιλιάκη, Ιλιάννα Φωκινάκη
19:00 - 21:30	ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ. Οι αρχαιολογίες της βίαιης μετανάστευσης. ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	Γιάννης Χαμηλάκης (συντ), Γιώργος Τιμουρής, Ηλέκτρα Πετράκου, Βαρβάρα Παπαδοπούλου

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2016

09:00 - 12:00	Όψεις της δημόσιας αρχαιολογίας: Σχεδιάζοντας δράσεις επικοινωνίας για διαφορετικές κατηγορίες κοινού. ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΘΑΛΑΣΣΑΣ	Στάθης Γκότσης & Όλγα Σακαλή (συντ), Μαρία Γιαννίκου, Ελένη Στεφάνου, Αμαλία Τσιτούρη, Στέλλα Φαϊτάκη, Παύλος Τριανταφυλλίδης
	Αιγαιική Προϊστορία. Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές στις νεολιθικές σπουδές. ΑΙΘΟΥΣΑ Γ ΚΤΙΡΙΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	Δέσποινα Καταπότη (συντ), Γιάννης Χαμηλάκης Γιάννης, Εβίτα Καλογηροπούλου, Λίτσα Βούλγαρη, Νίκος Ευστρατίου
	Ζητήματα ερμηνείας υλικού πολιτισμού. ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	Εύη Σαμπανίκου (συντ) Φιλιά Ηλιοπούλου, Στέλλα Μουζακιάτου, Φαίδων Μουδόπουλος, Δημήτρης Καραμπάς
12:00 - 15:00	Ζητήματα φύλου στην αρχαιολογία. ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΘΑΛΑΣΣΑΣ	Όλγα Σακαλή (συντ), Δήμητρα Κοκκινίδου, Γλαύκη Γκότση
	Διερευνώντας τη συσχέτιση της αρχαιολογίας και νέων τάσεων στην υπολογιστική. ΑΙΘΟΥΣΑ Γ ΚΤΙΡΙΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	Γιώργος Καρυδάκης, Νίκος Μπουμπάρης, Δέσποινα Καταπότη (συντ), Νίκος Παπαδημητρίου, Σωκράτης Κουρσούμης, Χριστίνα Θωμοπούλου, Γιώργος Βαβουρανάκης
	Αρχαιολογία, Τουρισμός και Ανάπτυξη. ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	Γεράσιμος Παυλογεωργάτος (συντ), Ιωάννης Πούλιος, Δανάη Νάστου, Λευτέρης Κουργιαννίδης, Ιουλία Σκουνάκη, Παύλος Τριανταφυλλίδης
16:00 - 17:00	ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΔΡΑΣΗ. Θέση σάρωσης 325. ΑΝΟΙΧΤΟ ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ	Περσεφόνη Μύρτσου, Μαρία Σαρρή (συντ)
16:00 - 18:00	Ο ερμηνευτικός λόγος των μουσείων (ΣΥΝΕΔΡΙΑ). ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	Ανδρομάχη Γκαζή (συντ), Μαρία Ξένη Γαρέζου, Έλενα Γλύτση, Στέφανος Κεραμίδας, Ελένη Παφίλη, Αμαλία Τσιτούρη, Αλεξάνδρα Νικηφορίδου
	Πολιτισμός, Μουσεία και Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης. ΑΙΘΟΥΣΑ Γ ΚΤΙΡΙΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	Δέσποινα Καταπότη (συντ), Κωστής Δάλλας, Θεοδώρα Κάβουρα, Μαρία Σιδερή, Μαρία Λένη, Νίκος Παπαδημητρίου
	Συζήτηση για μία αρχαιολογία του σύγχρονου κόσμου στην Ελλάδα. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	Γιάννης Σταυριδόπουλος (συντ), Ελένη Στεφάνου, Ιωάννα Αντωνιάδου, Χριστίνα Δεσαλέρμου, Αγνή Καραδήμου, Μιχάλης Κοντός, Κατερίνα Σπυροπούλου.
18:00 - 21:00	Ο ερμηνευτικός λόγος των μουσείων (ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ) ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	Ανδρομάχη Γκαζή (συντ)

09:00 - 11:30	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ. Μικρογεωγραφίες. Συμμετοχικοί Μηχανισμοί και Διαδικασίες Αυτοοργάνωσης. ΑΝΑΧΩΡΗΣΗ ΛΕΩΦΟΡΕΙΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΑΠΦΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΡΙΑ	Χαρίκλεια Χάρη (συντ)
12:00 - 15:00	ΔΡΩΜΕΝΟ - ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ. Αποτυπώματα στο έδαφος. ΑΝΑΧΩΡΗΣΗ ΛΕΩΦΟΡΕΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΤΩ ΤΡΙΤΟ	Ελένη Τζιρτζιλάκη (συντ)

ΣΑΒΒΑΤΟ 16 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2016

09:00 - 12:00	Τα όρια του αισθητού: οι αρχαιολογικές υλικότητες της νεοελληνικής λογοτεχνίας. ΑΙΘΟΥΣΑ Β ΚΤΙΡΙΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	Δημήτρης Πλάντζος (συντ), Παναγιώτης Ελ Γκεντί, Αθανασία Δανελάτου, Λιάνα Γιαννακοπούλου, Γεωργία Γκότση
	Οκτώωρο στην Ετεροτοπία: αρχαιολογική υπηρεσία και «παράξενοι αποκλεισμοί». ΑΙΘΟΥΣΑ Γ ΚΤΙΡΙΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	Ελευθερία Ακριβοπούλου, Ρωξάνη Βλαχοπούλου, Στυλιάνα Γκαλινίκη (συντ), Κλέα Δαραβίγκα, Στέφανος Βασιλειάδης, Πηνελόπη Κατοχιανού-Σέρβου, Δήμητρα Δρόσου
	Η αρχαιολατρία χθες και σήμερα. ΑΙΘΟΥΣΑ Δ ΚΤΙΡΙΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	Μαρία Ήρα Καραδημητρίου (συντ), Δήμητρα Κουκίου, Παναγιώτα Παναρίτη, Ελένη Τζουμάκα, Δήμητρα Νικολοπούλου, Παναγιώτης Δήμας, Δημήτρης Παπακαραλάμπους, Εύη Σαμπανίκου, Ακης Γαβριηλίδης
	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ. Re-branding Lesvos. ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΤ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	Γιώργος Κατσαρός, Μιρέλλα Μαντά, Μιχάλης Μειμάρογλου, Κώστας Μπίσας, Άννα Πολυδώρου, Δημοσθένης Σερκετζής, Όλγα Σιαλαμπούκου, Μαρίνα Σταμάτη, Μάκης Αξιώτης, Σωκράτης Κουρσούμης, Δέσποινα Καταπότη, Νάσια Χουρμουζιάδη, Δημήτρης Καλατζάκης, Κοκκώνα Ρούγγου
	ΠΡΟΒΟΛΗ: Nisyros X Eggs ΑΙΘΟΥΣΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ	Κώστας Μπίσας
12:00 - 15:00	Αρχαιολογία και ψυχανάλυση: προσεγγίσεις της απουσίας. ΑΙΘΟΥΣΑ Β ΚΤΙΡΙΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	Άρης Αναγνωστόπουλος, Χρυσάνθη Παπαδοπούλου (συντ), Χάρης Μωρίκης, Νικος Παπαδημητρίου, Μαρίνα Φραγκιαδάκη
	Εξευγενίζοντας τον κοινωνικοιστορικό αστικό χώρο: ο ρόλος των αρχαιολογικών χώρων στις δημιουργικές πόλεις. ΑΙΘΟΥΣΑ Γ ΚΤΙΡΙΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	Κωνσταντίνος Αθανασίου (συντ), Χαράλαμπος Τσαβδάρογλου, Βάσω Μακρυγιάννη, Φωτεινή Μάμαλη, Παναγιώτης Δήμας
	The Silent University ΑΙΘΟΥΣΑ Δ ΚΤΙΡΙΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	Esra Dogan, Χριστίνα Θωμοπούλου, Μαρία Πετεινάκη, Ελένη Τζιρτζιλάκη, Ιλιάννα Φωκινάκη
	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ. Που είναι τα όρια της Κνωσού; ΑΙΘΟΥΣΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ	Χριστίνα Θωμοπούλου (συντ)
	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ. Απο το συγκεκριμένο στο αντικείμενο. ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΤ ΚΤΙΡΙΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	Κώστας Μπίσας (συντ)
16:00 - 19:00	Ζητήματα αρχαιολογίας και συντήρησης στην Κρήτη και στη Σάμο στα χρόνια 1880-1960. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	Αντώνης Βασιλάκης (συντ), Βασίλης Βαρουχάκης, Κωνσταντίνος Τζιαμπάσης, Δημήτρης Καραμπάς, Ειρήνη Γαλλή, Μαρία Νοδαράκη, Μαρία Δελή, Άρτεμις Παπαθεοδώρου

15:00 - 18:00	ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΔΡΩΜΕΝΟ: 428/7 π.Χ. : Λέσβος πλην Μηθύμνης απέστη απ' Αθηναίων... ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	Αφήγηση: Κατερίνα Κομνηνάκα Χορευτές: Μαρίνα—Ισμήνη Ιωαννάτου Στέργιος Ψήφης
16:00 - 18:00	ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ. Εσύ εκεί, εγώ εδώ. Και στη μέση? ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	Δήμητρα Νικολοπούλου (συντ)
	Αρχαιολογίες της Βεβήλωσης. ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	Άκης Γαβριηλίδης (συντ), Φώτης Υφαντίδης, Μαρία Σαρρή, Χαρίκλεια Χάρη, Χαράλαμπος Τσαβδάρου, Θεόφιλος Τραμπούλης, Γιάννης Χαμηλάκης, Ηορε
18:00 - 20:00	ΒΙΩΜΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ. Όριο, άτομο. ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	Δήμητρα Νικολοπούλου (συντ)
18:00 - 21:00	Αρχαιολογία και τοπικές κοινωνίες: μία δημόσια συζήτηση για την συνδιαχείριση του αρχαιολογικού παρελθόντος. ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	Ελένη Στεφάνου, Ιωάννα Αντωνιάδου (συντ), Άρης Αναγνωστόπουλος, Διακουμάκου Μαρία, Κουτσούμπα Δέσποινα, Πετροπούλου Κρίστη, Πλάντζος Δημήτρης, Σταυριδόπουλος Γιάννης, Σαφώ Τάνου, Κατερίνα Κίσσα, Χαμηλάκης Γιάννης, Στάθης Γκότσης, Πάνος Αθανασόπουλος, Μάκης Αξιώτης, Κλαίρη Γιαννίρη
	Ελλάδα και Τουρκία: Μεθοριακές αρχαιολογίες. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	Νίκος Τσιβίκης (συντ) Άρτεμις Παπαθεοδώρου, Βασίλης Κουτσούκος, Αλεξάνδρα Κρήτη, Μαρία Λένη
19:00 - 21:00	Τα αντικείμενα και οι ερμηνείες τους στο «μετα-μουσείο». ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	Άρτεμις Σταματέλου (συντ), Παναγιώτης Δήμας, Ειρήνη Κλημοπούλου, Χριστίνα Νταλταγιάννη, Μαρία Φιλιπούση, Μίρκα Παλιούρα, Μαρία Σαρρή, Χαρίκλεια Χάρη
20:00 - 21:00	ΣΚΗΝΙΚΟ ΔΡΩΜΕΝΟ, ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ. Ό-ρι-ο/α. ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	Δήμητρα Νικολοπούλου (συντ)

ΚΥΡΙΑΚΗ

10:00 ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

ΣΥΝΕΔΡΙΕΣ - ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ
ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ

ΠΕΜΠΤΗ

09:00 - 12:00

Ανοιχτό Αμφιθέατρο Πανεπιστημίου

THE SILENT UNIVERSITY. ΜΙΑ ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΑΠΟ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΑΙΤΟΥΝΕΣ ΑΣΥΛΟ ΞΕΚΙΝΑ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

Esra Dogan, Χριστίνα Θωμοπούλου, Μαρία Πετεινάκη, Ελένη Τζιρτζιλάκη, Ιλιάννα Φωκιανάκη

Το Silent University ξεκίνησε το 2012 ως μια αυτόνομη πλατφόρμα ανταλλαγής γνώσης από πρόσφυγες, μετανάστες και αιτούντες άσυλο. Αναγνωρίζοντας ότι μέσα από τη μετανάστευση και την προσφυγιά πολλοί-πολλές αποξενώνονται από το αντικείμενο σπουδών τους στις χώρες άφιξής τους, το Silent University προσπαθεί να δημιουργήσει ένα χώρο όπου η σχέση αυτή να μην χάνεται. Στο πανεπιστήμιο αυτό καλούνται πρόσφυγες, μετανάστες και αιτούντες άσυλο να δώσουν και να παρακολουθήσουν ομιλίες και μαθήματα στις γλώσσες τους, ενώ φοιτητές-φοιτήτριες είμαστε εν δυνάμει και όλοι-ες μας. Οι διαλέξεις αφορούν την ειδικότητα του/της καθενός/καθεμιάς. Έτσι η εκπαίδευση και η ανταλλαγή γνώσης γίνονται οι σπόροι μιας μεικτής κοινότητας ερευνητών/ερευνητριών, ακαδημαϊκών και φοιτητών-φοιτητριών που εξερευνούν συμμετοχικές μεθοδολογίες στις οποίες η εκπαίδευση γίνεται μέσο αλληλεγγύης. Μέχρι στιγμής το Silent University υπάρχει στο Λονδίνο, στο Αμβούργο, στην Ιορδανία, στη Στοκχόλμη, ενώ έχει ξεκινήσει οργάνωση για να δημιουργηθεί και στην Αθήνα. Η κάθε πόλη προσαρμόζει τις βασικές αρχές της πρωτοβουλίας στις τοπικές ανάγκες και χαρακτηριστικά.

Ως Silent University στην Αθήνα, αναγνωρίζουμε ότι αυτή τη στιγμή υπάρχουν πολλές διαφορετικές ανάγκες διαφορετικών ομάδων, που – ανάμεσα σε άλλους παράγοντες – εξαρτούνται και από τη διάρκεια της διαμονής τους στην Ελλάδα – μια χώρα με μεγάλο μόνιμο πληθυσμό (που μένει άνω των 5 ετών στην Ελλάδα), αλλά και μεγάλο πληθυσμό in-transit (που μπορεί να μείνει και μόνο 5-15 μέρες). Η κάθε ομάδα έχει διαφορετικές ανάγκες, αλλά η πληροφορία και η γνώση σε διαφορετικά σημεία της διαδρομής τους μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο (ενημερωτικό, εμπυχωτικό κ.ά.)

Ένας από τους βασικούς στόχους του Silent University είναι να αμφισβητήσει την ιδέα ότι η σιωπή είναι μια κατάσταση παθητική, και να εξερευνήσει τη δύναμή της μέσα από την περφόρμανς, τη γραφή και τη συλλογική συζήτηση. Η εξερεύνηση αυτή προσπαθεί να κάνει φανερά τη συστηματική αποτυχία και την απώλεια δυνατοτήτων και γνώσης που συμβαίνει όταν σιωπούνται άνθρωποι κατά τη διαδικασία αίτησης ασύλου.

Στους Αρχαιολογικούς Διαλόγους 2016 η νέα ομάδα του Silent University στην Αθήνα προτείνει να κάνει μια αρχική παρουσίαση και συζήτηση γύρω από την πρωτοβουλία, καλώντας και ανθρώπους που πιθανώς ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν (είτε ως καθηγητές/καθηγήτριες ή και φοιτητές/φοιτήτριες), και να ξεκινήσουν Silent University στη Μυτιλήνη. <https://www.facebook.com/SUathens/?fref=ts> και για γενικές πληροφορίες <http://thesilentuniversity.org/>

09:00 - 12:00

Αμφιθέατρο Γεωγραφίας

ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ. ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΕΣ ΤΗΣ ΒΙΑΙΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ

Γιάννης Χαμηλάκης (συντ)

Γιώργος Τσιμουρής

Ηλέκτρα Πετράκου

Βαρβάρα Παπαδοπούλου

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

09:00 - 12:00 Αμφιθέατρο Θάλασσας

ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ: ΣΧΕΔΙΑΖΟΝΤΑΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΟΙΝΟΥ

ΣΥΝΤΟΝΙΖΟΥΝ

Όλγα Σακαλή, Στάθης Γκότσης

Η λεγόμενη “Public archaeology” (Δημόσια Αρχαιολογία ή Αρχαιολογία για το κοινό) επιχειρεί να υπερβεί το παραδοσιακό μοντέλο της απλής ανταπόκρισης στο όποιο ενδιαφέρον του κοινού (ή των διαφορετικών κατηγοριών κοινού) για τα μνημεία, συμπεριλαμβάνοντας την έννοια μιας ενεργητικής, ερμηνευτικής σύνδεσης μεταξύ αρχαιολογίας και κοινωνίας. Η σύνδεση αυτή αναγνωρίζει τις σύμφυτες πολιτικές διαστάσεις της αρχαιολογικής πρακτικής και αναζητά να συναρθρώσει τα επιστημονικά στοιχεία της ακαδημαϊκής αρχαιολογίας και της διαχείρισης των μνημείων σε μια στοχευμένη και εφαρμοσμένη σχέση με την ευρύτερη κοινότητα και τις επιμέρους ομαδοποιήσεις της. Σε ένα τέτοιο διευρυμένο πλαίσιο, τα οφέλη της επαφής της κοινότητας με την αρχαιολογία δεν περιορίζονται αποκλειστικά στην πληροφόρηση ή στην «ευαισθητοποίηση». Επεκτείνονται τόσο στην εισαγωγή μιας αρχαιολογικής, δηλαδή ιστορικής, προοπτικής στην τρέχουσα κοινωνική αντιπαράθεση όσο και στη δημιουργία των προϋποθέσεων για τη συμμετοχή της αρχαιολογικής κοινότητας στη διαδικασία κοινωνικού μετασχηματισμού σε τοπικό και όχι μόνο επίπεδο.

Το πάνελ θα επιχειρήσει να ανοίξει μια συζήτηση για τους όρους και τις προϋποθέσεις σχεδιασμού και υλοποίησης δράσεων επικοινωνίας με «δύσκολες» ομάδες κοινού, στην ελληνική πραγματικότητα. Οι ολιγόλεπτες (10') εισηγήσεις και οι προβολές θα παρουσιάσουν εφαρμοσμένες δράσεις και προτάσεις για μια κοινωνικά προσανατολισμένη αρχαιολογική επικοινωνιακή πρακτική, με έμφαση σε ζητήματα στόχων και μεθοδολογίας.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ

Δημόσια αρχαιολογία: προβληματισμοί σε μια πόλη που δέχεται μεγάλο κύμα προσφυγικών ροών.

Μαρία Γιαννίκου

Αρχαιολογία για όλους; Σκέψεις από τις συναντήσεις με ανόμοια «δύσκολα» κοινά.

Στάθης Γκότσης

Το μουσείο «εντός των τειχών»: ικνογραφήματα μιας συνάντησης στη φυλακή.

Όλγα Σακαλή

Δημόσια αρχαιολογία και άτυπη μάθηση: σχεδιάζοντας εκπαιδευτικές δράσεις για παιδιά προσχολικής ηλικίας στην πόλη της Ρόδου.

Ελένη Στεφάνου

Ψηλαφώντας το ρωμαϊκό παρελθόν της Κορίνθου.

Αμαλία Τσιτούρη

«Με τους Ρομά στο Μουσείο»: η εφαρμογή στην πόλη της Χίου.

Στέλλα Φαϊτάκη

Αντίσταση στην εσωστρέφεια: ο επικοινωνιακός ρόλος της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας

Παύλος Τριανταφυλλίδης

ΠΡΟΒΟΛΕΣ

«Ο πολιτισμός ως μέσον κοινωνικής ένταξης: μια διαπολιτισμική προσέγγιση» - παραγωγή ΚΕΠ-ΥΠΠΟ 1996 - διάρκεια 20’

«Τσιγγάνοι στο Βυζαντινό Μουσείο» - παραγωγή ΒΧΜ-ΥΠΠΟ 2014 - διάρκεια 12’

ΠΙΣΩ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΥΛΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ

Εύη Σαμπανίκου

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ

“Πώς η ανάγκη γίνεται ιστορία”: Εξερευνώντας τα όρια υλικού και υπερβατικού κόσμου: Τα χρηστήρια ελάσματα της Δωδώνης.

Φαίδων Μουδόπουλος

Οδοιπορώντας στα επιβλητικά βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία της Αλβανίας: Ο κοινωνικός και εκπολιτιστικός τους ρόλος και η διαλεκτική τους με το περιβάλλον στο ιστορικό γίνεσθαι.

Στέλλα Μουζακιώτου

Απο τον Ομηρικό οἴνοπι πόντω στην Ιστοριογραφία του 20ου αιώνα: Η Αρχαιολογία του Κρασιού και της Μεσογείου.

Δημήτρης Καραμπάς, Φαίδων Μουδόπουλος

Ζητήματα ερμηνείας του υλικού πολιτισμού - οι έννοιες του χώρου και του χρόνου στην αρχαιολογική έρευνα.

Φιλιά Ηλιοπούλου

ΑΙΓΑΙΑΚΗ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ. ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΣΤΙΣ ΝΕΟΛΙΘΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ**ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ**

Δέσποινα Καταπότη

Η συζήτηση θα ξεκινήσει με μία σύντομη επισκόπηση της ιστορίας των Νεολιθικών σπουδών, θα διερευνήσει συνοπτικά βασικούς ερμηνευτικούς/επιστημολογικούς άξονες των προηγούμενων δεκαετιών και στη συνέχεια θα εστιάσει σε νεότερες μελέτες και έργα που φαίνεται να μετασχηματίζουν ή και να ανατρέπουν τις μέχρι τώρα παγιωμένες απόψεις γύρω από την υπό εξέταση περίοδο.

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ*Λίτσα Βούλγαρη**Νίκος Ευστρατίου**Εβίτα Καλογηροπούλου**Γιάννης Χαμηλάκης*

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΦΥΛΟΥ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ

Όλγα Σακαλή

Τις τελευταίες δεκαετίες η φεμινιστική κριτική εμφανίζεται δυναμικά στα πεδία των κοινωνικών επιστημών (ιστορίας, κοινωνικής ανθρωπολογίας, ιστορίας της τέχνης κ.ά.). Ωστόσο, δεν φαίνεται να έχει αποκτήσει παρόμοια δυναμική και στην ελληνική αρχαιολογία (έρευνα, αρχαιολογικές ερμηνείες του παρελθόντος, μουσειακή και εκθεσιακή πρακτική), παρά την πλούσια πλέον θεωρητική και μεθοδολογική εμπειρία μιας μακροχρόνιας παράδοσης στην Ευρώπη και στην Αμερική, όπου η φεμινιστική προσέγγιση στην αρχαιολογία έχει να παρουσιάσει ένα πλήθος εναλλακτικών προτάσεων και μελετών.

Η προηγούμενη παρατήρηση μας εισάγει στη συζήτηση για τον εθνοκεντρικό αλλά και ανδροκεντρικό χαρακτήρα της ελληνικής αρχαιολογίας και γενικότερα για τη σύνδεση των εννοιών έθνους και ανδρισμού. Ο καθοριστικός ρόλος της ελληνικής αρχαιολογικής επιστήμης στη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας επεκτείνεται και στην ανακατασκευή του εθνικού παρελθόντος σε «ηρωικό» και, όπως συχνά συμβαίνει στις εθνοκεντρικές αρχαιολογίες, στην ταύτισή του, ρητά ή άρητα, με τις έννοιες της δύναμης και του ανδρισμού (masculinity). Η διαπίστωση αυτή αφορά τόσο τις ερευνητικές εργασίες, που τα ερωτήματα και οι αναλύσεις τους δεν λαμβάνουν υπόψη τούς έμφυλους διαχωρισμούς και ασυμμετρίες του παρελθόντος όσο και τις εκθέσεις των (αρχαιολογικών κυρίως) μουσείων όπου, μέσω του μουσειακού λόγου προωθείται και διαιωνίζεται στο κοινό μια ανδροκεντρική θέαση του παρελθόντος, που αντλεί από σύγχρονες αντιλήψεις περί φύλου και διαπερνά διαχρονικά τις ερμηνείες του υλικού πολιτισμού. Αν και αξιολογείται, η ποσοτική υπεροχή των γυναικών αρχαιολόγων στα ελληνικά μουσεία, η οποία αποτυπώνεται και στα αντίστοιχα ποσοστά εργασίας κατά φύλο στην Αρχαιολογική Υπηρεσία, δεν φαίνεται να αποτελεί ικανή συνθήκη για την ανάπτυξη της φεμινιστικής αρχαιολογίας στην Ελλάδα, όπου μένει να γίνουν πολλά ακόμη βήματα στην κατεύθυνση της προσέγγισης των αρχαιολογικών αφηγήσεων από τη σκοπιά του φύλου.

Η συζήτηση-πάνελ έχει ως σκοπό να ανιχνεύσει τις διαστάσεις και τις προοπτικές ενός σχεδόν αδιερεύνητου θέματος στην αρχαιολογική θεωρία, ερμηνεία και πρακτική, αυτού της προβληματικής του φύλου και της χρήσης του ως αναλυτικής κατηγορίας στον αρχαιολογικό λόγο. Με την αξιοποίηση, στο βαθμό που είναι δυνατόν, των εργαλείων και των αναζητήσεων της φεμινιστικής σκέψης, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί στο εξωτερικό αλλά και στην ελάχιστη σχετική παραγωγή εντός Ελλάδας, επιχειρείται να δειχθεί η ιδιαίτερη συνεισφορά του φύλου στην κριτική πρόσληψη και νοηματοδότηση του παρελθόντος.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ

Φεμινισμός και ελληνική αρχαιολογία: ασύμπτωτες διαδρομές

Δήμητρα Κοκκινίδου

Το φύλο των σωμάτων και οι σημασίες του: κριτικές προσεγγίσεις έργων της αρχαιότητας από φεμινίστριες ιστορικούς τέχνης

Γλαύκη Γκότση

Έμφυλες αναπαραστάσεις στον αρχαιολογικό λόγο

Όλγα Σακαλή

ΔΙΕΡΕΥΝΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΩΝ ΤΑΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ**ΣΥΝΤΟΝΙΖΟΥΝ**

Γιώργος Καρυδάκης, Δέσποινα Καταπότη, Νίκος Μπουμπάρης

Η συζήτηση προσεγγίζει διερευνητικά τη σχέση των πεδίων της Αρχαιολογίας και των νέων τάσεων στην Υπολογιστική. Στόχος του panel είναι να εκκινήσει ένας διάλογος που θα αναδείξει τις δυνατότητες των υπολογιστικών τεχνικών και μεθόδων, τα ψηφιακά μέσα ως τρόπο αφηγηματικής έκφρασης και τις προδιαγραφές της Αρχαιολογίας και των γειτονικών περιοχών. Παράλληλα, εξετάζονται και ενδιάμεσα επίπεδα αλληλεπίδρασης και εμπειρίας χρήση. Σημείο εκκίνησης της διερευνητικής απόπειρας είναι τα συνεργατικά εργαλεία διαλόγου και εννοιολογικής αποτύπωσης τα οποία είναι ήδη διαθέσιμα στο <https://www.mindmeister.com/> και θα διαμορφώσουν το υπόβαθρο της συζήτησης κατά τους Αρχαιολογικούς Διαλόγους 2016 στην Μυτιλήνη.

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ*Γιώργος Βαβουρανάκης**Χριστίνα Θωμοπούλου**Σωκράτης Κουρσούμης**Νίκος Παπαδημητρίου**Γιάννης Χαμηλάκης*

12:00 -15:00

Αμφιθέατρο Γεωγραφίας

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ

Γεράσιμος Παυλογεωργάτος

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ

Ο τουρισμός μέσα από το πρίσμα της Ορθόδοξης θεολογίας και η σύνδεσή του με τη διαχείριση θρησκευτικών πολιτιστικών χώρων: Στοχασμοί με αφορμή το μοναστικό κέντρο των Μετεώρων

Γιάννης Πούλιος

Γεφυρώνοντας το κενό ανάμεσα στην πολιτισμική διαχείριση και στη διοίκηση επιχειρήσεων: Η πολιτισμική κληρονομιά ως «εμπειρία» για τους επισκέπτες - Το παράδειγμα του Μουσείου Ακρόπολης

Ιωάννης Πούλιος, Δανάη Νάστου, Λευτέρης Κουργιαννίδης

Ο αρχαιολογικός χώρος και ως μουσείο

Ιουλία Σκουνάκη

Τελικό σχόλιο

Παύλος Τριανταφυλλίδης

ΠΙΣΩ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ

Δέσποινα Καταπότη

Μπορούμε να θεωρήσουμε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως μία νέα εκδοχή μουσείου και μάλιστα εξατομικευμένου? Αποτελούν δυναμικά περιβάλλοντα αυτοπροβολής και αυτοέκθεσης (instagram, snapchat) ή μήπως ένα νέο κοινωνικό χώρο? Πώς επηρεάζουν τα "tagonomies" και «folksonomies» τις διαδικασίες νοηματοδότησης αλλά και πρόσληψης της «πολιτιστικής πληροφορίας»? Πώς αντιμετωπίζει το μουσείο τη νέα αυτή συνθήκη? Πώς συγκροτείται το «ψηφιακό προφίλ» ενός μουσείου και ποιά η σχέση με το «πραγματικό» μουσείο?

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ

Κωστής Δάλλας

Μαρία Λένη

Θεοδώρα Κάβουρα

Νίκος Παπαδημητρίου

Μαρία Σιδερή

Ο ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ

Ανδρομάχη Γκαζή

Ο λόγος συνιστά βασικό φορέα ερμηνείας στα μουσεία είτε πρόκειται για την παραδοσιακή αποτύπωσή του σε κείμενα υπομνηματισμού είτε για την εκφορά του μέσω ηχογραφημένων μαρτυριών, αφηγήσεων, κλπ., είτε για την απόδοσή του σε μια ψηφιακή εφαρμογή είτε για το σενάριο μιας εικονικής περιήγησης. Σε όλες αυτές – αλλά και σε άλλες – μορφές του, ο λόγος αποτελεί πρωτεύον ερμηνευτικό «εργαλείο», απαραίτητο για την αποκωδικοποίηση του περιεχομένου μιας έκθεσης και για τη συνακόλουθη δόμηση νοήματος εκ μέρους των επισκεπτών.

Στην πράξη αυτό θέτει μια εξαιρετικά δύσκολη πρόκληση σε όσους αναλαμβάνουν να γράψουν κείμενα, καθώς ο λόγος του μουσείου πρέπει συνεχώς να ισορροπεί μεταξύ της επιθυμίας παροχής επιστημονικής πληροφορίας και ερμηνείας, και της ανάγκης διαμεσολάβησης αυτής της ερμηνείας σε ευρύτερες ομάδες κοινού. Πρόκειται για μια ευαίσθητη, αλλά όχι ανέφικτη, ισορροπία, την οποία καλούνται να πετύχουν όλοι όσοι εμπλέκονται στη διαδικασία παραγωγής μουσειακών κειμένων προς όφελος των τελικών αποδεκτών, που είναι οι επισκέπτες.

Η σχετική συζήτηση και έρευνα διεθνώς έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της τελευταίας εικοσαετίας και έχει οδηγήσει στον εμπλουτισμό της μουσειολογικής θεωρίας, στην ανάπτυξη ειδικής μεθοδολογίας για τη συγγραφή κειμένων και σε πολύ επιτυχημένα παραδείγματα εφαρμογής. Στη χώρα μας, ωστόσο, η απουσία ουσιαστικού προβληματισμού ως προς τον ερμηνευτικό λόγο μουσείων και εκθέσεων εξακολουθεί να είναι εμφανής τόσο σε θεωρητικό/ερευνητικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο εφαρμογής. Οι λίγες εξαιρέσεις απλώς υπογραμμίζουν την παραπάνω διαπίστωση.

Στόχος της συνεδρίας είναι να εισαγάγει στον σχετικό προβληματισμό και να αποτελέσει αφορμή για την έναρξη γόνιμης συζήτησης σχετικά με την παραγωγή ουσιαστικού λόγου στα μουσεία.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ

«Έτσι κι αλλιώς κανείς δεν διαβάζει κείμενα» και άλλοι μύθοι... Η πρόκληση της παραγωγής λόγου στα μουσεία.

A. Γκαζή

Χαρτογραφώντας τον μουσειακό λόγο στα δημόσια αρχαιολογικά μουσεία.

Μαρία Ξένη Γαρέζου, Έλενα Γλύτση, Στέφανος Κεραμίδας, Ελένη Παφίλη

Περιπέτειες μουσειακών κειμένων στην Αρχαία Κόρινθο.

Αμαλία Τσιτούρη

Κείμενα για μουσειακά ψηφιακά μέσα – σκέψεις και προβληματισμοί.

A. Νικηφορίδου

Το εργαστήριο αποσκοπεί να εξοικειώσει τους συμμετέχοντες με την έννοια του μουσειακού κειμένου ως πρωταρχικού φορέα ερμηνείας των εκθεμάτων ενός μουσείου και άρα ως βασικού μέσου επικοινωνίας μουσείου και κοινού, να τους εφοδιάσει με μεθοδολογικές γνώσεις για τη συγγραφή κειμένων για μουσεία και εκθέσεις και να τους δώσει τη δυνατότητα να αναπτύξουν συγκεκριμένες δεξιότητες μέσα από την εκπόνηση ασκήσεων γραφής.

Έπειτα από μια βασική εισαγωγή στη θεωρητική και μεθοδολογική προσέγγιση του κειμένου στο μουσείο, οι συμμετέχοντες θα έχουν την ευκαιρία να εξασκηθούν πρακτικά στη συγγραφή κειμένων μέσα από την εκπόνηση κατάλληλα σχεδιασμένων ασκήσεων. Θα έχουν, επίσης, την ευκαιρία να εξοικειωθούν με βασικά ζητήματα γραφιστικής παρουσίασης και εκτύπωσης κειμένων.

ΔΟΜΗ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ

- Συγγραφή και παραγωγή κειμένων / Εισαγωγή στη θεωρία και την πράξη
- Εκτέλεση ασκήσεων σε ολιγομελείς ομάδες
- Παρουσίαση/συζήτηση των αποτελεσμάτων – διορθώσεις
- Καταληκτήρια συζήτηση

ΘΕΣΗ ΣΑΡΩΣΗΣ 325

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

Περσεφόνη Μύρτσου, Μαρία Σαρρή

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

“Βρισκόμαστε στο 1120^ο διαγαλαξιακό έτος (3200μ.χ.). Δύο αρχαιολόγοι, οι Βλάντιμιρ και Εστραγκόν, πραγματοποιούν διερευνητικές δοκιμαστικές τομές σε θέση, στη νήσο που κατά την ύστερη περίοδο εθνών-κρατών ονομαζόταν Λέσβος, βασισμένοι σε αναφορές αρχαίων ηλεκτρονικών πηγών που ανάγονται στο πρώτο μισό του εικοστού πρώτου μετά Χριστό αιώνα. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα.”

Μιά μελλοντολογική παρωδία με σκοπό να υποδείξει την αδυναμία της αρχαιολογικής έρευνας να τεκμηριώσει σημαντικά ιστορικά γεγονότα που όμως δεν άφησαν υλικά τεκμήρια. Οι δύο αρχαιολόγοι, αντιμετωπίζοντας το παρόν από το μακρινό μέλλον με χιούμορ, απαλλαγμένοι από τις πολιτικές και κοινωνικές αγκυλώσεις του σήμερα, προσπαθούν να ανιχνεύσουν τα πιθανά υλικά ίχνη των μεταναστευτικών ροών που προκάλεσαν την αλλαγή του ρου της ιστορίας.

Οι Βλάντιμιρ και Έστραγκόν βρίσκονται σε ευθεία αναφορά με το έργο “Περιμένοντας τον Godot” του Samuel Becket, με τα αφαιρετικά αποσπασματικά περιβάλλοντα του συγγραφέα, αλλά και με μία διάχυτη αίσθηση ματαιότητας, που προκαλεί η αναμονή της αποκάλυψης του υλικού τεκμηρίου ενός γεγονότος που δεν άφησε ίχνη. Δύο “γκρι” πρόσωπα, χωρίς φυλή και φύλο, σε ένα ανοιχτό χώρο, αλλά ακόμη διατηρώντας τα κλασσικά εργαλεία της αρχαιολογικής μεθόδου, σκάβουν ελπίζοντας να βρουν στοιχεία που αποδεικνύουν το πέρασμα προσφύγων από την περιοχή, γεγονός που οδήγησε στην κατάργηση εθνών και συνόρων.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ

Γιάννης Σταυριδόπουλος

Τα τελευταία χρόνια, αναπτύχθηκε κυρίως στις αγγλοσαξονικές χώρες, ως ξεχωριστός κλάδος η αρχαιολογία του πρόσφατου παρελθόντος ή όπως αλλιώς ονομάστηκε του σύγχρονου κόσμου ή τέλος με τον παράδοξο για πολλούς τίτλο, αρχαιολογία του παρόντος. Η αρχαιολογία του πρόσφατου παρελθόντος μελετά το παρόν και τον πρόσφατο 20ο αιώνα. Συνεπώς είναι μια δύσκολη αρχαιολογία γιατί ως ένα βαθμό είναι προσωπική, σχετίζεται με τους εαυτούς μας, το παρελθόν μας και τις μνήμες μας. Καλούμαστε ως επιστήμονες να κατανοήσουμε και να ερμηνεύσουμε έναν κόσμο του οποίου είμαστε κομμάτι. Είναι αναπόφευκτα πολιτική και ασχολείται με θέματα κοινωνικά, ηθικά, μειονοτήτων και αποκλεισμένων. Εισάγει νέους τρόπους για να βλέπουμε τους εαυτούς μας, τη σύγχρονη κοινωνία αλλά και την ίδια την αρχαιολογία. Είναι η αρχαιολογία της μνήμης, της πρόσφατης, της δυσάρεστης, της αντικρουόμενης και του τραύματος. Ερευνά το παρόν που απουσιάζει, το σιωπηρό και οδυνηρό κενό στην κατανόηση της πρόσφατης εμπειρίας, προσπαθεί να ρίξει φως σε αυτά που έχουν μείνει κρυμμένα και ανείπωτα, εκτός κυρίαρχων αφηγήσεων, σε ομάδες χωρίς φωνή, αυτό που ο Γκράμσι ονόμασε *subaltern*. Οφείλει να είναι μια κριτική παρέμβαση στις βεβαιότητες της Νεωτερικότητας και στους σχετικισμούς της Μετανεωτερικότητας χωρίς να φοβάται να πάρει θέση. Η ανασκαφή δεν είναι το αποκλειστικό της εργαλείο, η υλικότητα του πρόσφατου παρελθόντος είναι τις περισσότερες φορές ακόμη ορατή αν και συχνά οι κυρίαρχες αφηγήσεις την καθιστούν αόρατη. Όταν η έρευνα αφορά περιόδους του πρόσφατου παρελθόντος, άνθρωποι που έζησαν τα γεγονότα είναι παρόντες και έχουν λόγο για αυτά ακόμη όμως και αν οι αυτόπτες μάρτυρες έχουν φύγει η μνήμη δεν είναι κάτι που βιώνεται μόνο αλλά και κληρονομείται από γενιά σε γενιά επηρεάζοντας το παρόν. Όταν πάλι η έρευνα αφορά το σήμερα οφείλει να λαμβάνει υπόψη, να επηρεάζει αλλά και να επηρεάζεται από κοινότητες και κοινωνίες που σχετίζονται με αυτή. Οφείλει να είναι κατά συνέπεια μια αρχαιολογία δημόσια, ανοιχτή και πολυφωνική χωρίς αποκλεισμούς.

Στην Ελλάδα μέχρι στιγμής οι ερευνητικές αυτές κατευθύνσεις έχουν ελάχιστη επιρροή. Γι' αυτό το λόγο καλούμε σε μια ανοιχτή συζήτηση ανθρώπους που έχουν ασχοληθεί ή τους ενδιαφέρει το πρόσφατο παρελθόν μέσα από τα υλικά του κατάλοιπα, στοιχείο που καθιστά την συζήτηση ανάμεσα στα άλλα και αρχαιολογική. Η συζήτηση αυτή μπορεί να ξεκινήσει θέτοντας το μάλλον ρητορικό ερώτημα εάν μπορεί να υπάρξει μια αρχαιολογία του πρόσφατου παρελθόντος στην Ελλάδα. Ποια θα μπορούσαν να είναι τα πεδία εφαρμογής της και στη συνέχεια να συνεχίσουμε με παραδείγματα. Αναφέροντας ενδεικτικά ορισμένα, θα είχε ενδιαφέρον να μελετηθεί αρχαιολογικά η υλικότητα του Πρώτου και του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και βέβαια του δύσκολου Εμφυλίου Πολέμου και της περιόδου που ακολούθησε.

Έχει ενδιαφέρον να καταγραφούν και να ερευνηθούν με αρχαιολογική μεθοδολογία τα πεδία των μαχών, τα στρατόπεδα, οι φυλακές, τα κρατητήρια, οι τόποι εξορίας, οι παιδοπόλεις, τα νεκροταφεία και οι ομαδικόί τάφοι. Ένα άλλο παράδειγμα θα μπορούσε να είναι η μελέτη των ψυχιατρείων, των νοσοκομείων, των σανατορίων και των λουτροπόλεων. Επίσης άλλα ενδιαφέροντα πεδία είναι η αρχαιολογία των μειονοτήτων, των εγκαταλελειμμένων οικισμών της ελληνικής επαρχίας αλλά και των ακατοίκητων κτιρίων της Αθήνας. Ακόμη και η υλικότητα της κρίσης όπως καταγράφεται στις κλειστές επιχειρήσεις και τα άδεια σπίτια είναι ένα επίκαιρο θέμα που θα μπορούσε να απασχολήσει την αρχαιολογία του σύγχρονου κόσμου στην Ελλάδα. Αξίζει ακόμη να συζητηθεί και η έρευνα των επιφανειακών στρωμάτων των ανασκαφών που διενεργούνται στη χώρα και τις περισσότερες φορές αφήνουν αδιάφορους τους ανασκαφείς. Όπως γίνεται αντιληπτό το θέμα είναι ανεξάντλητο. Το ερώτημα αν χρειάζεται και αν μπορεί να υπάρξει αυτή η αρχαιολογία στην Ελλάδα είναι μάλλον το σημαντικότερο.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ

Επταπύργιο: νωπές μνήμες μιας φυλακής στο περιθώριο του αρχαιολογικού Λόγου.

Ελένη Στεφάνου, Ιωάννα Αντωνιάδου

Μουσειολογία και Εγκλεισμός. Φυλακές Κέρκυρας: Πρόταση Μουσειακής Επανάχρησης.

Χριστίνα Δεσαλέρμου

Αρχαιολογία του Ελληνικού Εμφυλίου Πόλεμου: η περίπτωση των σπηλαίων της Δυτικής Μακεδονίας.

Αγνή Καραδήμου

Αρχαιολογία του Ελληνικού Εμφυλίου Πόλεμου: η περίπτωση των σπηλαίων της Δυτικής Μακεδονίας.

Μιχάλης Κοντός

Η βιογραφία του κτιρίου Παναγή Κυριάκου 10. Μουσειολογική προσέγγιση και πρόταση ανάδειξής του.

Κατερίνα Σπυροπούλου

ΑΠΟΤΥΠΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ**ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ**

Ελένη Τζιρτζιλάκη - Νομαδική Αρχιτεκτονική

ΔΡΩΜΕΝΟ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

«Ρημαγμένη όχθη»: γίνεται αναφορά στο έργο του H. Miller. Πρόκειται για ένα τοπίο που είναι μια συλλογική εμπειρία. Όπως αναφέρει η Judith Butler “ποιος μετράει ως άνθρωπος, ποιες ζωές μετρούν ως ζωές και τελικά τι κάνει μια ζωή αξία οδύνης;»

Πρόκειται για ένα οδοιπορικό που αναζητά τα αποτυπώματα των προσφύγων σε διαδρομές στη Μυτιλήνη. Μπορούν αυτές οι απώλειες να μεταμορφώσουν την Ευρώπη και αυτούς που προκαλούν τους πολέμους;

(Αναχώρηση από το Πανεπιστήμιο με λεωφορείο).

ΜΙΚΡΟΓΕΩΓΡΑΦΙΕΣ: ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΥΤΟ-ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ

Χαρίκλεια Χάρη

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ NONPLAN

Οι Μικρογεωγραφίες είναι ένα έργο εδαφικής αφήγησης εν εξελίξει που ξεκίνησε το 2011. Αποτελείται από μικρές αρχιτεκτονικές και πολεοδομικές ιστορίες, και στοχεύει στη διερεύνηση των μετασχηματισμών ορισμένων νευραλγικών και παραμελημένων κοινωνικών και γεωγραφικών περιοχών. Διερευνά τις καταστάσεις ερημοποίησης του ελληνικού τοπίου σε σχέση με την οικονομική, την κοινωνική και την προσωπική κρίση. Εστιάζει στη δημιουργία και την εφαρμογή ανοικτών αρχιτεκτονικών και πολεοδομικών δομών: στις διαδικασίες επανακατοίκησης, επανάχρησης και ενεργοποίησης εγκαταλελειμμένων κτιρίων, σε μεθοδολογίες ένταξης των έρημων αρχαιολογικών τόπων στην καθημερινότητα, στις δυνατότητες πολιτιστικής και τουριστικής ανάπτυξης σε συνεργασία με την τοπική κοινωνία και με τοπικούς θεσμούς που αναζητούν συμμετοχικές απαντήσεις στα ζητήματα αυτά. Η αφήγησή των Μικρογεωγραφιών εξελίσσεται μέσα από επιτόπια έργα και καλλιτεχνικές δράσεις και βασίζεται στην βιωματική εμπειρία.

Στο εργαστήριο της Μυτιλήνης θα εμβαθύνουμε στην έννοια του αρχαιολογικού τόπου και τη σχέση του με το αστικό και το φυσικό τοπίο, θα αναρωτηθούμε πάλι για την τωρινή σχέση του νησιωτικού τοπίου με τις σύγχρονες πολεοδομικές και ιδιωτικές παρεμβάσεις, και θα εστιάσουμε στον τρόπο που η αρχιτεκτονική, η αρχαιολογία και οι καλλιτεχνικές πρακτικές λειτουργούν ως καταλύτες στην δημιουργία νέων πολεοδομικών δομών, θα μάθουμε από τον τρόπο που η τοπική κοινωνία σε συνεργασία με ειδικούς παράγει νέους τρόπους διαχείρισης καταστάσεων εκτάκτου ανάγκης, θα συμμετέχουμε στο σημαντικό παράδειγμα αλληλεγγύης για το προσφυγικό που αναπτύσσεται στη Λέσβο, θα εμείνουμε στις βιοπολιτικές και αισθητικές σχέσεις κάθε περιοχής και της τοπικής κοινωνίας.

Η διαδικασία αυτή θα γίνει μέσα από βιωματικά εργαστήρια συμμετοχικού σχεδιασμού, σε σειρά επιλεγμένων τόπων («Κέντρο Υποδοχής Μεταναστών» στη Μόρια, Καταυλισμός του Δήμου Λέσβου στον Καρά-Τεπέ, Δημοτικό Κολυμβητήριο, Ρωμαϊκό Υδραγωγείο Μόριας, Αρχαία Πύρρα στην Αχλαδερή, κ.ά.) όπου οι συμμετέχοντες καλούνται να βιώσουν με όλες τους τις αισθήσεις τους τόπους.

ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΙΣΘΗΤΟΥ: ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΥΛΙΚΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ

Δημήτρης Πλάντζος

Η νεοελληνική λογοτεχνία κατά τον 19ο και 20ό αιώνα στράφηκε προς τα υλικά κατάλοιπα του ελληνορωμαϊκού πολιτισμού με μάλλον αμφίθυμη διάθεση. Από την περιφρονητική προς την αρχαιολογία στάση του Καρκαβίτσα στην εσωτερικευμένη ανασκαφική τεχνολογία του Σεφέρη η νεοελληνική διάνοηση συγκρότησε μια ιδιότυπη «ελληνική αρχαιολογία» που επηρέασε τόσο τις ευρύτερες προσλήψεις της κλασικής κληρονομιάς στην Ελλάδα της νεωτερικότητας όσο και τους ίδιους τους θεσμικούς φορείς της χώρας. Αν οι ποιητές των τελευταίων δεκαετιών του 19ου αι. είδαν τους εαυτούς τους ως Πυγμαλίωνες στην προσπάθεια αναβίωσης της κλασικής υλικότητας, οι λογοτέχνες του ύστερου 20ού, αλλά και των πρώτων δεκαετιών του 21ου, αντιμετωπίζουν την αρχαιολογία ως βιωματική εμπειρία εντός και εκτός του κεντρικού αφηγήματος περί ελληνικότητας. Η προτεινόμενη συνεδρία επιχειρεί μια διεπιστημονική προσέγγιση στην ιστορικότητα της αρχαιολογικής πράξης στο πλαίσιο της ελληνικής νεωτερικότητας, μέσα από την συνομιλία φιλόλογων και αρχαιολόγων, στη βάση όμως μιας ατζέντας ιστορικών κυρίως προδιαγραφών. Από τις αρχαιολογίες του Παλαμά και του Σικελιανού έως την Δημουλά και τον Δούκα, η συζήτηση θα επιχειρήσει την ανατομία ενός παράλληλου προς την θεσμική αρχαιολογία λόγου που επηρεάζει τόσο την πρόσληψη των υλικών καταλοίπων του παρελθόντος, όσο και την ίδια την αρχαιολογική πράξη.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ

Εισαγωγή. Αρχαιολόγος και ανασκαφή στη νεοελληνική λογοτεχνία.

Δημήτρης Πλάντζος

Τεχνολογίες του χώρου.

Παναγιώτης Ελ Γκεντί

Λογοτεχνία και πολιτική παρέμβαση.

Αθανασία Δανελάτου

Το γλυπτό ως αντικείμενο του λογοτεχνικού βλέμματος.

Λιάνα Γιαννακοπούλου

Έμψυχες αρχαιότητες στη νεοελληνική λογοτεχνία.

Γεωργία Γκότση

ΟΚΤΑΩΡΟ ΣΤΗΝ ΕΤΕΡΟΤΟΠΙΑ: ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΑΙ “ΠΑΡΑΞΕΝΟΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΙ”

ΣΥΝΤΟΝΙΖΟΥΝ

Ελευθερία Ακριβοπούλου - Ρωξάνη Βλαχοπούλου - Στυλιάνα Γκαλινίκη

Στο εμβληματικό κείμενό του «Περί αλλοτινών χώρων - Ετεροτοπίες» του 1967 ο Μισέλ Φουκώ συμπεριλαμβάνει τα μουσεία στις ετεροτοπίες, σε εκείνους δηλαδή τους πραγματικούς τόπους που διαρρηγνύουν τον κανονικό χώρο και χρόνο, αντιπαραβάλλοντας σε έναν τόπο πολλούς χώρους και χρόνους. Αυτοί οι τόποι του “άλλου” περιγράφονται από τον γάλλο στοχαστή ως συστήματα τα οποία δεν είναι εύκολα προσβάσιμα, αλλά η είσοδος σε αυτά απαιτεί ένα είδος μύησης. Ακόμη και οι ετεροτοπίες «που φαίνονται σαν αγνά και απλά ανοίγματα» κρύβουν, όπως επισημαίνει, «παράξενους αποκλεισμούς. Όλοι μπορούν να εισέλθουν σε αυτές τις ετεροτοπικές τοποθεσίες, αλλά για να πούμε την αλήθεια δεν είναι παρά μόνο μια ψευδαίσθηση: πιστεύεις ότι μπαίνεις και από το γεγονός και μόνο ότι μπαίνεις, αποκλείεσαι».

Στο σύνολό της η αρχαιολογική πρακτική μπορεί να νοηθεί ως ένας μηχανισμός παραγωγής ετεροτοπιών. Από την ανασκαφή αρχαιολογικών θέσεων έως τη θεσμοθέτηση μέτρων προστασίας των αρχαιοτήτων, η αρχαιολογική μέθοδος παράγει συνεχώς τόπους όπου συσσωρεύονται αλλοτινοί χώροι και χρόνοι. Επιπλέον, νόμοι προστασίας των αρχαιοτήτων ως αντικειμένων αλλά και ως υλικών μελέτης και δημοσίευσης, καθιστούν την πρόσβαση στο παρελθόν μία μυητική διαδικασία. Ειδικά σε ό,τι αφορά την τελευταία περίπτωση, αλλά και την αρχαιολογική πρακτική στο σύνολό της, οι αποκλεισμοί δεν αφορούν μόνο τους εκτός, αλλά και τους εντός, αυτούς δηλαδή που εργάζονται καθημερινά ένα οκτώωρο στην ετεροτοπία. Διοικητικοί υπάλληλοι, φύλακες, εργάτες, καθαριστές, ακόμη και αρχαιολόγοι, παρόλο που συνεισφέρουν στην παραγωγή του αρχαιολογικού προϊόντος τίθενται συνήθως στις παρυφές εξαιτίας της εργασιακής τους σχέσης, της ιεραρχικής δομής ή της ειδικεύσεώς τους. Έτσι, ποικίλοι “παράξενοι αποκλεισμοί” παράγουν συνεχώς ετεροτοπίες εντός της ετεροτοπίας της αρχαιολογίας.

Η συνεδρία προτείνεται ως μία προσπάθεια διερεύνησης του αποκλεισμού στην καθημερινή αρχαιολογική πρακτική, θέτοντας ερωτήματα όπως:

- Με ποιες διαδικασίες -θεσμοθετημένες, εθιμοτυπικές ή ανεπαίσθητες- ένας εργαζόμενος αποκλείεται από τη φιλοσοφία και τη λειτουργία της αρχαιολογικής υπηρεσίας;
- Υπάρχει περίπτωση κάποιος που έχει αποκλειστεί να μην αισθάνεται τον αποκλεισμό ή να έχει επινοήσει δικούς τους τρόπους ένταξης;
- Μπορεί ο αποκλεισμός να είναι επιλογή, δηλαδή αυτο-αποκλεισμός;

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ

Σημείο Ελέγχου

Κλέα Δαραβίγκα

Όταν θα ‘ρθείς να με ξεθάψεις απ’ τις στάχτες και διώξεις από πάνω μου όλη τη σκουριά...

Στέφανος Βασιλειάδης Πηνελόπη Κατοχιανού-Σέρβου

Εφορείες Αρχαιοτήτων: Η «ετεροτοπία» του μεγάλου και του μικρού, του κέντρου και της περιφέρειας, των πολλών και των λίγων

Δήμητρα Δρόσου

Οκτώωρο στην Ετεροτοπία: αρχαιολογική υπηρεσία και “παράξενοι αποκλεισμοί”.

Προβολή βίντεο παραγωγής των διοργανωτών της συνεδρίας.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ: ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΥΣΙΑΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΖΟΥΝ

Αρης Αναγνωστόπουλος, Χρυσάνθη Παπαδοπούλου

Πρόσφατες θεωρητικές προσεγγίσεις στην αρχαιολογία καταδεικνύουν τη διττή φύση της υλικότητας ως διαλεκτική σχέση παρουσίας και απουσίας. Οι προσεγγίσεις αυτές αναγνωρίζουν ότι η απουσία του πολιτισμού που περιβάλλει το αντικείμενο, ή η απουσία του ίδιου του αντικειμένου, συνιστούν μια οντολογική έλλειψη που εντοπίζεται στη βάση της επιστημολογίας της νεωτερικής αρχαιολογίας. Δεν θίγουν όμως τον τρόπο με τον οποίο η απουσία αυτή σχηματοποιεί τις οντολογικές συνιστώσες του αρχαιολόγου ως υποκείμενο. Η “αναστοχαστική” στροφή της αρχαιολογίας, η οποία συμβαίνει ταυτόχρονα ή και ως αντίποδας της οντολογικής κατεύθυνσης, θεωρεί τον αρχαιολόγο ως δρον υποκείμενο που μπορεί να έχει πλήρη γνώση του εαυτού του και των ασυνείδητων ταυτίσεών του. Η κριτική που ασκείται σε μια τέτοια θεώρηση συμπυκνώνει τα διδάγματα της ψυχανάλυσης, αντιτείνοντας πως δεν είναι δυνατό στο υποκείμενο να γνωρίζει ανά πάσα στιγμή τις αιτίες των ασυνείδητων επιλογών του. Αν και η ψυχανάλυση εκλαμβάνεται λοιπόν ως κάτι πέραν του κοινωνικού, στις κριτικές της συνιστώσες επανεισάγει το ερώτημα του υποκειμένου, όπως αυτό διαμορφώνεται από συμβολικές ταυτίσεις που συνιστούν τον κοινωνικό δεσμό.

Από την άλλη πλευρά, η ψυχανάλυση βλέπει την έρευνα του ασυνειδήτου ως μια αρχαιολογία, χρησιμοποιώντας μια στρωματογραφική/αρχαιολογική μεταφορά (ανασκαφή προς το “θησαυρό” του ασυνειδήτου). Οι σύγχρονες τάσεις της ψυχανάλυσης υπερβαίνουν αυτή τη μεταφορά, εστιάζουν ωστόσο σε αντίστοιχες μεταφορές της “ανάδυσης” – η οποία επίσης αντηχεί στην αρχαιολογική αφήγηση της “αποκάλυψης” (“φέρνω στο φως”). Όπως και να έχει, η ψυχαναλυτική θεώρηση προϋποθέτει μια διαλεκτική παρουσίας/απουσίας στη σύσταση του υποκειμένου. Κατ’ αντιστοιχία, η αρχαιολογία θα ήταν δυνατό να ωφεληθεί από την ίδια διαλεκτική τόσο στην ανασύσταση του αντικειμένου της όσο και στην πιο πλήρη κατανόηση της υποκειμενικής σύστασης του αρχαιολόγου. Ωστόσο, η απευθείας χρήση ψυχαναλυτικών πηγών και μεθόδων από τους αρχαιολόγους είναι περιορισμένη και φοβική.

Η ομάδα αυτή θέλει να εξετάσει και να θεωρητικοποιήσει με ψυχαναλυτικές πηγές και μεθόδους, την επιστημολογία της αρχαιολογίας, τη σχέση μεταξύ της αρχαιολογίας και του αντικειμένου της, και κατ’ επέκταση και το βίωμα των υλικών καταλοίπων του παρελθόντος ως υλοποιήσεις της ριζικής ετερότητας της απουσίας.

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ**

Επιθυμία, απουσία και πραγματικό: όψεις της σχέσης με τα κατάλοιπα του αρχαίου παρελθόντος.

Αρης Αναγνωστόπουλος,

Αρχαιολογία στα χρόνια της υπερπραγματικότητας: ανακρίνοντας την απουσία.

Χρυσάνθη Παπαδοπούλου

«...με δυσκολία διαβάζω στην πέτρα την αρχαία...» ή κατασκευάζοντας την απουσία: Μια ψυχαναλυτική προσέγγιση.

Χάρης Μωρίκης

Οι ζωές των άλλων: η αρχαιολογία ως επιτήρηση;

Νικόλας Παπαδημητρίου

Η αποκρυπτογράφηση στην ψυχανάλυση και το όριο της σιωπής

Μαρίνα Φραγκιαδάκη

ΕΞΕΥΓΕΝΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΤΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΠΟΛΕΙΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ

Κωνσταντίνος Αθανασίου

Το φαινόμενο του εξευγενισμού (gentrification) μιας αστικής περιοχής ως μία διαδικασία η οποία επιχειρεί την αλλαγή της κοινωνικής της σύνθεσης με την αντικατάσταση των παλαιότερων κατοίκων κατώτερων τάξεων με νέους που προέρχονται κυρίως από μεσαία κοινωνικά στρώματα αποτέλεσε μια συνηθισμένη αστική πολιτική κατά τον 20ο αιώνα. Πρόκειται για ένα σύνθετο φαινόμενο το οποίο κινητοποιείται τόσο από δυνάμεις της αγοράς και του κράτους όσο και από τις καταναλωτικές αξίες της κοινωνίας, οι οποίες θεωρούν τον εκάστοτε αστικό χώρο ως προϊόν προς κατανάλωση. Επιπλέον, εδώ και δύο δεκαετίες άρχισε να βρίσκει απήχηση η θεωρία των δημιουργικών πόλεων (creative cities), νεοφιλελεύθερης προέλευσης, η οποία βασίζεται στην εδραίωση ενός «δημιουργικού» αστικού κλίματος το οποίο προσδοκά να συντηρεί μια ατμόσφαιρα διαρκούς καινοτομίας και ανανέωσης διαμορφώνοντας με τη σειρά της εύφορο έδαφος για τις υπάρχουσες και νέες οικονομικές δραστηριότητες. Ο στόχος είναι ο δημιουργικός αυτός τομέας να αναδείξει μια δυναμική που θα ελκύσει τα υψηλά εισοδήματα στις περιοχές που δραστηριοποιείται, οξύνοντας αναπόφευκτα στο φαινόμενο του εξευγενισμού. Στην προσπάθεια αυτών των αστικών αναπλάσεων παρατηρείται πολλές φορές οι στοχοποιημένες γειτονιές να βαπτίζονται «ιστορικές» και το απαξιωμένο κτιριακό απόθεμα ως «διατηρητέο».

Στις πόλεις αυτές η ιστορική και αρχαιολογική αρχιτεκτονική κληρονομιά αποκτά ιδιαίτερη αξία καθώς αποτελεί ένα πολιτισμικό κεφάλαιο προς οικονομική αξιοποίηση με τους αρχαιολογικούς χώρους και τα μνημεία να αποτελούν πρόσφορες επενδύσεις. Αυτό το οποίο θα επιχειρηθεί είναι να συνδεθεί το φαινόμενο του εξευγενισμού με τους χώρους πολιτισμού και πιο συγκεκριμένα με τους αρχαιολογικούς χώρους μέσω παραδειγμάτων τόσο από το εξωτερικό όσο και από την Ελλάδα. Τέλος, στο πλαίσιο της στρατηγικής των δημιουργικών πόλεων θα προσδιοριστεί ο καινούριος ρόλος που καλούνται να επιτελέσουν οι αρχαιολογικοί χώροι και τα μνημεία πολιτισμικής κληρονομιάς στο υπό διαμόρφωση νεοφιλελεύθερο αστικό τοπίο.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ

Ο κοινός χώρος της μνήμης υπό περίφραξη. Τα μνημεία ως μοχλός εξευγενισμού στις περιπτώσεις της Ισταμπούλ, της Αθήνας και της Ρώμης.

Χαράλαμπος Τσαβδάρογλου

Μνήμη και Μνημεία / Θρήνος και Αγώνας. Τοπία εξευγενισμού και αντίστασης στη σύγχρονη Αθήνα.

Βάσω Μακρυγιάννη

Η μάχη για τη διατήρηση ενός οικιστικού συνόλου: τα προσφυγικά της οδού Επταπυργίου.

Φωτεινή Μάμαλη

Η διατήρηση της μνήμης κατά την “ανάπλαση” του βιομηχανικού αστικού τοπίου. Η περίπτωση της οδού Πειραιώς και πέριξ.

Παναγιώτης Δήμας

ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΗΣ Κνωσού;**ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ**

Χριστίνα Θωμοπούλου

ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙΩΝ, ΓΛΩΣΣΩΝ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ*Τι σχέση έχει η Κνωσός με τη Μυτηλήνη 2016;**Τι σχέση έχει ο μύθος του Μινώταυρου με την προσφυγιά και τη μετανάστευση;**Πως μπορεί μια βόλτα σε έναν αρχαιολογικό χώρο να μας βοηθήσει να σκεφτούμε πάνω σε ζητήματα εκτάκτου ανάγκης στο σήμερα;*

Το εργαστήριο αυτό προσκαλεί ανθρώπους ανεξάρτητα τόπου προέλευσης, φυλής, φύλου, γλώσσας, ειδικότητας, ηλικίας και άλλων διαχωριστικών προσδιορισμών, να συμμετάσχουμε μαζί σε ένα εργαστήριο πειραματικών παιχνιδιών.

Ενώνοντας προσεγγίσεις από gaming, αρχιτεκτονική και εικαστικές τέχνες, τα παιχνίδια ξεκινούν από διαφορετικά σημεία. Άλλοτε αρχίζουν από μία Κνωσό, άλλοτε από ένα χαρτί ζωγραφικής, άλλοτε από μία «ξένη» λέξη. Το κάθε παιχνίδι μας πάει σε άλλο τόπο, σε ένα ταξίδι που έχει να κάνει με το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον.

Στα παιχνίδια υπάρχει μια ψηφιακή 3D περιήγηση-ερμηνεία του χώρου της Κνωσού (βασισμένη σε σχέδια του Arthur Evans), καθώς επίσης μία σειρά από mini-games (ψηφιακά και μη) και animation shorts, που παίρνουν ως αφορμή την Κνωσό για να θέσουν ερωτήματα για το πως ερμηνεύεται το παρελθόν, και πως σχετίζεται με το πως βλέπουμε και βιώνουμε το παρόν. Μαζί με τα παραπάνω ερωτήματα, το εργαστήριο εξερευνά τις δυνατότητες οπτικοακουστικών μέσων για μια προσέγγιση που ενώνει θεωρία με πράξη, εκπαίδευση με δημιουργικότητα, προσωπικό με συλλογικό προβληματισμό, σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία.

Βασικό σημείο του εργαστηρίου αποτελεί η συζήτηση και η ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των συμμετεχόντων θέτωντας ερωτήματα για εναλλακτικούς τρόπους «πρόσβασης» σε ένα μνημείο, για διαφορετικούς τρόπους που βιώνουμε το παρελθόν εντός και εκτός αρχαιολογικών χώρων, καθώς και για το πως θα μπορούσε η αρχαιολογία να συνεισφέρει εργαλεία και μεθοδολογίες πιο άμεσες σε στιγμές έκτακτης ανάγκης, για τη δυνατότητά της να προσαρμόζεται στις σημερινές κοινωνικές ανάγκες.

«Το να παίζουμε δεν είναι πολυτέλεια. Είναι αναγκαιότητα.» (Kay Redfield Jamison)

Τα ψηφιακά παιχνίδια έχουν δημιουργηθεί ερευνητικά από το τμήμα Μέσων Καινοτομίας Τέχνης του εργαστηρίου ISL του ΕΚΕΦΕ "Δημόκριτος". Η πρώτη δημόσια παρουσίασή τους έγινε στους Αρχαιολογικούς Διαλόγους 2015. Στο φετινό εργαστήριο θα παρουσιαστεί η νέα ανεπτυγμένη εκδοχή τους.

Ομάδα παραγωγής παιχνιδιών:

Ινώ Θεοδώρου, Χριστίνα Θωμοπούλου, Μαριλένα Κουβίδα, Χρήστος Μαρόγλου, Μαρία Μπέσσα, Αλεξάνδρα Παπαγιάννη, Παναγιώτης Τσιμπιρίδης, Γιώργος Φαραζής.

09:00 - 12:00

Αίθουσα ΣΤ κτίριο Γεωγραφίας

RE-BRANDING LESVOS

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

Γιώργος Κατσαρός, Μιρέλλα Μαντά, Μιχάλης Μειμάρογλου, Κώστας Μπίσας, Άννα Πολυδώρου, Δημοσθένης Σερκετζής, Όλγα Σιαλαμπούκου

Ποιό θα μπορούσε να είναι το branding ενός νησιού με πλούσια ιστορία, όπως η Λέσβος? Μπορούμε να κινηθούμε έξω από τα πλαίσια του συμβατικού σουβενίρ? Μπορεί μία τέτοια διαδικασία να λειτουργήσει συμμετοχικά? Το παρόν εργαστήριο αποτελεί ένα πείραμα σύμπραξης designers, καλλιτεχνών, αρχαιολόγων και μελών της τοπικής κοινωνίας με στόχο τη διαμόρφωση μίας ταυτότητας που συνυφαίνει πληροφορίες, μύθους, βιώματα και εμπειρίες.

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ

Μαρίνα Σταμάτη

Δέσποινα Καταπότη

Σωκράτης Κουρσούμης

Μάκης Αξιώτης

Δημήτρης Καλατζάκης

Κοκκώνα Ρούγγου

ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟ ΣΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

Κώστας Μπίσας

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Ο σχεδιασμός (design) και η αρχαιολογία έχουν κοινούς τόπους.

Πεδίο δράσης τους αποτελεί η μελέτη του υλικού πολιτισμού και η εξέλιξη της καθημερινότητας μιας χρονικής περιόδου από εθνογραφική και ανθρωπολογική σκοπιά. Η διαφοροποίησή τους έγκειται στην προοπτική που αντιμετωπίζουν την παραπάνω θεματολογία, κυρίως ως προς τον χρόνο αναφοράς.

Η αρχαιολογία διαθέτει τις αναλυτικές επιστημονικές μεθόδους ώστε, από τη στιγμή που αποκαλυφθεί ένα αντικείμενο, χρηστικό ή μη, να περιγράψει βάσει των ευρημάτων τα ήθη και έθιμα μιας παρελθούσας εποχής, να εξάγει έννοιες, νοήματα και ιδέες σε μια αφήγηση που σχεδόν μεταφέρει τον αποδέκτη της μελέτης στο παρελθόν.

Το design, από την άλλη, χρησιμοποιεί συνθετικές μεθόδους ώστε, βασισμένο στο σύγχρονό του συγκείμενο, να δημιουργήσει το μελλοντικό αντικείμενο ή υπηρεσία που, εμπλουτισμένο με έννοιες, τελετουργικά, προβληματισμούς και τεχνικές δυνατότητες της εποχής όπου δημιουργείται, θα χρησιμοποιηθεί από τον χρήστη στον οποίο απευθύνεται. Χρειάζεται έτσι, συχνά, να αφηγηθεί ένα υλικό μέλλον στον παρόντα χρόνο.

Βασισμένο στην διαλεκτική μέθοδο, οι συμμετέχοντες εργάζονται σε ολιγομελείς ομάδες, υπό την καθοδήγηση του εισηγητή. Σκοπός είναι να αναγνωρίσουν την συνάφεια των προσεγγίσεων του σχεδιασμού και της αρχαιολογίας με τρόπο ενδιαφέροντα και δημιουργικό, ενώ ταυτόχρονα θα πάρουν, συνεργατικά, τη θέση του δημιουργού εν αντιθέσει με εκείνη του αναλυτή.

ΔΟΜΗ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ

Συμμετοχή 20 ατόμων κατά το μέγιστο. Δημιουργούν 4 ομάδες των 5 ατόμων. Έπειτα από μια 15 λεπτη παρουσίαση που σχετίζεται με το περιεχόμενο της συνθετικής διαδικασίας που σχετίζεται με το εργαστήριο, ακολουθούν 3 πρακτικές ασκήσεις των 20 λεπτών υπο την καθοδήγηση του εισηγητή, όπου η κάθε ομάδα λειτουργεί αυτόνομα. Η μια μετά την άλλη, οι ομάδες εμβαθύνουν στην συνθετική διαδικασία του σχεδιασμού, δίνοντας στους συμμετέχοντες βήμα για να δημιουργήσουν οι ίδιοι. Στο τέλος των ασκήσεων, δίνονται 10 λεπτά ώστε η κάθε ομάδα να παρουσιάσει στις υπόλοιπες τα αποτελέσματα των ασκήσεών τους.

16:00 -17:30

Πειραματικό Λύκειο Μυτιλήνης

ΕΣΥ ΕΚΕΙ, ΕΓΩ ΕΔΩ. ΚΑΙ ΣΤΗ ΜΕΣΗ;

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ

Νικολοπούλου Δήμητρα

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ 9- 12 ΕΤΩΝ

Πρόθεσή μας είναι το παιχνίδι & η απελευθέρωση των εκφραστικών μέσων των παιδιών με όχημα το θέατρο, οι αισθησιοκινητικές δράσεις, ο αυτοσχεδιασμός, τα παιχνίδια ρόλων, η δραματοποίηση, η καλλιέργεια της συμβολικής σκέψης και της δημιουργικότητας των παιδιών γύρω από το θέμα των ορίων, ιδωμένο μέσα από από μια ξεχωριστή ματιά: ο εαυτός μου, ο άλλος, το διάστημα ανάμεσά μας. Στο πέρας του εργαστηρίου, τα παιδιά θα καταγράψουν τις σκέψεις τους σ' ένα εικαστικό αποτύπωμα.

18:00 -19:30

Πειραματικό Λύκειο Μυτιλήνης

ΟΡΙΟ, ΑΤΟΜΟ (ΤΟ)

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ

Νικολοπούλου Δήμητρα

ΒΙΩΜΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ WORKSHOP ΓΙΑ ΕΝΗΛΙΚΕΣ

Στα πλαίσια του εργαστηρίου πρόθεσή μας είναι να διερευνήσουμε την έννοια του ορίου/ των ορίων. Το workshop θα εστιάσει στις μεθόδους του βιωματικού θεάτρου, του διαμεσικού θεάτρου, του θεατρικού παιχνιδιού, της αισθησιοκινητικής απελευθέρωσης, του θεάτρου του καταπιεσμένου, του devised theatre και των εικαστικών ερεθισμάτων. Ομάδα και άτομο σε διάλογο με τα όρια, τη σωματικότητα, τη διεύρυνση και τη μείωση των ορίων. Όλες οι φυσαλίδες από σκιά/ Και οι θαλάσσιες ανεμώνες/ Κατεβαίνουν και αναπνέουν στο εσωτερικό της σκέψης μου/ Έρχονται δάκρυα που δεν χύνω/ Βήματα που δεν κάνω που είναι δύο φορές βήματα/ Και που τα θυμάται ο άλλος στην ώρα της παλίρροιας/ Τα σύρματα είναι στο μέρος του κλουβιού/ Και τα πουλιά έρχονται από πολύ ψηλά να κελαιϊθήσουν μπροστά σ' αυτά τα σύρματα/ Ένας υπόγειος διάδρομος σμίγει όλα τ' αρώματα. Αντρέ Μπρετόν. Φασματικές στάσεις (απόσπασμα).

20:00 -20:30

Πειραματικό Λύκειο Μυτιλήνης

Ο-ΡΙ-Ο/Α

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ

Νικολοπούλου Δήμητρα

ΣΚΗΝΙΚΟ ΔΡΩΜΕΝΟ- ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

όριο: η διαρκής προσέγγιση ενός σημείου ή, διαφορετικά, η διαρκής μείωση μιας απόστασης, χωρίς όμως ποτέ αυτή να μηδενίζεται | η έννοια του ορίου χρησιμοποιείται για να περιγραφεί η συμπεριφορά μιας συνάρτησης καθώς το όρισμά της πλησιάζει κάποιο σημείο ή καθώς μεγαλώνει (αντίστοιχα μικραίνει) απεριόριστα.

Με ερέθισμα το θέμα του συνεδρίου και το όριο στις ποικίλες αποσαφηνίσεις του, μια ομάδα βιωματικού θεάτρου διερευνά σε διάστημα τριών (3) μηνών την έννοια όριο- όρια. Το όριο στο παρόν, ανασύρσεις, συλλογικές και ατομικές μνήμες, η σωματική σχέση του ατόμου με το όριο, η υλικότητα του ορίου, η διαδρομή από το όριο στις μορφές του ορατού κόσμου στο όριο της αφηρημένης ή μη παραστατικής τέχνης κ.α. Πρόκειται για ένα work in progress.

Στόχος μας η δημιουργία μιας σκηνικής σύνθεσης/ επιτελεστικής δράσης σε μια δυναμική σχέση θεατών- συμμετεχόντων και δρώντων υποκειμένων με unscripted στοιχεία και εμπιστοσύνη στην τυχαιότητα της στιγμής. Η δράση εντάσσεται σε διαμορφωμένο εικαστικό περιβάλλον.

Η ΑΡΧΑΙΟΛΑΤΡΙΑ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ

Μαρία Ήρα Καραδημητρίου

Με τον όρο αρχαιολατρία εννοούμε το κίνημα των δυτικών (κυρίως) ευρωπαίων που εμφανίστηκε τον 15ο μ.Χ. περίπου αιώνα το οποίο εξέφραζε την αγάπη τους για τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό. Αρχαιολάτρες ήταν οι περιηγητές που επισκέπτονταν την Οθωμανική Αυτοκρατορία, σε τόπους όπου ζούσαν Έλληνες και υπήρχαν αρχαία μνημεία. Οι περιηγητές τα αποτύπωναν ή ακόμη και τα έπαιρναν μαζί τους και τα τοποθετούσαν στις χώρες τους σε συλλογές ή μουσεία.

Σιγά σιγά, χάρη στον περιηγητισμό, δημιουργήθηκε στην Ευρώπη ένα φιλικό κλίμα προς τους Έλληνες. Σε πολλές χώρες δημιουργήθηκαν λέσχες οι οποίες είχαν σκοπό να συνδράμουν την Ελληνική Επανάσταση φέρνοντας συχνά ως επιχείρημα την άμεση συγγένεια αρχαίων και νέων Ελλήνων. Κάτι παρόμοιο ήταν και η Ελληνική Επιτροπή του Λονδίνου, μέλος της οποίας υπήρξε και ο Byron.

Σήμερα όμως θα μπορούσαμε να προσεγγίσουμε την αρχαιότητα με έναν διαφορετικό τρόπο και να οδηγηθούμε σε μια άλλου τύπου «αρχαιολατρία»; Θα μπορούσε μήπως μια θεατρική πράξη να συμβάλει στο παραπάνω; Πώς μπορεί να αποτύψει η κάμερα την αρχιτεκτονική αρχαιολατρική δόμηση του αστικού χώρου στο νέο ελληνικό κράτος;

Τι πραγματικά όμως συμβαίνει σήμερα; Υπάρχει η έννοια της αρχαιολατρίας ή αυτή έχει αντιστραφεί χρησιμοποιώντας τις αρχαιότητες;

Τι προσδοκά σε κοινωνικό - πολιτικό επίπεδο η σύγχρονη Ελλάδα από την επανένταξη των νεοκλασικών μνημείων και πώς αυτό επιτυγχάνεται;

Η παρούσα συνεδρία επιχειρεί να προσεγγίσει το ζήτημα της αρχαιολατρίας διαχρονικά, τόσο με τη μορφή του λόγου, όσο και με τη μορφή της εικόνας. Που τελικά μπορεί να μας οδηγήσει η αρχαιολατρία σήμερα; Σε ένα φιλελληνικό κίνημα, όπως συνέβη στον αγώνα των Ελλήνων για την Ανεξαρτησία τους ή στο αντίθετο;

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ

Περιηγητισμός και αρχαιολατρία Μέσα από τη συλλογή περιηγητικών εκδόσεων του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου.

Δήμητρα Κουκίου, Παναγιωτα Παναρίτη

Η ουτοπία των αρχαιολατρών (Η Ελληνική Επιτροπή του Λονδίνου 1823 - 1824) και οι τόποι του Byron.

Μαρία Ήρα Καραδημητρίου

Συνθέτοντας την αρχαιολατρία με την ποίηση: Όταν μια φωτογραφία της Nelly's και ποιήματα τριών ελληνίδων ποιητριών γίνονται σήμερα μετα-κείμενο και αντικείμενο θεατρικής πράξης.

Δήμητρα Νικολοπούλου

Νεοκλασικισμός και μνημειακή προστασία. Η διατήρηση του αρχιτεκτονικού προϊόντος της αρχαιολατρίας.

Παναγιώτης Δήμας

Τα χέρια της Αφροδίτης και τα ερείπια του Παρθενώνα: Η ελληνική αρχαιότητα ως εργαλείο ερμηνείας της οικονομικής κρίσης από την πολιτική γελοιογραφία.

Δημήτρης Παπαχαράλαμπος

Η Δημοκρατία και οι Άλλοι, ή η άλλη πλευρά της Αθήνας του Κλεισθένη. Εικαστική μυθοπλασία και Ιστορία σε ένα σύγχρονο graphic novel.

Εύη Σαμπανίκου

Πόσο έχουμε ανάγκη την αρχαιότητα; Αρχαιολατρία και σύγχρονη ελληνική ταυτότητα.

Ελένη Τζουμάκα

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΣΑΜΟ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ 1850-1960

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ

Αντώνης Βασιλάκης

Η Κρήτη αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση στη συνολική θεώρηση της περιπέτειας των αρχαιοτήτων στην Ελλάδα. Εδώ η διάσωση και ανάδειξη των αρχαίων συνδέθηκε ενωρίς με το εθνικό ζήτημα της απελευθέρωσης της Κρήτης από τους Οθωμανούς και της ενσωμάτωσης στο ελεύθερο ελληνικό βασίλειο («Κρητικό ζήτημα»).

- Οι διπλωματικές πτυχές του Κρητικού Ζητήματος και ο ρόλος των αρχαίων,
- η πολιτική της Ελληνικής Κυβέρνησης και της Αρχαιολογικής Εταιρείας Αθηνών, της Πύλης, των Δυνάμεων, των Κρητών πολιτικών και του κρητικού λαού και των τοπικών εκπροσώπων του για τα αρχαία,
- η παρουσία και η δράση των πρώτων ξένων επίδοξων αρχαιολόγων ανασκαφών,
- οι μεγάλες ανασκαφές των ξένων αρχαιολόγων από το 1900 και ύστερα,
- οι ανασκαφές των Κρητών αρχαιολόγων,
- οι συλλογές αρχαίων, οι αρχαιοκαπηλίες και η αντιμετώπιση τους,
- το πρώτο και το δεύτερο Μουσείο στο Ηράκλειο και η έκθεση των αρχαίων σε αυτά,
- τα προβλήματα συντήρησης και ανάδειξης των αρχαιοτήτων και των μνημείων,
- Τέλος ειδική αναφορά θα γίνει στην αρχαιολογική πολιτική στη Σάμο στα 1850-1913.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ

Η Κρητική αρχαιολογία σε επαναστατική περίοδο (1880-1913).

Αντώνης Βασιλάκης

Ανεπιθύμητες σκαπάνες: Η πρόσληψη της νεωτερικής αρχαιολογίας από τους κατοίκους της Κρητικής υπαίθρου πριν και κατά την περίοδο της αυτονομίας (1883 – 1913).

Βασίλης Βαρουχάκης

Το Ναυάγιο της Αγίας Γαλήνης.

Δημήτρης Καραμπάς

‘Εγχειρίδιο καλών πρακτικών’ ή πώς να ιδρύσετε ένα αρχαιολογικό μουσείο στην Κρήτη το 19ο αιώνα ώστε να έχει διάχυτη την αίσθηση του αυτονόητου εκατό χρόνια μετά.

Ειρήνη Γαλή

Η αρχαιολογία μιας διαρκούς φιλίας: Ιταλοί αρχαιολόγοι στην Κρήτη και στα Δωδεκάνησα το τέλος του 19ου και τις αρχές του 20ου αι.

Κωνσταντίνος Τζιαμπάσης

Η συντήρηση των αρχαιοτήτων στην Κρήτη και οι Κρήτες συντηρητές, 1900-1960: μια ιστορική αναδρομή.

Μαρία Δελή

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου ή ένα μοντέρνο μουσείο για το μινωικό πολιτισμό.

Μαρία Νοδαράκη

Οι αρχαιολογικές πολιτικές της Ηγεμονίας της Σάμου (1850-1912).

Άρτεμις Παπαθεοδώρου

ΤΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΤΟΥΣ ΣΤΟ «ΜΕΤΑ-ΜΟΥΣΕΙΟ»

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ

Άρτεμις Σταματέλου

Από το 2000, η Eilean Hooper-Greenhill (στο βιβλίο της *Museums and the Interpretation of Visual Culture*, Routledge, London & New York) έβαλε στη συζήτηση τον όρο «μετα-μουσείο»: ένα μουσείο όπου η έμφαση δε δίνεται τόσο στα αντικείμενα και το χώρο, όσο στον άνθρωπο και τη διαδικασία ερμηνείας και πρόσληψης του υλικού και οπτικού πολιτισμού. Ζητούμενο του «μετα-μουσείου» είναι να κατανοήσει και να εμπλουτίσει την εμπειρία που κάθε φορά χτίζεται από τις ερμηνείες που παράγουν δύο τουλάχιστον «παίκτες»: ο επαγγελματίας του μουσείου και ο επισκέπτης.

Εάν «τα αντικείμενα φέρουν τα σημάδια της διαδρομής τους στο χρόνο», η διαδικασία της ερμηνείας φωτίζει αυτά τα σημάδια, προσδίδοντας νοήματα και συμβολισμούς στα αντικείμενα, ώστε να γίνουν αναγνώσιμα από τον επισκέπτη κάθε εποχής. Οι αφηγήσεις που παράγονται είναι επομένως πολιτισμικά προσδιορισμένες στη συγχρονία τους.

Οι γραμμικές, χρονολογικές και ταξινομικές μουσειακές εκθέσεις που κυριάρχησαν από τον 19ο αιώνα αμφισβητούνται μετά τα μέσα του 20ου αιώνα. Η δημιουργία εκθέσεων που προσεγγίζουν θεματικά ή εννοιολογικά τη ζωή των ανθρώπων του παρελθόντος (π.χ. δημόσιος βίος, καθημερινή ζωή, δημοκρατία κ.ά.), ρίχνοντας συχνά φως σε πτυχές πέρα από τα επίσημα γεγονότα, τα μνημειακά έργα ή την ιστορία των επωνύμων πρωταγωνιστών τους, εξελίχθηκε σε μία από τις πιο δημοφιλείς τεχνικές ερμηνείας των αντικειμένων. Σήμερα, ολοένα και πιο συχνά, απέναντι στις γραμμικές αφηγήσεις και τη θεματική ερμηνεία αναδύονται προσεγγίσεις στη λογική του κολάζ, αποσπασματικές, σχεδόν ποιητικές, συχνά με χιούμορ, που υπενθυμίζουν το ανέφικτο μιας αντικειμενικής, τελεσίδικης διατύπωσης. Όπως ισχυρίζεται η Hooper-Greenhill, «στο «μετα-μουσείο» η γνώση του ειδικού παραμένει σημαντική, αλλά συμβιώνει με τη γνώση που βασίζεται στην καθημερινή εμπειρία των επισκεπτών και των μη ειδικών. Εμπλέκει τα συναισθήματα και τη φαντασία τους».

Η συνεδρία περιλαμβάνει εισηγήσεις διεπιστημονικού χαρακτήρα που θα συζητήσουν τα παραπάνω ζητήματα ερμηνείας, έκθεσης και πρόσληψης του υλικού και οπτικού πολιτισμού στο μουσείο. Τι σημαίνει η πολυσημία των αντικειμένων για τα μουσεία σήμερα; Με ποια όρια αναμετρούνται οι αφηγήσεις μας;

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ**

Τα αντικείμενα και οι ερμηνείες τους στο «μετα-μουσείο».

Άρτεμις Σταματέλου

Η προσέγγιση του παρελθόντος στο ελληνικό αρχαιολογικό μουσείο.

Παναγιώτης Δήμας, Ειρήνη Κλημοπούλου, Χριστίνα Νταλταγιάννη

«Άνθρωποι και Εικόνες. Κειμήλια Προσφύγων». Οι επισκέπτες σχολιάζουν την περιοδική έκθεση του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου.

Μαρία Φιλιπούση

Κυρά Φροσύνη Vs Κυρά Παναγιά: Μετα-αφηγήσεις μιας έκθεσης.

Μίρκα Παλιούρα

Το μουσείο manual στην καλλιτεχνική πρακτική.

Μαρία Σαρρή

Προς την αναζήτηση ενός μουσείου των κοινών: η ερμηνεία, η έκθεση και η πρόσληψη του υλικού και οπτικού πολιτισμού στο μουσείο ως συμμετοχική διαδικασία.

Χαρίκλεια Χάρη

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ: ΜΙΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ

Ελένη Στεφάνου, Ιωάννα Αντωνιάδου

Στην προηγούμενη συνεδρία μας στους Αρχαιολογικούς Διαλόγους του 2015, συζητήθηκε υπό το πρίσμα της αρχαιολογικής εθνογραφίας το επίπεδο της επίδρασης του αρχαιολογικού Λόγου και της παρέμβασης της αρχαιολογικής πράξης στις τοπικές κοινωνίες. Ταυτόχρονα, οι τοπικές κοινωνίες αναδείχτηκαν ως ένα καίριο κομμάτι του περιβάλλοντος της έρευνας, το οποίο συχνά με άμεσο ή έμμεσο τρόπο ασκεί τη δική του επιρροή στη διαμόρφωση των ερευνητικών ερωτημάτων. Σε συνέχεια της διερεύνησης της σχέσης αρχαιολογίας και τοπικών κοινωνιών, προτείνουμε μία ανοιχτή δημόσια συζήτηση με κεντρικό θεματικό άξονα την έννοια της συνδιαχείρισης του αρχαιολογικού παρελθόντος. Στόχος είναι να αναδειχθούν οι ποικίλες εκφάνσεις της εφαρμογής της, όπως αυτές διαμορφώνονται μέσα από ζητήματα θεωρίας και μεθοδολογίας και στοχεύουν στη συγκρότηση ενός επιστημολογικού πλαισίου, το οποίο ακροβατεί ανάμεσα στον αρχαιολογικό Λόγο και στις προβαλλόμενες κοινωνικές επιθυμίες-ανάγκες. Με βάση τα παραπάνω, καλούμε σε μία συζήτηση γύρω από τις εξής θεματικές:

εμπειρίες από το πεδίο / μελέτες περίπτωσης που αφορούν στην επαφή με τοπικές κοινωνίες - νοήματα - αφηγήματα - πρακτικές

- εμπειρίες από το πεδίο / μελέτες περίπτωσης που αφορούν στην επαφή με τοπικές κοινωνίες - νοήματα - αφηγήματα - πρακτικές
- έννοιες της συνδιαχείρισης
- μεθοδολογικές προσεγγίσεις της συνδιαχείρισης
- τρόποι υλοποίησής της συνδιαχείρισης
- παράγοντες (οικονομικοί, νομικοί, ιδεολογικοί, κοινωνικοί, πολιτικοί) που πλαισιώνουν ή αποτρέπουν την πράξη της συνδιαχείρισης
- προτάσεις για αποτελεσματικές μορφές συνδιαχείρισης

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ**

Πάνος Αθανασόπουλος

Άρης Αναγνωστόπουλος

Κλαίρη Γιαννίρη

Στάθης Γκότσης

Μάκης Αξιώτης

Μαρία Διακουμάκου

Κατερίνα Κίσσα

Δέσποινα Κουτσούμπα

Κρίστη Πετροπούλου

Δημήτρης Πλάντζος

Γιάννης Σταυριδόπουλος

Σαπφώ Τάνου

Έλενα Στεφανοπούλου

Χαμηλάκης Γιάννης

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΕΣ ΤΗΣ ΒΕΒΗΛΩΣΗΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ

Άκης Γαβριηλίδης

Με σημείο αφετηρίας κάποια παραδείγματα που βρέθηκαν πρόσφατα ή βρίσκονται εδώ και χρόνια στην επικαιρότητα, όπως π.χ. τις καταστροφές ρωμαϊκών, βουδιστικών και άλλων προϊσλαμικών μνημείων από φανατικούς ισλαμιστές στη Μέση Ανατολή, τη διαμάχη γύρω από την αποκατάσταση και τη χρήση της Ροτόντας στη Θεσσαλονίκη, το διαρκές αίτημα για επιστροφή των Ελγινείων, αλλά και άλλα, πιο «καθημερινά» και λιγότερο διάσημα, η συζήτηση έχει ως στόχο να διερευνήσει τις έννοιες της βεβήλωσης αλλά και της προστασίας, η οποία ως γνωστόν αποτελεί βασικό καθήκον της αρχαιολογικής υπηρεσίας. Τι εννοούμε με τους όρους αυτούς; Ποιος προστατεύει τι, πώς, και από ποιον; Είναι η βεβήλωση πάντοτε αρνητική έννοια ή μπορεί να συνδεθεί και με θετικό νόημα (όπως π.χ. στον Αγκάμπεν;) Στη συζήτηση θα εξεταστεί πώς λειτουργεί ως συμβολική/πολιτική ενέργεια (βλ. ISIS, μνημειοποίηση της βεβήλωσης μέσα από την καταγραφή –και ψηφιακή διάχυση- της πράξης: Τραμπούλης), ως στρώμα μνήμης, ως βιωματική πρόσληψη του παρελθόντος και της ύλης του. Άλλες παρουσιάσεις θα εστιαστούν στα ποικίλα όρια της βεβήλωσης (Σαρρή, Τσαβδάρου, Υφαντίδης, Hope). Το τελικό σχόλιο θα κάνει ο Γιάννης Χαμηλάκης.

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ

Φώτης Υφαντίδης

Μαρία Σαρρή

Χαρίκλεια Χάρη

Χάρης Τσαβδάρου

Γιάννης Χαμηλάκης

Θεόφιλος Τραμπούλης

Hope

ΕΛΛΑΔΑ-ΤΟΥΡΚΙΑ: ΜΕΘΟΡΙΑΚΕΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΕΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ

Νίκος Τσιβίκης

Ελλάδα και Τουρκία καταλαμβάνουν μια γεωγραφική περιοχή που στη διαχρονία φιλοξένησε πολλούς και διαφορετικούς πολιτισμούς και κρατικά μορφώματα. Τα σημερινά σύνορα αντιστοιχούν σε μια πραγματικότητα που δημιουργήθηκε μέσα από την επώδυνη διαδικασία συγκρότησης του έθνους κράτους στις δύο χώρες, διαμορφώνοντας και ένα τεχνητό όριο στην αντίστοιχη μελέτη του παρελθόντος και των υλικών του. Στην προσπάθεια αυτή η επιλεκτική διάγνωση σχέσεων αίματος ή κουλτούρας με λαούς του παρελθόντος αποτέλεσε και για τα δύο κράτη βασική πολιτική εθνικής ολοκλήρωσης. Παράλληλα οι κρατικές πολιτικές στον πολιτισμό έχουν συγκροτήσει έναν όγκο εμπειρικών δεδομένων και ιδεολογικών κατασκευών στις δύο πλευρές του Αιγαίου γύρω από την αρχαιολογία που ακολουθούν πορείες συνήθως ασύμπτωτες. Στόχος της συζήτησης «Ελλάδα-Τουρκία: Μεθοριακές Αρχαιολογίες» είναι να διερευνήσουμε όψεις της ταραγμένης αυτής σχέσης στην αρχαιολογία, θέτοντας ερωτήματα για το παρόν και το μέλλον μιας αρχαιολογίας που υπερβαίνει το σύνορο/όριο.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ

Καθ' υπέρβαση των ελληνοτουρκικών ορίων: προσεγγίζοντας την οθωμανική αρχαιολογία.

Άρτεμις Παπαθεοδώρου

Η διαχείριση της μουσουλμανικής μνημειακής παρουσίας στην ελληνική μεσοπολεμική Θράκη.

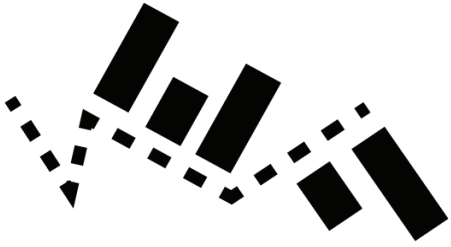
Βασίλης Κουτσούκος

Αρχαιολογίες των συν-οριακών νησιωτικών κόσμων: το Αιγαίο.

Αλεξάνδρα Κρήτη

Ελλάδα και Τουρκία: Η ιστορία και η αρχαιολογία στην υπηρεσία του εθνικού αφηγήματος.

Μαρία Λένη

WALK EXPLORE FEEL

Βιντεοπερίπατοι στην πόλη της Μυτιλήνης

Στο Walk Explore Feel θα περιηγηθείτε στην προκουμαία και στο κέντρο της πόλης με τη βοήθεια του βίντεο που θα προβάλλεται στην κινητή συσκευή σας. Συγχρονίστε τα βήματά σας με τους ήχους και τις εικόνες του βίντεο για μια ιδιαίτερη εμπειρία περιήγησης στην πόλη.

Περισσότερες πληροφορίες:
<http://www.ct.aegean.gr/projects/videowalk/>

Για να κατεβάσετε την εφαρμογή, συνδεθείτε με την κινητή σας συσκευή σε δίκτυο Wi-Fi και επισκεφθείτε την παραπάνω διεύθυνση. Επιλέξτε τον περίπατο που θέλετε και ακολουθείστε τις οδηγίες εγκατάστασης.

Διάρκεια βιντεοπεριπάτων:
“Στο κέντρο της πόλης”- 50 λεπτά
“Στην προκουμαία”- 40 λεπτά

Το Walk Explore Feel δημιουργήθηκε από προπτυχιακούς φοιτητές και φοιτήτριες του Τμήματος Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

ΕΠΙΘΥΜΙΑ, ΑΠΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ: ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΜΕ ΤΑ ΚΑΤΑΛΟΙΠΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ.

Αρης Αναγνωστόπουλος

Η παρουσίαση αυτή επιχειρεί να προσεγγίσει εθνογραφικά την σύσταση του φαντασιακού εκείνου αντικειμένου που ονομάζεται «αρχαία Ελλάδα». Επιχειρεί να κατεδείξει την υποκειμενική προβληματική που αναδύεται από την επαφή με τα υλικά κατάλοιπα του αρχαίου παρελθόντος. Με βάση την ιδεολογική σημασία των αντικειμένων αυτών για το εθνικό κράτος, θα φανταζόταν κανείς ότι η επαφή με τα αρχαία αντικείμενα «κλείνει» κατά κάποιο τρόπο το κύκλωμα, φέρνει το αντικείμενο που κατευθύνει το βλέμμα και την επιθυμία, εντός του αισθητού πεδίου του υποκειμένου, και καθησυχάζει τις αμφιβολίες που προκαλεί αυτή η εμφανώς ολοένα και αυξανόμενη απόσταση, τόσο χρονική όσο και συμβολική, από την «αρχαία Ελλάδα». Αυτό που όμως συμβαίνει σε υποκείμενα που έχουν αυξημένη επαφή με τα υλικά πράγματα που υποτίθεται ότι συνθέτουν το φαντασιακό αντικείμενο, δεν μοιάζει με καθησυχασμό πάντοτε, αλλά πολύ πιο συχνά με διαταραχή. Ανακαλύπτουμε εθνογραφικά στο πεδίο ότι τα υποκείμενα καλούνται να παράξουν τις δικές τους στρατηγικές για να διαχειριστούν αυτό ακριβώς ένα ιδιαίτερο περίσσειμα, το οποίο προκύπτει από τη ριζική απουσία του αντικειμένου «αρχαία Ελλάδα».

Σάββατο 12:00 - 15:00 Αίθουσα Β κτίριο Γεωγραφίας

ΕΞΕΥΓΕΝΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΤΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΠΟΛΕΙΣ.

Κωνσταντίνος Αθανασίου

Το φαινόμενο του εξευγενισμού (gentrification) μιας αστικής περιοχής ως μία διαδικασία η οποία επιχειρεί την αλλαγή της κοινωνικής της σύνθεσης με την αντικατάσταση των παλαιότερων κατοίκων κατώτερων τάξεων με νέους που προέρχονται κυρίως από μεσαία κοινωνικά στρώματα αποτέλεσε μια συνηθισμένη αστική πολιτική κατά τον 20ο αιώνα. Πρόκειται για ένα σύνθετο φαινόμενο το οποίο κινητοποιείται τόσο από δυνάμεις της αγοράς και του κράτους όσο και από τις καταναλωτικές αξίες της κοινωνίας, οι οποίες θεωρούν τον εκάστοτε αστικό χώρο ως προϊόν προς κατανάλωση. Επιπλέον, εδώ και δύο δεκαετίες άρχισε να βρίσκει απήχηση η θεωρία των δημιουργικών πόλεων (creative cities), νεοφιλελεύθερης προέλευσης, η οποία βασίζεται στην εδραίωση ενός «δημιουργικού» αστικού κλίματος το οποίο προσδοκά να συντηρεί μια ατμόσφαιρα διαρκούς καινοτομίας και ανανέωσης διαμορφώνοντας με τη σειρά της εύφορο έδαφος για τις υπάρχουσες και νέες οικονομικές δραστηριότητες. Ο στόχος είναι ο δημιουργικός αυτός τομέας να αναδείξει μια δυναμική που θα ελκύσει τα υψηλά εισοδήματα στις περιοχές που δραστηριοποιείται, οξύνοντας αναπόφευκτα στο φαινόμενο του εξευγενισμού. Στην προσπάθεια αυτών των αστικών αναπλάσεων παρατηρείται πολλές φορές οι στοχοποιημένες γειτονιές να βαφτίζονται «ιστορικές» και το απαξιωμένο κτιριακό απόθεμα ως «διατηρητέο».

Στις πόλεις αυτές η ιστορική και αρχαιολογική αρχιτεκτονική κληρονομιά αποκτά ιδιαίτερη αξία καθώς αποτελεί ένα πολιτισμικό κεφάλαιο προς οικονομική αξιοποίηση με τους αρχαιολογικούς χώρους και τα μνημεία να αποτελούν πρόσφορες επενδύσεις. Αυτό το οποίο θα επιχειρηθεί είναι να συνδεθεί το φαινόμενο του εξευγενισμού με τους χώρους πολιτισμού και πιο συγκεκριμένα με τους αρχαιολογικούς χώρους μέσω παραδειγμάτων τόσο από το εξωτερικό όσο και από την Ελλάδα. Τέλος, στο πλαίσιο της στρατηγικής των δημιουργικών πόλεων θα προσδιοριστεί ο καινούριος ρόλος που καλούνται να επιτελέσουν οι αρχαιολογικοί χώροι και τα μνημεία πολιτισμικής κληρονομιάς στο υπό διαμόρφωση νεοφιλελεύθερο αστικό τοπίο.

Σάββατο 12:00 - 15:00 Αίθουσα Γ κτίριο Γεωγραφίας

ΑΝΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΣΚΑΠΑΝΕΣ: Η ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ (1883 – 1913).

Βασίλης Βαρουχάκης

Στα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, διάφορες ομάδες ανθρώπων αποκτούν πρόσβαση σε αρχαιότητες σκάβοντας την Κρητική γη, η κάθε μία με διαφορετικά κίνητρα, μεθόδους και πολιτισμικές αφετηρίες. Κατά την περίοδο της αυτόνομης Κρητικής Πολιτείας (1898 - 1913) η Κρήτη περνάει οριστικά το κατώφλι της νεωτερικότητας, μέσα από τη μετατροπή της σε ένα διεθνές, ημιαποικιακό προτεκτοράτο, με ισχυρές αναφορές στο ελληνικό έθνος-κράτος. Ακόμη και πριν από αυτήν την καμπή όμως, η ώσμωση του Κρητικού πληθυσμού με φορείς και δίκτυα Δυτικών κοινωνικοπολιτικών, οικονομικών και πολιτιστικών αξιών έχει εντατικοποιηθεί. Η νεωτερική αρχαιολογία, της οποίας η εμφάνιση στην Κρήτη συμπίπτει αλλά και προηγείται ελαφρώς του νέου καθεστώτος, αποτελεί αιχμή αυτών των ανατροπών. Ως φορέας ιδεολογίας και πρακτικής που ξεπερνά την οικειοποίηση και κατανάλωση του παρελθόντος, κυριαρχεί σε όλες τις πτυχές της καθημερινής ζωής των Κρητών. Όμως η μετατροπή των αρχαιοτήτων σε ιερά κειμήλια του ελληνικού έθνους, ή του “πρώτου ευρωπαϊκού πολιτισμού” – προγόνου του σύγχρονου Δυτικού, έρχεται να συγκρουστεί με προ-νεωτερικές αντιλήψεις και πρακτικές αναφορικά με τις αρχαιότητες. Παράλληλα, η μετατροπή της Κρήτης σε ένα «αρχαιολογικό Ελντοράντο» αναπόφευκτα “θησαυροποιεί” τα ευρήματα και δημιουργεί νέες πηγές εισοδήματος για έναν πληθυσμό που έχει δοκιμαστεί σκληρά από χρόνια διακοινοτικών ταραχών και επαναστάσεων. Εν μέσω αυτού του εργαστηρίου νέων ταυτοτήτων και βασισμένος σε αρχαιακές πηγές, όπως προσωπικά απομνημονεύματα, άρθρα εφημερίδων και διοικητικά έγγραφα, θα πραγματευτώ την αλληλεπίδραση αυτής της “αρχαιολογίας από τα κάτω” της Κρητικής υπαίθρου, με τη νεωτερική αρχαιολογία, όπως αυτή εκφράζεται από τους Δυτικούς αλλά και τους Κρητικούς κοινωνούς της. Παράλληλα, μέσα από τις μαρτυρίες των τελευταίων, θα επιχειρηθεί μια σκιαγράφηση των πρακτικών αυτών από μέρους του ντόπιου πληθυσμού, πώς αυτές προσλαμβάνονται και αντιμετωπίζονται από τους αρχαιολόγους και πώς πηγαινούν κόντρα ή συνυπάρχουν με την κυρίαρχη αφήγηση για το υλικό παρελθόν.

Σάββατο 16:00 - 19:00 Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης

Η ΚΡΗΤΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΣΕ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 1878-1913.

Αντώνης Βασιλάκης

Η τελευταία εικοσαετία του 19^{ου} αιώνα και τα 15 χρόνια της Κρητικής πολιτείας αποτελούν το χρονικό και ιστορικό περιβάλλον μέσα στο οποίο άρχισε και αναπτύχθηκε η προστασία των αρχαιοτήτων στην Κρήτη. Η Σύμβαση της Χαλέπας (1878), η δημιουργία της Κρητικής πολιτείας (1898) και η Ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα (1913) είναι τα τρία ορόσημα που προσδιόρισαν την αρχή, τη μέση και το τέλος της κρίσιμης για την αρχαιολογία της Κρήτης περιόδου.

Ο Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Ηρακλείου ήταν στα πρώτα χρόνια η πρώτη άτυπη αρχαιολογική υπηρεσία της Κρήτης. Η συγκυρία ήταν ευνοϊκή γιατί εκείνα τα χρόνια (1869-1884) πρώτη φορά είχε αρχίσει να εφαρμόζεται ο αρχαιολογικός νόμος της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Ο πολύς Οσμάν Χαμδής Μπέης, Διευθυντής του αυτοκρατορικού μουσείου στην Κωνσταντινούπολη από το 1881 ήταν ευνοϊκός στο να αναλάβει ο Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Ηρακλείου την αρμοδιότητα της προστασίας των αρχαιοτήτων στην Κρήτη και τη δημιουργία Κρητικού Μουσείου στο Ηράκλειο (αν και η έδρα του Γενικού Διοικητή ήταν στα Χανιά από το 1851). Ο Χαμδής Μπέης είχε κάποια σκοπιμότητα σε αυτό. Ήθελε να βάλει φραγμό στις κλοπές των αρχαιοτήτων που γίνονταν από τους Ευρωπαίους περιηγητές και επίδοξους αρχαιολόγους και ανασκαφείς. Την αρμοδιότητα αυτή του Συλλόγου κατοχύρωσε με σουλτανικό διάταγμα (ιραδέ).

Οι αρχαιολογικές έρευνες από το 1884 μέχρι το 1898 είχαν πρωταγωνιστή τον Ιωσήφ Χατζηδάκη, γιατρό, πρόεδρο του Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου Ηρακλείου και ερασιτέχνη αρχαιολόγο. Συμπαραστάτη του είχε αρχικά τον Ιταλό επιγραφικό Άλμπερ. Το 1884 άρχισαν οι πρώτες αρχαιολογικές έρευνες στο Ιδαίο Αντρο και στη Γόρτυνα, όπου αποκαλύφθηκε και σώθηκε η Μεγάλη Επιγραφή. Ο Χατζηδάκης ήταν αρνητικός για το Σλήμαν που ήθελε να ανασκάψει στην Κνωσο, γνωρίζοντας ότι ήταν ανεπιθύμητος στους Οθωμανούς λόγω της συμπεριφοράς του στην ανασκαφή της Τροίας. Έτσι ευνόησε οι πρώτοι ανασκαφείς στην Κρήτη να είναι οι φίλοι του: ο Έβανς στην Κνωσο και ο Άλμπερ στη Φαιστό. Παράλληλα με τις «προανασκαφικές» έρευνες και τις εξαγωγές αρχαίων από ξένους, οι αρχαιότητες της Κρήτης αντιμετωπιζαν τους εγχώριους αρχαιοκάπηλους και κλεπταποδόχους συλλογείς αρχαίων (Θεόδωρος Τρίφυλλης, Χριστόφορος Ανερράψης, Ιωάννης Μιτσοτάκης) στο Ρέθυμνο και στο Ηράκλειο. Ο Σύλλογος αγόραζε για το Κρητικό Μουσείο αρχαία που είχαν στην κατοχή τους. Η αρχαιοκαπηλία στην Κρήτη έχει βαθιές ρίζες. Σήμερα ακόμη, 150 χρόνια από τότε η αντιμετώπιση των αρχαίων από τους σύγχρονους κατοίκους της Κρήτης είναι σχεδόν εχθρική. Από το 1896 το Χατζηδάκη επικουρούσε ο κρητικός φιλόλογος και αρχαιολόγος Στέφανος Ξανθουδίδης. Οι δυο τους ανέλαβαν το 1898 τις 2 πρώτες θέσεις εφόρων ο Χατζηδάκης του Μουσείου και των ανατολικών νομών και ο Ξανθουδίδης των δυτικών νομών. Ο Σύλλογος παρέδωσε το Κρητικό Μουσείο στην κυβέρνηση της Κρητικής Πολιτείας

Σάββατο 16:00 - 19:00 Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης

ΟΤΑΝ ΘΑ 'ΡΘΕΙΣ ΝΑ ΜΕ ΞΕΘΑΨΕΙΣ ΑΠ' ΤΙΣ ΣΤΑΧΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΩΞΕΙΣ ΑΠΟ ΠΑΝΩ ΜΟΥ ΟΛΗ ΤΗ ΣΚΟΥΡΙΑ...

Στέφανος Βασιλειάδης Πηνελόπη Κατοχιανού-Σέρβου

Αν για το παλιό και σκουριασμένο τρένο του τραγουδιού, τους στίχους του οποίου δανείζεται για τίτλο η παρούσα ανακοίνωση, δεν αρκεί απλά να ξεθαφτεί από τη λήθη αλλά πρέπει να ξαναμπεί στις ράγες ώστε να αρχίσει και πάλι να ταξιδεύει αποτελώντας ένα εξάισιο παράδειγμα ετεροτοπίας, το στοίχημα για την αρχαιολογία είναι παρόμοιο.

Να αποτελέσει την ετεροτοπία εκείνη εντός της οποίας «όλες οι υπόλοιπες πραγματικές θέσεις που μπορεί κανείς να βρει στο εσωτερικό μιας κουλτούρας αντιπροσωπεύονται ταυτόχρονα, αμφισβητούνται και ανατρέπονται» και, παράλληλα, να αντισταθεί σ' όλες εκείνες τις πρακτικές που συχνά την μετατρέπουν σε «μη τόπο» όπου οι κοινωνικοί δεσμοί εξαφανίζονται, η ταυτότητα αποδομείται και ο ιστορικός χρόνος εξοβελίζεται.

Κι αυτό σημαίνει ότι από τους «επισκέπτες» και το «κοινό» θα πρέπει επιτέλους να στραφούμε στους κατοίκους ή να σταθούμε κριτικά απέναντι στη συνήθη, αν και κάποτε επιβεβλημένη για λόγους προστασίας, πρακτική της «τοπιολέπτης», η οποία συνίσταται στη χάραξη μιας ζώνης γύρω από το μνημείο (συνήθως με περίφραξη) που απαλλάσσει από την παρουσία και τις δραστηριότητες του τοπικού πληθυσμού και το καθιστά επισκέψιμο μόνο υπό όρους, διακόπτοντας την οργανική σχέση του μνημείου με το άμεσο περιβάλλον και τον πληθυσμό του που το είχε οικειοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό μερικές δεκαετίες νωρίτερα.

Από την άλλη, μήπως κάθε προσπάθεια ανανέωσης της θεωρίας είναι υποχρεωμένη να σκοντάφτει σε τούτο τον μηχανισμό παραγωγής ετεροτοπιών, παρέχοντας τελικά την απαραίτητη αντιστάθμιση για την απρόσκοπτη αναπαραγωγή του κυρίαρχου μοντέλου με το να προσφέρει στο βαθμό της απόκλισης από αυτό το μέτρο τελικά της κανονικότητας;

Το κρίσιμο πολιτικό ερώτημα μορφοποιείται τελικά έτσι: υπάρχουν περιθώρια σε μια ετεροτοπική εμπειρία να γεννηθεί κάτι πραγματικά έτερο προς το υπάρχον; Πιο συγκεκριμένα, είναι δυνατόν οι αρχαιολογικοί χώροι ή τα μουσεία εξαιτίας της ετεροτοπικότητάς τους να λειτουργήσουν ως χώροι όπου τόσο η κυρίαρχη αφήγηση για τον χώρο όσο και οι πραγματικές κοινωνικές σχέσεις που αναπτύσσονται μέσα σ' αυτόν γίνονται «άλλες», ώστε να παραχθούν αδιαμεσολάβητες απ' τα κυρίαρχα πρότυπα, μορφές οικειοποίησης του χώρου; Τέτοιες που δεν εντάσσονται στα πλαίσια της ομαλής καπιταλιστικής αναπαραγωγής, εξαφανίζοντας έτσι και τους όποιους εργασιακούς αποκλεισμούς;

Σάββατο 09:00 - 12:00 Αίθουσα Γ κτίριο Γεωγραφίας

ΓΟΥΣΤΑΥΟΣ-ΑΔΟΛΦΟΣ, Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΤΗΣ ΑΣΙΝΗΣ: ΑΣΙΑΤΙΚΕΣ ΡΙΖΕΣ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΧΩΜΑ.

Άκης Γαβριηλίδης

Ο «Βασιλιάς της Ασίνης» θεωρείται ένα από τα πιο σημαντικά ποιήματα του Σεφέρη. Το ίδιο φαίνεται να θεωρούσε και ο ίδιος, εφόσον με μία αναφορά στο ποίημα αυτό αρχίζει το λόγο του κατά την παραλαβή του βραβείου Νόμπελ.

Στην αναφορά αυτή, μνημονεύει ρητά το ρόλο της σουηδικής αρχαιολογικής αποστολής που ανέσκαψε την Ασίνη τη δεκαετία του 20, του διευθυντή της και προσωπικά του τότε διαδόχου και ήδη (το 70) εν ενεργεία μονάρχη Γουσταύου-Αδόλφου, στους οποίους δηλώνει ότι οφείλει πολλά και τους αναγορεύει σε «νονούς» του.

Ίσως θα ήταν ακριβέστερο να τους αναγόρευε σε νονούς του ποιήματος. Πράγματι, σε αυτό η φράση του τίτλου προήλθε από τη συνθηματική γλώσσα των Σουηδών αρχαιολόγων, οι οποίοι αποκαλούσαν ένα από τα ευρήματά τους "the lord of Asine". Βασιλιάς της Ασίνης δεν υπήρξε ποτέ, διότι στην αρχαιότητα η Ασίνη δεν ήταν βασίλειο. Όπως προκύπτει και από τις «δυο λέξεις στον Όμηρο», που είναι πολύ σαφείς σχετικά.

Η «εκλεκτική συγγένεια» του Σεφέρη με τη δυναστική οικογένεια ισχυρίζομαι ότι αποτελεί ένα «ευρωπαϊκό οικογενειακό μυθιστόρημα» με το οποίο ο ποιητής επιχειρεί να συνεχίσει, και να προεκτείνει, την λήθη της ασιατικής καταγωγής του.

Κατ' αυτή την έννοια, θεωρώ ότι το εγχείρημά του είναι τελείως ανάλογο με εκείνο του Ανδρόνικου, ο οποίος επίσης ήταν γεννημένος στην Ασία και ο οποίος επίσης επιδίωξε να θεμελιώσει για τον εαυτό του και τον «λαό του» μία ελληνική-ευρωπαϊκή αυτοχθονία, μέσα από μια υποτιθέμενη απ' ευθείας επικοινωνία με τους αρχαίους προγόνους «χωρίς κανένα χάσμα». Για την ακρίβεια, τα δύο εγχειρήματα είναι τρόπον τινά συμμετρικά: στο ένα έχουμε έναν ποιητή που καταφεύγει στην αρχαιολογία, στο άλλο έναν αρχαιολόγο που καταφεύγει στην κοινωνική (και γενικότερη) ποιητική.

Σάββατο 09:00 - 12:00 Αίθουσα Δ κτίριο Γεωγραφίας

‘ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΚΑΛΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ’ Η ΠΩΣ ΝΑ ΙΔΡΥΣΕΤΕ ΕΝΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ ΤΟ 19Ο ΑΙΩΝΑ ΩΣΤΕ ΝΑ ΕΧΕΙ ΔΙΑΧΥΤΗ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΣΗ ΤΟΥ ΑΥΤΟΝΟΗΤΟΥ ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ.

Ειρήνη Γαλλή

Πώς γίνεται εφικτή η ίδρυση ενός μουσείου σχεδόν «εθνικού» στην Κρήτη το 19ο αιώνα σε ασταθές πολιτικό περιβάλλον, όταν αυτά που σήμερα θεωρούμε αυτονόητα δεν έχουν παγιωθεί ακόμα; Ποιοι είναι οι άνθρωποι, τα αρχαία, οι προθήκες, οι επιδιώξεις, τα κτήρια; Ποιες αποφάσεις λαμβάνονται και ποιες γνώμες απορρίπτονται;

Μέσα από ένα φανταστικό εγχειρίδιο καλών πρακτικών και με αφορμή τη φράση «πολιτική είναι η ισορροπία μεταξύ του δυσάρεστου και του καταστροφικού» (J. K. Galbraith), θα συζητηθούν τα πρώτα καθοριστικά βήματα της ίδρυσης του αρχαιολογικού μουσείου στο Ηράκλειο με στόχο να αναγνωριστούν οι «δυσάρεστες» και «καταστροφικές» καταστάσεις και οι τρόποι με τους οποίους ισορροπούν τότε οι εμπλεκόμενοι.

Η σημασία της διερεύνησης των πρώτων βημάτων έγκειται και στο ότι εξακολουθούμε εν μέρει να ανακυκλώνουμε τις ίδιες αρχές προκειμένου να ισορροπήσουμε όταν ασκούμε και διαμορφώνουμε την αρχαιολογική/μουσειακή έρευνα και πρακτική, εξακολουθούν όμως να είναι ίδια για εμάς το «δυσάρεστο» και το «καταστροφικό»;

Σάββατο 16:00 - 19:00 Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΜΟΥΣΕΙΑΚΟ ΛΟΓΟ ΣΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ.

Μαρία Ξένη Γαρέζου, Έλενα Γλύτση, Στέφανος Κεραμίδας, Ελένη Παφίλη

Αν τα εκθέματα είναι οι «πρωταγωνιστές» μιας έκθεσης, η κειμενική πληροφορία είναι η «φωνή» της, καθώς αποτελεί πολύτιμο εργαλείο ερμηνείας και επικοινωνίας με το κοινό. Ζητήματα όπως το κεντρικό μήνυμα, το περιεχόμενο, το ύφος, ο σχεδιασμός και η χωροθέτηση των κειμένων, αναδεικνύονται σε σημαντικούς παράγοντες που συνδιαμορφώνουν οργανικά το εκθεσιακό αποτέλεσμα και την εμπειρία της επίσκεψης.

Η μέχρι σήμερα εμπειρία, όμως, έχει δείξει ότι δεν δίνεται πάντοτε η πρέπουσα σημασία στον χειρισμό του μουσειακού λόγου, ο οποίος μπορεί είτε να «απογειώσει» μια έκθεση είτε, αντιθέτως, να την «προσγειώσει» επικίνδυνα.

Στόχος της ανακοίνωσης είναι η χαρτογράφηση του γραπτού λόγου σε κείμενα υπομνηματισμού μουσειακών εκθέσεων, όπως αυτός προκύπτει από μια κριτική προσέγγιση των μουσειολογικών και μουσειογραφικών μελετών που αφορούν παρεμβάσεις σε αντίστοιχα μουσεία της επικράτειας, οι οποίες σχεδιάστηκαν, ή και υλοποιήθηκαν, στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ κατά την τελευταία εξαετία.

Παρασκευή 16:00 - 18:00 Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης

«ΕΤΣΙ ΚΙ ΑΛΛΙΩΣ ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΔΙΑΒΑΖΕΙ ΚΕΙΜΕΝΑ!» ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΜΥΘΟΙ ... Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ ΣΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ.

Ανδρομάχη Γκαζή

Ο λόγος συνιστά βασικό φορέα ερμηνείας στα μουσεία είτε πρόκειται για την παραδοσιακή αποτύπωσή του σε κείμενα υπομνηματισμού είτε για την εκφορά του μέσω ηχογραφημένων μαρτυριών, αφηγήσεων, κλπ., είτε για την απόδοσή του σε μια ψηφιακή εφαρμογή είτε για το σενάριο μιας εικονικής περιήγησης. Σε όλες αυτές – αλλά και σε άλλες – μορφές του, ο λόγος αποτελεί πρωτεύον ερμηνευτικό «εργαλείο», απαραίτητο για την αποκωδικοποίηση του περιεχομένου μιας έκθεσης και για τη συνακόλουθη δόμηση νοήματος εκ μέρους των επισκεπτών.

Στην πράξη αυτό θέτει μια εξαιρετικά δύσκολη πρόκληση σε όσους αναλαμβάνουν να γράψουν κείμενα, καθώς ο λόγος του μουσείου πρέπει συνεχώς να ισορροπεί μεταξύ της επιθυμίας παροχής επιστημονικής πληροφορίας και ερμηνείας, και της ανάγκης διαμεσολάβησης αυτής της ερμηνείας σε ευρύτερες ομάδες κοινού. Πρόκειται για μια ευαίσθητη, αλλά όχι ανέφικτη, ισορροπία, την οποία καλούνται να πετύχουν όλοι όσοι εμπλέκονται στη διαδικασία παραγωγής μουσειακών κειμένων προς όφελος των τελικών αποδεκτών, που είναι οι επισκέπτες.

Η σχετική συζήτηση και έρευνα διεθνώς έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της τελευταίας εικοσαετίας και έχει οδηγήσει στον εμπλουτισμό της μουσειολογικής θεωρίας, στην ανάπτυξη ειδικής μεθοδολογίας για τη συγγραφή κειμένων και σε πολύ επιτυχημένα παραδείγματα εφαρμογής. Στη χώρα μας, ωστόσο, η απουσία ουσιαστικού προβληματισμού ως προς τον ερμηνευτικό λόγο μουσείων και εκθέσεων εξακολουθεί να είναι εμφανής τόσο σε θεωρητικό/ερευνητικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο εφαρμογής. Οι λίγες εξαιρέσεις απλώς υπογραμμίζουν την παραπάνω διαπίστωση.

Στόχος της παρούσας εισήγησης είναι να εισαγάγει στον προβληματισμό σχετικά με το κείμενο ως σημαντικό ερμηνευτικό μέσο στα μουσεία, να αντικρούσει λανθασμένες απόψεις και να αμφισβητήσει επικρατούσες πρακτικές. Κυρίως, όμως, η εισήγηση φιλοδοξεί να οδηγήσει σε μια διευρυμένη οπτική του λόγου ως αναπόσπαστου στοιχείου κάθε μουσειακής έκθεσης, που πρέπει όμως να εντάσσεται εξαρχώς οργανικά στις μουσειολογικές και μουσειογραφικές μελέτες των μουσείων, αν θέλουμε να λειτουργεί ως φορέας ουσιαστικής ερμηνείας.

Παρασκευή 16:00 - 18:00 Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης

ΣΗΜΕΙΟ ΕΛΕΓΧΟΥ

Κλέα Δαραβίγκα

Οι σχέσεις των επιμέρους εργασιακών ομάδων της ελληνικής επιστημονικής κοινότητας και η σύνθεση της τάξης των συμβασιούχων. Αλληλοεπιδράσεις. Η θέση των εκπροσώπων της επίσημης αρχαιολογίας απέναντι στο ζήτημα της επιστημονικής πρακτικής που αφορά τους συμβασιούχους.

Οι τρόποι αναπαράστασης των ίδιων των συμβασιούχων, όπως αυτή εκφράζεται από μεμονωμένες απόπειρες δημοσίευσης της κατάστασής τους, αλλά και μέσα από το συλλογικό τους όργανο (ΣΕΚΑ). Στοχοποιούνται οι μηχανισμοί της κυρίαρχης λογικής που τους αποκλείουν από την επιστημονική τους νομιμοποίηση ή αναπαράγονται από τους ίδιους τους αποκλεισμένους; Χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτής της διαδικασίας αναπαραγωγής σχημάτων της δυτικής πολιτικής οικονομίας που τους καθιστά επιστημονικά ανάπηρους. Μερικές σκέψεις για τις αιτίες του φαινομένου με βάση την ιδιόζουσα ελληνική πραγματικότητα και μέσα από μια γενική ανθρωπολογική θεώρηση.

Αποτελεί η κατάσταση του συμβασιούχου/έκτακτου αρχαιολόγου ένα μεταβατικό στάδιο, μια πύλη, ή ένα διαρκές σημείο ελέγχου; Διαθέτει με άλλα λόγια ετεροτοπικά χαρακτηριστικά;

Η ανολοκλήρωτη διαδρομή τους προς την επιστημονική νομιμοποίηση και οι παρενέργειές της σε κοινωνικό/ψυχολογικό/επιστημονικό επίπεδο.

Επιχειρούν να μετατρέψουν οι αποκλεισμένοι αυτή την κοινή τους εμπειρία σε διεργασίες ανατροπής της στενάχωρης πραγματικότητας τους; Οραματίζονται οι συμβασιούχοι αρχαιολόγοι την επιστημονική τους ουτοπία ή φαντασιώνονται απλώς την ενσωμάτωσή τους στην ισχύουσα κοινωνική και επιστημονική σύμβαση;

Ποιο είναι τελικά το κλειδί που ανοίγει το κλουβί; Η μονιμοποίηση/μια ασφαλής εργασιακή σχέση με κάποιο ίδρυμα κρατικό/ιδιωτικό; Ή μήπως αυτό είναι το λάθος κλειδί που ανοίγει την πόρτα ενός μεγαλύτερου αλλά και μονιμότερου κλουβιού;

Σάββατο 09:00 - 12:00 Αίθουσα Γ κτίριο Γεωγραφίας

Η ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΟΙ ΚΡΗΤΕΣ ΣΥΝΤΗΡΗΤΕΣ, 1900-1960: ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.

Μαρία Δελή

Στις αρχές του 20ου αιώνα, με την έναρξη της αρχαιολογικής δραστηριότητας στην Κρήτη και τις πρώτες προσπάθειες για την προστασία των αρχαιοτήτων που αποκαλύπτονται, γεννιέται και η επιστήμη της συντήρησης. Μια επιστήμη που θα αργήσει πολύ να λειτουργήσει μέσα σε ουσιαστικά επιστημονικά πλαίσια και με επιστημονικές πρακτικές, γεννιέται αρχικά σαν ανάγκη στη σκιά και την υπηρεσία της επιστήμης της αρχαιολογίας.

Ο θεωρητικός προβληματισμός σε θέματα προστασίας των μνημείων που στην Ευρώπη έχει ήδη αναπτυχθεί και εξελιχθεί από τον 18ο αιώνα, αν στην Ελλάδα φτάνει πολύ αργότερα μόνο ως απόηχος, στην Κρήτη φαίνεται να μη φτάνει ποτέ. Η συντήρηση πραγματοποιείται ως εμπειρική πρακτική, που βασίζεται στην τεχνογνωσία των ανθρώπων που την εφάρμοσαν και, που είχε τις ρίζες της στην παράδοση. Στη γη που έγινε η γενέτειρα ανεκτίμητων αρχαιολογικών θησαυρών και έφερε στο φως έναν τεράστιο όγκο αρχαιολογικών ευρημάτων μέσα σε λίγα μόνο χρόνια, βρέθηκαν οι άνθρωποι που ανέλαβαν, ερήμην τους, την ευθύνη να τα ταξιδέψουν μέσα στο χρόνο. Χωρίς κανένα σχετικό υπόβαθρο και πιθανότατα, χωρίς καν συναίσθηση της ευθύνης, οι άνθρωποι αυτοί, που άλλοτε αποκαλούνται τεχνίτες μουσείων, ή συγκολλητές και επιδιορθωτές αρχαίων και, τελικά συντηρητές αρχαιοτήτων, τα καταφέρνουν. Ταξιδεύουν τα αντικείμενα μέσα στο χρόνο και τα τοποθετούν στις προθήκες των μουσείων, στις αποθήκες τους, ή απλώς διασφαλίζουν την ύπαρξή τους στο ύπαιθρο της Κρήτης. Οι ιστορίες του δεν καταγράφηκαν ποτέ και οι τεχνικές τους δε σημειώθηκαν πουθενά, παρά μόνο στα ίδια τα αντικείμενα που είναι φορείς συγκεκριμένων πληροφοριών. Σκόρπιες αναφορές σε διοικητικά έγγραφα αλλά κυρίως, οι μνήμες των ανθρώπων, σκιαγραφούν σε αυτή την παρουσίαση το έργο τους και την ιστορική τους πορεία.

Η παρούσα εργασία βασίζεται σε αρχειακή και βιβλιογραφική έρευνα, καθώς και στις προσωπικές μαρτυρίες ανθρώπων μέσα από συνεντεύξεις που πήρε η συγγραφέας. Αποτελεί τμήμα της διδακτορικής διατριβής που εκπονείται από τη συγγραφέα, με τίτλο: «1900-2000: ένας αιώνας συντήρησης στην Ελλάδα. Η ιστορία της επιστήμης της συντήρησης στην Ελλάδα, με έμφαση στα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα της Κνωσού και της Φαιστού».

Σάββατο 16:00 - 19:00 Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης

ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ. Η ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΑΤΡΙΑΣ

Παναγιώτης Δήμας

Αντιλαμβανόμενοι την παράδοση στην αρχιτεκτονική ως μία ιστορική εξελικτική συνέχεια τότε ασφαλώς ο αρχιτεκτονικός ρυθμός του νεοκλασικισμού δεν θα προσλαμβάνονταν παρά ως μία «βίαιη» μεταστροφή της φυσιολογικής εξέλιξης των τύπων και ρυθμών όπως διαμορφώθηκαν στην προ-επαναστατική και εν γένει στην οθωμανική περίοδο στον ευρύτερο βαλκανικό χώρο.

Είναι γεγονός πως η νεοκλασική στροφή, τουλάχιστον στην Ελλάδα, προέκυψε ως συνέπεια προτύπων που επιβλήθηκαν ως ιδεολογικοί διαμορφωτικοί παράγοντες στην μετα-καποδιστριακή περίοδο. Ο τρόπος που στην Ελλάδα εκφράστηκε η οικειοποίηση του κλασικού παρελθόντος δεν εξέφρασε παρά την αγωνιώδη προσπάθεια ενός νεοσύστατου κράτους να διεκδικήσει ισότιμο ρόλο στο σύγχρονο της διαμορφωμένο ευρωπαϊκό πλαίσιο, ανάγοντας το μακρινό ένδοξο παρελθόν σε αυθαίρετη πολιτισμική του αφετηρία.

Προσεγγίζοντας το νεοκλασικισμό ως αυτόνομο αρχιτεκτονικό φαινόμενο σαφώς δεν παραγνωρίζεται η καλλιτεχνική, αισθητική και τεχνική του αξία. Κατακλύζοντας την Ευρώπη ήδη από τα μέσα του 18ου αι., στην Ελλάδα απετέλεσε το μοναδικό ρυθμό που γνώρισε η εκβάθρων ανοικοδομηθείσα πρωτεύουσα από τα μέσα του 19ου αι., και σταδιακά ακτινοβολήθηκε στον ευρύτερο ελλαδικό χώρο όπου μάλιστα ο συγκερασμός τοπικών ιδιωμάτων και νέου ρυθμού παρήγαγε εξαιρετικά παραδείγματα.

Η εισήγηση δεν θα εξετάσει την ιστορία του νεοκλασικισμού, αλλά επιθυμεί να θίξει κυρίως 3 ζητήματα:

- Το ιδεολογικό πλαίσιο της επιβολής των ρυθμών και τον τρόπο που η κλασική αρχαιότητα μεταβλήθηκε σε εκμεταλλεύσιμο προϊόν γένεσης ενός έθνους που έπεται της σύστασης του κράτους.
- Τη διαχείριση των νεοκλασικών μνημείων στη μεταπολεμική περίοδο συνδυαστικά με τις ανάγκες των δεκαετιών της αθρόας ανοικοδόμησης και της αντιπαροχής.
- Την επικρατούσα πολιτική της προστασίας και το συμβολισμό που αποκτά η αποκατάσταση και επανάχρηση νεοκλασικών κτηρίων σήμερα.

Το αναδυόμενο ερώτημα είναι τί προσδοκά σε κοινωνικο-πολιτικό επίπεδο η σύγχρονη Ελλάδα την επανένταξη των νεοκλασικών μνημείων και πώς αυτό επιτυγχάνεται, λαμβάνοντας υπόψιν πως η διαχείριση του πολιτιστικού αποθέματος δεν υπαινίσσεται παρά τον τρόπο που σχεδιάζουμε την πολιτισμική παιδεία του μέλλοντος.

Σάββατο 09:00 - 12:00 Αίθουσα Δ κτίριο Γεωγραφίας

Η ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ «ΑΝΑΠΛΑΣΗ» ΤΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΤΟΠΙΟΥ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΞ.

Παναγιώτης Δήμας

Η παραδοχή της αναγκαιότητας διατήρησης του βιομηχανικού αστικού τοπίου παράλληλα με την ανάπτυξη της βιομηχανικής αρχαιολογίας και τις σύγχρονες εναλλακτικές προσεγγίσεις του υλικού πολιτισμού που δίνουν βαρύτητα στη σχέση του με το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο που τον παρήγαγε, συνετέλεσαν ταυτόχρονα με τη διαπίστωση των λειτουργικών πλεονεκτημάτων που έχουν τα βιομηχανικά κελύφη ως προς την επανάχρησή τους. Πόσο όμως η «ανάπλαση» ενός βιομηχανικού συγκροτήματος σήμερα κατορθώνει να διατηρήσει και να αναδείξει την ιστορική μνήμη και τον κοινωνικό μικρόκοσμο που συνθέθηκε με την παραπάνω διαδικασία;

Η μονομέρεια μιας σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα χρηστικής μετατροπής των βιομηχανικών μνημείων σε πολιτιστικά κτήρια ή χώρους διασκέδασης, φαινομενικά εξωραϊζει το ίχνος μια προϊούσας παρακμής, στη βάση της όμως απο-επενδύει τον ιστορικό χώρο από την ουσία η οποία του απέδωσε δικαίωμα στη διατήρηση. Ταυτόχρονα η παραμένουσα συντηρητική πρόσληψη της βιομηχανικής κληρονομιάς ως πολιτισμικό κεφάλαιο «ήσσονος» σημασίας, δικαιολογεί εκτεταμένες επεμβάσεις με δημοφιλέστερη την παραγωγή ενός νέου κελύφους και συνήθως την απώλεια του ιστορικού βιομηχανικού εξοπλισμού.

Η εισήγηση δεν θα επιχειρήσει ιστορική αναδρομή στην οδό Πειραιώς, αλλά θα εστιάσει στη λανθάνουσα δυναμική της, θίγοντας 3 ζητήματα:

-Το παρόν της επί του άξονος καθώς και παραπλεύρως υφιστάμενης βιομηχανικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένου του χαρακτήρα των υλοποιημένων επεμβάσεων.

-Την αποδοθείσα ατμόσφαιρα στον άξονα μέσα από τις επεμβάσεις, σε σχέση με το διαμορφωμένο τοπίο την περίοδο της βιομηχανικής ανάπτυξης.

-Τη σημασία της μνημονικής ανάκλησης του βιομηχανικού και ιστορικού παρελθόντος της οδού Πειραιώς και το ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν τα ιστορικά της κελύφη.

Κύριο συμπέρασμα είναι πως ο επανα-προσδιορισμός του ρόλου της βιομηχανικής κληρονομιάς ιδίως σε περιοχές αποβιομηχάνισης δε συνεπάγεται την άρνηση της ιστορικής τους ταυτότητας, αλλά την αξιοποίησή της, καθώς και τη συνέργεια του συνόλου του βιομηχανικού της τοπίου υπό κοινή διαμορφωμένη στρατηγική και όχημα «φωτεινών» αποσπασματικών παρεμβάσεων.

Σάββατο 12:00 - 15:00 Αίθουσα Γ κτίριο Γεωγραφίας

Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ.

Παναγιώτης Δήμας, Κλημοπούλου Ειρήνη, Νταλταγιάννη Χριστίνα

Η επικρατούσα αντίληψη για το παρελθόν δεν είναι παρά μία εκδοχή, περισσότερο ή λιγότερο αποσπασματική, βασιζόμενη στα υλικά τεκμήρια της ανθρώπινης δραστηριότητας και τις διασωθείσες μαρτυρίες, ταυτοχρόνως όμως νομοτελειακά εκφράζει και ικανοποιεί τις τρέχουσες ανάγκες μέσα στο εκάστοτε κοινωνικό συγκείμενο. Το ελληνικό αρχαιολογικό μουσείο, που ως θεσμός αναπτύσσεται παράλληλα με τη σύσταση του ελληνικού Κράτους και την επινόηση του έθνους, κατείχε ανέκαθεν μέγιστο ρόλο στην εξυπηρέτηση μέρους της προαναφερθείσας αντίληψης. Ποιά υπήρξε όμως η ουσία της προσφοράς του στην κατανόηση του ιστορικού παρελθόντος; Συντηρεί, προστατεύει και εκθέτει τον υλικό πολιτισμό προσπαθώντας μέσα από τις βιογραφίες των αντικειμένων να μιλήσει για το παρελθόν ή αναπαράγει τα στερεότυπα του εθνικού φαντασιακού, όπου τα αντικείμενα απεκδυόμενα του ιστορικού τους πλαισίου περιβάλλονται με ιερό θαυμασμό, όμως επί της ουσίας παραμένουν βουβά;

Η παρούσα εισήγηση στοχεύει να «ξετυλίξει» το ρόλο του ελληνικού αρχαιολογικού μουσείου αναλύοντας τη μεθοδολογία και τη λογική των ιστορικών αφηγήσεων που επιλέγει. Ταυτόχρονα επιδιώκει να εκθέσει την εναλλακτική οπτική που φωτίζει περισσότερες ιστορικές πτυχές και εστιάζει στον άνθρωπο πίσω από τα αντικείμενα, την οποία ουσιαστικά εκφράζει και η έννοια του «μετα-μουσείου».

Σάββατο 19:00 - 21:00 Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης

ΕΦΟΡΕΙΕΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ: Η «ΕΤΕΡΟΤ(Ρ)ΟΠΙΑ» ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ, ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ, ΤΩΝ ΠΟΛΛΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΙΓΩΝ

Δήμητρα Δρόσου

Αν για το παλιό και σκουριασμένο τρένο του τραγουδιού, τους στίχους του οποίου δανείζεται για τίτλο η παρούσα ανακοίνωση, δεν Η αποκάλυψη και διάσωση των αρχαιοτήτων της Ελλάδας, που ξεκίνησε ήδη κατά τον 19ο αιώνα, είχε πολλά κίνητρα: τη σύνδεση του νέου ελληνικού κράτους και των νέων Ελλήνων με την κλασική ελληνική αρχαιότητα της οποίας ήταν οι «κατ' ευθείαν» απόγονοι και συνεχιστές, αφού μιλούσαν την ίδια γλώσσα και κατοικούσαν τον ίδιο τόπο, την υπεράσπιση του νέου κράτους από εκείνους που το υπέβλεπαν και τον τερματισμό, ή τουλάχιστον τη μείωση, της καταστροφής των αρχαιοτήτων που γινόταν στην ελεύθερη Ελλάδα από τους ίδιους τους κατοίκους της, χωρικούς ή αρχαιοκάπηλους, καθώς και από τους ξένους φιλόφρονες και εμπόρους αρχαιοτήτων. Το 1829 ιδρύεται από τον Ιωάννη Καποδίστρια στοιχειώδης Αρχαιολογική Υπηρεσία με προϊστάμενο και μοναδικό υπάλληλο τον Κερκυραίο Ανδρέα Μουστοξύδη.

Τον Οκτώβριο 2014 η Αρχαιολογική Υπηρεσία αναδιαμορφώνεται και πάλι. Οι «επιχειρησιακοί» της στόχοι; Η επιστημονική έρευνα, η αποκάλυψη, η διατήρηση, η συντήρηση, η προστασία, η ανάδειξη, η προβολή και η φύλαξη των αρχαιοτήτων, η έκθεση τους σε Μουσεία... Επιπλέον, η μελέτη, ο προγραμματισμός, η διαχείριση και η εκτέλεση οιασδήποτε αρχαιολογικού έργου συντήρησης, επισκευής, αποκατάστασης, αναστήλωσης, ανάδειξης και διαμόρφωσης των μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, καθώς και του άμεσου φυσικού, ή, μη, περιβάλλοντός τους.

Είναι η Αρχαιολογική Υπηρεσία και οι Εφορείες Αρχαιοτήτων «ετεροτοπίες»; Πραγματικοί χώροι, ενεργοί χώροι, χώροι εγγεγραμμένοι στην ίδια τη θέσμιση της κοινωνίας, που συνιστούν ενός είδους αντι-χωροθεσίες, ενός είδους ενεργά πραγματώμενες ουτοπίες, όπου οι πραγματικές χωροθεσίες αντιπροσωπεύονται, αμφισβητούνται και αντιστρέφονται, ενός είδους τόποι που βρίσκονται έξω από όλους τους τόπους, μολοντί είναι πραγματικά εντοπίσιμοι; Υπάρχει ένα σύστημα ανοίγματος και κλεισίματος που τις απομονώνει και συγχρόνως τις καθιστά προσπελάσιμες; Μπορεί να νοηθεί εξολοκλήρου η Αρχαιολογική Υπηρεσία σαν μία μόνο «ετεροτοπία» ή αποτελείται από πολλές διαφορετικές; Μήπως τελικά ο τρόπος καθορίζει τα όρια και τα χαρακτηριστικά της περισσότερο από τον τόπο; Και ο υπάλληλος αυτής της υπηρεσίας αποτελεί μια αυθύπαρκτη οντότητα με υπεριστορικά χαρακτηριστικά ή είναι απλά το αποτέλεσμα των εξουσιών που ασκούνται σε αυτόν;

Σε ποια «ετερο(ρ)οπία» βρίσκομαι εγώ και οι άλλοι πέντε συνάδελφοί μου; Ποιους στόχους οφείλουμε να κατακτήσουμε; Διαφορετικά; Θα πάρουμε χαμηλό βαθμό στην αξιολόγηση, δεν θα προστατέψουμε τις αρχαιότητες, θα ταλαιπωρήσουμε τον πολίτη, δεν θα προάγουμε την επιστημονική έρευνα... και υπάρχει φόβος να «καταντήσουμε» απλά μια Δημόσια Υπηρεσία που βάζει μόνο σφραγίδες και υπογραφές; Μα, είμαστε μια περιφερειακή Υπηρεσία χωρίς μηχανικούς, συντηρητές, λογιστή, εργάτες, φύλακες. Δεν έχουμε μουσειολόγους και μουσειοπαιδαγωγούς, πώς να κάνουμε περιοδικές εκθέσεις και εκπαιδευτικά προγράμματα στα κεφαλάκια των καμένων των παιδιών; Μα αν δεν τα κάνουμε εμείς που είμαστε έστω πέντε αλλά ευσυνείδητοι υπάλληλοι, και πολυπράγμονες και εργασιομανείς, η όμορη Εφορεία με δύο υπαλλήλους θα τα κάνει και θα μας ντροπιάσει! Ποτέ! Όχι! Τι και αν άλλες Εφορείες έχουν πενταπλάσιο προσωπικό, τι και αν κανένας από την Κεντρική Υπηρεσία δεν θα νοιαστεί για να στελεχωσει τα άδεια μας μουσεία, γραφεία, αρχαιολογικούς χώρους; Μπορώ, άραγε, να βρω τον τρόπο να υπάρχω μέσα σε αυτή την «ετερο(ρ)οπία»; Ένας υπάλληλος δημόσιος αλλά και επιστήμονας, αρχαιολόγος αλλά και λογιστής-καθαριστής-φύλακας, μόνος, ενώ λένε ότι είμαστε πολλοί, αναντικατάστατος ανάμεσα στους συναδέλφους που μοιραζόμαστε την καθημερινότητα, αλλά τόσο άγνωστος και ξένος και ανύπαρκτος.

Σάββατο 09:00 - 12:00 Αίθουσα Γ κτίριο Γεωγραφίας

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΤΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ - ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.

Φιλίω Ηλιοπούλου

Στο πλαίσιο διδακτορικής έρευνας που αφορούσε την προσέγγιση του τοπίου κατά την ελληνιστική περίοδο και ειδικότερα του τρόπου με τον οποίον το τοπίο σχετίζεται με τις ιδιαίτερες πολιτικές, κοινωνικές και θρησκευτικές συνθήκες της περιόδου αυτής, μελετήθηκαν τα σχεδόν συνιδρυθέντα πολεοδομικά συγκροτήματα της αρχαίας Μεσσήνης και Μεγαλόπολης στην Πελοπόννησο. Κατά την διαδικασία αυτή, διαπιστώθηκε μια διεύρυνση των γεωγραφικών και χρονικών ορίων της έρευνας εκτός των στενών ορίων της ελληνιστικής περιόδου, γεγονός το οποίο καταδεικνύει ότι τα χρονικά όρια των ιστορικών περιόδων (κλασική – υστεροκλασική – ελληνιστική – ρωμαϊκή) δεν ταυτίζονται με τις αντίστοιχες τομές στην δομή και τον τρόπο οργάνωσης των οικισμών της εκάστοτε περιόδου σε σχέση με την προγενέστερή της.

Παρασκευή 09:00 - 12:00 Αίθουσα Γ κτίριο Γεωγραφίας

Η ΟΥΤΟΠΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΑΤΡΩΝ (Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ 1823-1824) ΚΑΙ ΟΙ ΤΟΠΟΙ ΤΟΥ BYRON

Μαρία Ήρα Καραδημητρίου

Το βιβλίο – ορόσημο από το οποίο αναδείχτηκε για πρώτη φορά η έννοια “ουτοπία” ήταν το ομώνυμο έργο του Thomas More, το 1516. Έκτοτε, η ουτοπία απασχολεί και επηρεάζει τη δυτική -κυρίως- σκέψη σε θεωρητικό και σε πρακτικό επίπεδο. Συνοπτικά, η ουτοπία είναι ένας μη – τόπος , προορισμένος για την καλή ζωή.

Η παρούσα εισήγηση θα επιχειρήσει να επισημάνει το εξής παράδοξο: Ο Byron, ο ρομαντικός ποιητής που δημιουργούσε σκάνδαλα στην Ευρώπη του 19ου αιώνα, όταν έφτασε στο Μεσολόγγι, ως εκπρόσωπος της Ελληνικής Επιτροπής του Λονδίνου, εκτιμώντας την κατάσταση που βρήκε, αποδείχθηκε άκρως ρεαλιστής, με προτάσεις που είχαν να κάνουν με την άμεση λύση των υπαρχόντων προβλημάτων.

Από την άλλη πλευρά μέλη της Ελληνικής Επιτροπής του Λονδίνου, ανάλογα με τις ιδεολογικές και πολιτικές τους αντιλήψεις προσπαθούσαν να εφαρμόσουν τις ιδέες τους στην επαναστατημένη Ελλάδα.

Θα μπορούσε λοιπόν κάποιος να υποστηρίξει ότι εκείνη τη χρονική στιγμή η Ελλάδα, πριν δηλαδή αναγνωριστεί ως κράτος με σαφή γεωγραφικά όρια και όντας σε εμπόλεμη κατάσταση (και επανάσταση εναντίον των Οθωμανών και εμφύλιος) συνιστούσε για τα μέλη της Ελληνικής Επιτροπής του Λονδίνου μια ουτοπία την οποία σχεδίαζαν σε πολιτικό επίπεδο;

Τα πιά ηχηρά μέλη της τελευταίας χρησιμοποίησαν την κλασική τους παιδεία και την αγάπη τους για τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό προκειμένου να συνδράμουν τον αγώνα των Ελλήνων για Ανεξαρτησία ανάλογα με την πολιτική τους τοποθέτηση. Ο Byron αποτελούσε μια ιδιαίτερη περίπτωση ανάμεσα στα μέλη της Ελληνικής Επιτροπής του Λονδίνου. Λίγο πριν γίνει μέλος της και ταξιδέψει για την Ελλάδα είχε αναμειχθεί με το κίνημα των Καρμπονάρων στην Ιταλία και συχνά σκεφτόταν να αγοράσει κάποια έκταση στη Χιλή, τη Βενεζουέλα ή το Περού.

Σε κάθε τόπο που επισκεπτόταν αυτό που τον ενδιέφερε ήταν το να ζει, να νιώθει, να αισθάνεται τους ανθρώπους στην πραγματική τους διάσταση μέσα στο χώρο και στο χρόνο. Αυτοί ήταν οι τόποι του Byron.

Σάββατο 09:00 - 12:00 Αίθουσα Δ κτίριο Γεωγραφίας

ΤΟ ΝΑΥΑΓΙΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΑΛΗΝΗΣ

Δημήτρης Καραμπάς

Οι λαοί της Μεσογείου συνδέονταν και συνδέονται μέσω θαλάσσης εδώ και χιλιάδες χρόνια. Αγαθά κάθε είδους, πολύτιμοι θησαυροί και φυσικά οι ίδιοι οι άνθρωποι κινούνταν από τόπο σε τόπο σε όλο τον τότε γνωστό κόσμο μέσω της ναυσιπλοίας. Η Κρήτη, λόγω της ιδιαίτερης θέσης της στην Ανατολική Μεσόγειο, δημιούργησε από νωρίς έναν ανεπτυγμένο δίκτυο επαφών με τους λαούς της περιοχής μέσω της ναυτιλίας. Τα αρχαιολογικά κατάλοιπα μαρτυρούν τη σχέση αυτή. Με την συνδρομή της ενάλιας αρχαιολογίας οι ειδικοί έφεραν στο φως αρκετά στοιχεία μέσω των ναυαγίων αλλά και των λιμενικών και κτιριακών καταλοίπων του παρελθόντος που μελέτησαν. Ένα από τα πρώτα ναυάγια που μελετήθηκαν στη Κρήτη, και το οποίο μάλιστα δεν απολαμβάνει ιδιαίτερης αναγνωρισιμότητας, είναι το ναυάγιο της Αγίας Γαλήνης.

Στο νότιο τμήμα του νησιού, και συγκεκριμένα στα όρια των νομών Ρεθύμνης και Ηρακλείου, μεταξύ της ακτογραμμής Αγίας Γαλήνης και Κόκκινου Πύργου, στη θέση Κακόσκαλο, ανασύρθηκαν το 1937 από την Αρχαιολογική υπηρεσία, με υπεύθυνο τον Νικόλαο Πλάτωνα, σημαντικός αριθμός αρχαιολογικών ευρημάτων που οδήγησε στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για φορτίο κάποιου πλοίου του 3ου μ.Χ. αιώνα. Ιδιαίτερα εντυπωσιακό εύρημα αποτελεί η συλλογή 259 ρωμαϊκών νομισμάτων που ανασύρθηκε από το βυθό. Η πρωτότυπη-ριζοσπαστική για τα δεδομένα της εποχής επιστημονική μέθοδος (υποβρύχια έρευνα-καταδυτικό συνεργείο) που ακολουθήθηκε σε συνεργασία με το Ναυτικό κατά τη διάρκεια της έρευνας, προσδίδουν στο συγκεκριμένο ναυάγιο μια ξεχωριστή θέση στην Ενάλια Αρχαιολογία της Κρήτης. Στόχος της παρουσίασης η ανάδειξη του ναυαγίου, όχι τόσο μέσω των αρχαιολογικών ευρημάτων, αλλά κυρίως μέσα από μαρτυρίες και μνήμες των κατοίκων αλλά και από το τύπο της εποχής. Επιπλέον, ενδιαφέρον παρουσιάζει η διαφύλαξη του εν λόγω θησαυρού κατά τη διάρκεια της κατοχής, στα πλαίσια της γενικότερης προσπάθειας για διάσωση των αρχαιολογικών συλλογών από τους Γερμανούς κατακτητές.

Σάββατο 16:00 - 19:00 Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης

ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΜΗΡΙΚΟ ΟΪΝΟΠΙ ΠΟΝΤΩΙ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ 20ΟΥ ΑΙΩΝΑ: Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ.

Δημήτρης Καραμπάς, Φαίδων Μουδόπουλος - Αθανασίου

Η ιστορία της Μεσογείου είναι συνδεδεμένη άρρηκτα με τους θαλάσσιους δρόμους που λειτουργούσαν ως συνδετικοί κρίκοι επικοινωνίας για τρεις Ηπείρους και ποικίλους πολιτισμούς. Από τον οϊνοπι πόντω του Ομήρου μέχρι το εμπόριο Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας και μετέπειτα της Αναγέννησης το κρασί είναι ένα στοιχείο που τονίζει την συνδετική λειτουργία της θάλασσας. Στην παρουσίαση αυτή θέλουμε να τονίσουμε διαχρονικά τα αρχαιολογικά στοιχεία που μαρτυρούν αυτήν την σχέση.

Ως γνωστόν οι κάτοικοι της Μεσογείου, πόσο μάλλον οι Έλληνες, λάτρευαν το κρασί το οποίο αποτελούσε (και αποτελεί) αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας τους. Διαφόρων ειδών ποικιλίες κρασιού διέσχιζαν τις θάλασσες της Μεσογείου μέσω των εμπορικών πλοίων και διαδρομών. Μύθοι, περιγραφές και βεβαίως πλήθος αρχαιολογικών καταλοίπων επιβεβαιώνουν τα παραπάνω. Καράβια που μετέφεραν κρασί, σε διάφορων ειδών αγγεία, και που σήμερα τυγχάνουν να βρίσκονται στο βυθό ή σε κάποιο μουσείο αποτελούν πρωταρχικό σημείο στις έρευνες της αρχαιολογικής ομάδας.

Τα υλικά κατάλοιπα αυτών των διαδικασιών όσο και οι επιστήμες της ιστοριογραφίας και της υποθαλάσσιας αρχαιολογίας θα μας βοηθήσουν στην ψηλάφηση αυτού του σύνθετου δικτύου. Η διαχρονία του φαινομένου μας οδηγεί στην χρήση πολλών διαφορετικών παραδειγμάτων. Η ερμηνεία των υλικών καταλοίπων και η μεθοδολογία ανάκτησής τους από τον βυθό θα είναι τα κύρια εργαλεία της συζήτησης. Επιπλέον, σε ένα θεωρητικό επίπεδο, μελετώντας το πλοίο ως μία μικρή κλειστή κοινωνία στην οποία ακολουθείται (συνήθως) μια αυστηρή δομή ιεραρχίας, το κρασί αναλαμβάνει το ρόλο του καθοδηγητή όσο και του συντρόφου. Με αυτούς τους κατευθυντήριους άξονες θα αναζητήσουμε τα όρια ανάμεσα στην θάλασσα που ενώνει πολιτισμούς, ενώ παράλληλα μπορεί να τους χωρίζει. Επιπλέον θα αναζητήσουμε τα όρια των ανέμων και του βυθού χρησιμοποιώντας παραδείγματα ναυσιπλοΐας είτε στην επιφάνεια της θάλασσας είτε κάτω από αυτήν.

Παρασκευή 09:00 - 12:00 Αίθουσα Γ κτίριο Γεωγραφίας

ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΑΤΡΙΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Δήμητρα Κουκίου, Παναγιώτα Παναρίτη

Μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς το 1453 μ.Χ., οι Έλληνες λόγιοι που βρήκαν καταφύγιο σε χώρες της Ευρώπης συνέβαλαν στην εκ νέου ανακάλυψη του αρχαιοελληνικού πνεύματος, δημιουργώντας παράλληλα ενδιαφέρον για τον μυστηριώδη κόσμο της Ανατολής. Οι εκατοντάδες ταξιδιώτες που θα περιηγηθούν στον ελληνικό χώρο τους ακόλουθους αιώνες είναι προσκυνητές, ιεραπόστολοι, διπλωμάτες, κατάσκοποι, τυχοδιώκτες, γεωγράφοι, αρχαιολάτρες και αρχαιοκάπηλοι, φυσιοδίφες, γιατροί, βοτανολόγοι, συνοδευόμενοι συχνά από ζωγράφους και σχεδιαστές. Ειδικά η αγάπη για τον αρχαιοελληνικό πολιτισμό και τις αρχαιότητες θα παρακινήσει μεγάλο αριθμό περιηγητών, σε οργανωμένες πολλές φορές αποστολές, να επισκεφτούν την Ελλάδα με σκοπό την αποτύπωση και την περισυλλογή αρχαιοτήτων (π.χ. Stuart & Revett, Le Roy, Dodwell, Stackelberg). Η δημοσίευση των εντυπώσεων από τα ταξίδια τους στην Ανατολή συνοδεύονται συνήθως με χάρτες, σχεδιαγράμματα, όψεις κάστρων και πόλεων, απεικονίσεις ενδυμασιών, ηθογραφικών σκηνών και αρχαιολογικών μνημείων. Μέσω αυτών η σύγχρονή τους Ελλάδα θα γίνει γνωστή στους Ευρωπαίους, οι οποίοι, όταν θα ξεσπάσει η Ελληνική Επανάσταση, τρέφουν ήδη συναισθήματα συμπάθειας για τους Έλληνες. Η αρχαιολατρία του 17ου και 18ου αιώνα θα συμβάλλει στην ανάπτυξη του φιλελληνισμού στο πρώτο μισό του 19ου αιώνα.

Σάββατο 09:00 - 12:00 Αίθουσα Δ κτίριο Γεωγραφίας

Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΝΗΜΕΙΑΚΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΙΚΗ ΘΡΑΚΗ.

Βασίλης Κουτσούκος

Με την οριστική ενσωμάτωση της Θράκης, δυτικά του ποταμού Έβρου, τον Μάιο του 1920 στην ελληνική επικράτεια πυροδοτείται η προσπάθεια ριζικής αναμόρφωσης του τοπίου της επαρχίας και των συστατικών του τόπων. Ως τέτοιοι χαρακτηρίζονται οι μνημειακοί τόποι της οθωμανικής κληρονομιάς και συγκεκριμένα τόποι με ιδιαίτερη συναισθηματική, θρησκευτική και συλλογική αξία για την κοινότητα των μη ανταλλάξιμων μουσουλμάνων, όπως οι χώροι ταφής, λατρείας και κοινωνικής δραστηριότητας.

Σε αυτό το πλαίσιο πρόκειται να εξετασθεί η διαχείριση των μνημειακών μουσουλμανικών τόπων από την νέο-εγκατεστημένη κεντρική πολιτική εξουσία στις Νέες Χώρες. Στο συγκεκριμένο παράδειγμα αποτυπώνεται ο τρόπος καθώς και οι τεχνικές που επιστρατεύτηκαν προκειμένου να περιοριστεί η μνημειακή μουσουλμανική παρουσία σε μια πολυεθνική επαρχία για την οποία απαιτούνταν απομάκρυνση των επιρροών του οθωμανικού παρελθόντος.

Σάββατο 18:00 - 21:00 Φωτογραφική Εταιρεία Μυτιλήνης

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΕΣ ΤΩΝ ΣΥΝ-ΟΡΙΑΚΩΝ ΝΗΣΙΩΤΙΚΩΝ ΚΟΣΜΩΝ: ΤΟ ΑΙΓΑΙΟ.

Αλεξάνδρα Κρήτη

Η προσκόλληση της εθνικιστικής ιστορικής αφήγησης σε σημαίνουσες αρχαιολογικές ανακαλύψεις, την κάνει αδύναμη στο να μπορεί να ερμηνεύσει την πολυπλοκότητα του κοινωνικού φαινομένου και τις εσωτερικές του δυναμικές. Πόσο περισσότερο εκείνες τις ανθρώπινες κοινωνίες που, είτε από επιλογή είτε από τύχη, έζησαν στα 'παρασκήνια' των πρωταγωνιστικών ηπειρωτικών αρχαίων πολιτισμών, δηλαδή στα νησιά, τις νησίδες και ακόμη και τις βραχονησίδες του Αιγαίου Πελάγους.

Τα νησιά εξαιτίας του ιδιαίτερου γεωφυσικού τους χαρακτήρα, καθώς είναι μικρές στεριές που περιβάλλονται από υδάτινους όγκους, συνήθως εγγράφονται γεωγραφικά στην κοντινότερη ηπειρωτική κρηίδα. Αυτός ο τρόπος γεωγραφικής ταυτοποίησης των νησιών, των νησίδων και των βραχονησίδων επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την αρχαιολογική έρευνα. Έτσι τα νησιά πολλές φορές αντιμετωπίζονται ως φαινόμενα συνέχειας ή ασυνέχειας του κοντινότερου ηπειρωτικού, ή ακόμη και μεγαλονησιωτικού, πολιτισμού.

Η ιστορία και η αρχαιολογία των νησιών του Αιγαίου είναι λοιπόν σχεδόν άρρηκτα δεμένες με την αντίστοιχη του ηπειρωτικού σύγχρονου ελλαδικού χώρου και όλες μαζί συνθέτουν ενιαίο εθνικό ιστορικό αφήγημα. Στόχος της παρουσίασης είναι να διερευνηθεί στην πράξη ο ρόλος της ιστορίας και της αρχαιολογίας των νησιών του Αιγαίου στην συγκρότηση της εθνικού ιδεώδους της Ελλάδος, αλλά και της Τουρκίας.

Σάββατο 18:00 - 21:00 Φωτογραφική Εταιρεία Μυτιλήνης

ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΑ: Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΑΦΗΓΗΜΑΤΟΣ.

Μαρία Λένη

Η μελέτη των πολιτισμών του παρελθόντος, η ιστορία και η αρχαιολογία, έχουν επιστρατευτεί σε πολλές περιπτώσεις να υποστηρίξουν συγκεκριμένους ιδεολογικούς μηχανισμούς και έχουν λειτουργήσει όχι ως επιστήμες, αλλά ως πολιτικά προγράμματα. Η ανάδειξη επιλεγμένων πολιτισμικών και ιστορικών φάσεων, η ταυτόχρονη αποσιώπηση περιόδων του παρελθόντος, η προβολή της ιστορίας μέσα από παραμορφωτικούς καθρέφτες φαίνεται ότι αποτελεί, σύμφωνα με τη διαρκώς διογκούμενη βιβλιογραφία, παγκόσμιο φαινόμενο. Ιδιαίτερα, όμως, η Ελλάδα και η Τουρκία, μολονότι χρησιμοποιούν την ιστορία και την αρχαιολογία για να αρθρώσουν διαφορετικό εθνικό λόγο, φαίνεται ότι μοιράζονται κοινό διακύβευμα.

Η νεοελληνική ιστοριογραφία από τη σύσταση του νέου ελληνικού κράτους κλήθηκε να αποκρούσει και να καταρρίψει τις θεωρίες περί καταγωγής και φυλετικής ασυνέχειας των νέων Ελλήνων (J. P. Fallmerayer), τονίζοντας τη συνέχεια της γλώσσας και του λαϊκού πολιτισμού. Διαμόρφωσε, έτσι, το εθνικό αφήγημα της αδιάσπαστης ενότητας, στο οποίο στηρίχτηκε και η Μεγάλη Ιδέα. Ταυτόχρονα, επιλέχθηκαν να αναδειχθούν συγκεκριμένες φάσεις του πολιτισμού, απομακρύνοντας ή και καταστρέφοντας τα στοιχεία άλλων πολιτισμικών περιόδων.

Αντίστοιχα, ο τουρκικός εθνικισμός από τη σύσταση του νέου τουρκικού κράτους σχηματίστηκε με τη συνδρομή της εθνικιστικής ιστοριογραφίας, που απαντούσε στον πολιτισμικό και φυλετικό υποβιβασμό των Τούρκων από οριενταλιστές διανοούμενους (A. J. Gobineau, L. Cahun).

Με σκοπό τον ορισμό της τουρκικής ταυτότητας στα εδάφη της Ανατολίας, διαμορφώθηκε μια νέα εθνοϊστορική θεωρία, η Θέση της Τουρκικής Ιστορίας (Türk Tarihi Tezi). Παράλληλα, ενώ οι αρχαιολογικοί τόποι που ανασκάβονταν κατά το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα ανήκαν κυρίως στον ελληνορωμαϊκό πολιτισμό (Σιδώνα, όρος Νεμρούτ, Αλαβάνδα στην Καρία, Τράλλεις), το ενδιαφέρον για τη μελέτη των προγόνων των Τούρκων, με σκοπό τη διαμόρφωση ισχυρής εθνικής ταυτότητας μέσα από τη συνέχεια του έθνους, έστρεψε την αρχαιολογική έρευνα σε θέσεις προϊστορικής κατοίκησης και πολιτιστικής ανάπτυξης. Τα χαρακτηριστικά που η ιστοριογραφία έδωσε στο τουρκικό έθνος ήταν η αντανάκλαση της κεμαλικής αντίδρασης στο οθωμανικό παρελθόν, στο Ισλάμ, στη θέση του τουρκικού έθνους στο παγκόσμιο σύστημα, στις σχέσεις του με τους δυτικοευρωπαίους και με τους μειονοτικούς πληθυσμούς στο εσωτερικό της χώρας. Η Ελλάδα και η Τουρκία, απαντώντας σε δυτικοευρωπαϊκές αμφισβητήσεις της εθνικής συνέχειας και αναζητώντας ερείσματα ενίσχυσης του εθνικού αφηγήματος, κατέστησαν την ιστορία και την αρχαιολογία μέσο της εθνικιστικής ιδεολογίας και τις έθεσαν στην υπεράσπιση των αναγκών δημιουργίας και διαμόρφωσης του εθνικού φαντασιακού.

Σάββατο 18:00 - 21:00 Φωτογραφική Εταιρεία Μυτιλήνης

ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ/ΘΡΗΝΟΣ ΚΑΙ ΑΓΩΝΑΣ. ΤΟΠΙΑ ΕΞΕΥΓΕΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΑΘΗΝΑ.

Βάσω Μακρυγιάννη

Ο Γάλλος φιλόσοφος Ανρί Λεφέβρ τονίζει στο έργο του πως ο χώρος της πόλης είναι παράγωγο των σχέσεων των υποκειμένων και προκύπτει από την καθημερινή ζωή κατοίκων και περαστικών. Αντίστοιχα, οι χώροι μνήμης της πόλης διαμορφώνουν τη σύγχρονη πόλη όχι μόνο ως φορείς ενός φαντασιακού (παρελθόντος) αλλά και ως χώροι που προκύπτουν από την καθημερινή ζωή των κατοίκων της. Οι χώροι της μνήμης, τα θεσμοθετημένα τα μνημεία της εν προκειμένω, αποτελούν τοπία σύγκρουσης και διεκδίκησης της ταυτότητας της πόλης και βρίσκονται συχνά στο επίκεντρο πολιτικών για τον έλεγχο του αστικού χώρου.

Κύριος στόχος των σύγχρονων νεοφιλελεύθερων πολιτικών αποτελεί η μετατροπή του αστικού χώρου σε εμπόρευμα με στόχο την παραγωγή αξίας και υπεραξίας. Στην κατεύθυνση αυτή κύρια στρατηγική υπήρξε το εργαλείο του εξευγενισμού (gentrification) που προτείνεται συχνά ως μέσο αναζωογόνησης και αναβάθμισης του αστικού χώρου. Στις διαδικασίες εξευγενισμού η χρήση της μνήμης και των μνημείων είναι κεντρική καθώς χρησιμοποιούνται συχνά ως βασικά εργαλεία προώθησης του προϊόντος «πόλη». Όπως όμως σημειώνουν αρκετοί μελετητές (Brenner 1998, Smith 2002, Zukin 2010) οι διαδικασίες εξευγενισμού αφορούν τη συσσώρευση κεφαλαίου στις υπό ανάπτυξη περιοχές και τον ταυτόχρονο διωγμό κατοίκων και χρηστών που δεν εναρμονίζονται με τους ρυθμούς της νεοφιλελεύθερης οικονομίας.

Η παρουσίαση θα επιχειρήσει να αναδείξει τις συγκρούσεις που αναδύονται στον αστικό χώρο με αφορμή τα θεσμοθετημένα μνημεία της Αθήνας στο σκληρό τοπίο της σύγχρονης κρίσης. Στη σύγχρονη Αθήνα υπήρξαν αρκετές προσπάθειες ένταξης της μνήμης σε νεοφιλελεύθερες πολιτικές καθώς ιστορικές γειτονιές της Αθήνας όπως η Πλάκα, η περιοχή του Μακρυγιάννη ή ο Κεραμικός αποτέλεσαν τοπία εξευγενισμού. Παρότι η σύγχρονη κρίση έχει φαινομενικά τερματίσει τέτοιες πολιτικές, τα μνημεία της πόλης εξακολουθούν να αποτελούν το κύριο τουριστικό προϊόν προς εξαγωγή. Την ίδια στιγμή οι κάτοικοι της πόλης διεκδικούν τους χώρους μνήμης εντάσσοντας τους στους αγώνες για το ξεπέρασμα της κρίσης και συνθέτοντας έτσι ένα συγκρουσιακό περιβάλλον με αφορμή το παρελθόν της πόλης και στόχο το μέλλον του αστικού χώρου.

Σάββατο 12:00 - 15:00 Αίθουσα Γ κτίριο Γεωγραφίας

Η ΜΑΧΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΕΝΟΣ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ: ΤΑ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΑ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΕΠΤΑΠΥΡΓΙΟΥ.

Φωτεινή Μάμαλη

Η καθημερινή ζωή δημιουργεί τόπους, υλικούς και άυλους, οι οποίοι γίνονται οι ζωντανοί σηματοδότες της ιστορίας μιας πόλης, οι τόποι της ιστορικής συλλογικής μνήμης. Μνημεία, οικιστικά σύνολα, δημόσιοι χώροι και αρχιτεκτονικές τεχνοτροπίες, συνθέτουν τις αναπαραστάσεις του περάσματος ενός τόπου μέσα από διαφορετικές κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες σ' ένα ιστορικό συνεχές. Πώς όμως συνδέεται η καθημερινή ζωή και η σημασία αυτής με την επίσημη ιστορία ενός τόπου, μια πόλης; Πώς συνυπάρχουν και που συγκρούονται οι αναπαραστάσεις του κυρίαρχου λόγου και των πρακτικών του με εκείνες της καθημερινότητας των κατοίκων της πόλης; Και τελικά τι σημαίνει η διαχείριση, η ανάδειξη, ή η υποτίμηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς που παράγουν οι παραπάνω διαδικασίες και πρακτικές;

Με αφορμή την κατεδάφιση των προσφυγικού οικιστικού συνόλου στην οδό Επταπυργίου στην Θεσσαλονίκη, τα λεγόμενα “καστρόπληκτα”, εξετάζεται το παράδειγμα της συνάντησης στο χώρο της πόλης, της λαϊκής αρχιτεκτονικής με ένα ιστορικό μνημείο. Οι προσφυγικές κατοικίες της Επταπυργίου, όπως και άλλες στην ευρύτερη περιοχή της Άνω Πόλης, διαμορφώθηκαν κατά την καθοριστική για την πόλη της Θεσσαλονίκης ιστορική συγκυρία της έλευσης των μικρασιατών προσφύγων, που άλλαξε ριζικά τη δομή αλλά και την κοινωνική της σύνθεση. Μέσα από την εξάλειψη ενός τόπου που αποτέλεσε κομμάτι των ιστορικών αστικών μεταβολών που καθόρισαν την πόλη, αναζητούνται απ’ τη μια πλευρά οι διαδικασίες αγώνα υπεράσπισής του, και από την άλλη οι κυρίαρχες αστικές πολιτικές και αντιλήψεις που οδήγησαν στην υποτίμηση και την απαξίωσή του.

Σάββατο 12:00 - 15:00 Αίθουσα Γ κτίριο Γεωγραφίας

“ΠΩΣ Η ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΝΕΤΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ”. ΕΞΕΡΕΥΝΩΝΤΑΣ ΤΑ ΟΡΙΑ ΥΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΥΠΕΡΒΑΤΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ: ΤΑ ΧΡΗΣΤΗΡΙΑ ΕΛΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΩΔΩΝΗΣ.

Φαίδων Μουδόπουλος - Αθανασίου

Ποιές είναι οι διαχρονικές ανησυχίες των ανθρώπων; Πώς εξέφραζαν τα άγχη, τις ελπίδες και τις επιθυμίες τους; Ποιοί είναι οι μηχανισμοί που έχουν ως αφετηρία τη θνητή φύση των ανθρώπων, τους οδηγούν στην δημιουργία θεών κατ’ εικόνα και καθ’ ομοίωση, ώστε να εναποθέτουν εκεί τις ελπίδες τους και να έχουν ένα αποκούμπι παρηγοριάς για τις ατυχίες τους; Πόσο έχει αλλάξει ο προβληματισμός ενός αρχαίου Έλληνα που απευθύνεται στο μαντείο του Διός στη Δωδώνη, από τα βάσανα ενός σύγχρονου ανθρώπου; Πόσο διαφέρουμε τελικά από τους αρχαίους ως μονάδες που λειτουργούν μέσα σε ένα κοινωνικό σύνολο;

Με βάση τα εξαιρετικά δημοσιευμένα το 2013, 4,216 χρηστήρια ελάσματα της Δωδώνης, θα επιχειρηθεί μια γεφύρωση του χάσματος των αιώνων, τέτοια που μόνο ένα αρχαιολογικό εύρημα μπορεί να προσφέρει. Σε αντίθεση με τις φιλολογικές μαρτυρίες και τα λογοτεχνικά ή ιστορικά κείμενα που έχουν διασωθεί στην διάρκεια της αρχαιότητας, τα συγκεκριμένα ελάσματα προσφέρουν ένα παράθυρο επικοινωνίας με τον άνθρωπο του μόχθου, αυτόν που το corpus της αρχαίας ελληνικής γραμματείας έχει ακούσια αποθέσει στο περιθώριο.

Θα γίνει μια προσπάθεια να φανερωθεί μια σημαντική παραδοχή της μετά-διαδικαστικής αρχαιολογίας. Πώς οι απλοί άνθρωποι που διαμορφώνουν τις κοινωνικές συνθήκες που με τη σειρά τους μεταβάλλουν το σύνολο, μπορούν να αποκτούν φωνή μέσα από αρχαιολογικά ευρήματα. Με βάση το οντολογικό πλαίσιο των ευρημάτων, που σχετίζεται με την θρησκευτική-πνευματική σφαίρα, θα ψηλαφίσουμε τις ανάγκες των ανθρώπων και τους τρόπους που εξέφραζαν τις επιθυμίες τους πάνω σε κάτι τόσο λεπτό όσο ένα έλασμα χαλκού. Πρόκειται για μια κατηγορία ευρημάτων που μας οδηγεί στην ψηλάφηση των ορίων μεταξύ της υλικής και υπερβατικής φύσης της ανθρώπινης ανάγκης. Πώς μια ανάγκη εκφρασμένη στην ύλη, χάνεται στο νεφέλωμα του πνευματικού κόσμου, του θροΐσματος της ιερής βελανιδιάς.

Παρασκευή 09:00 - 12:00 Αίθουσα Γ κτίριο Γεωγραφίας

ΟΔΟΙΠΟΡΩΝΤΑΣ ΣΤΑ ΕΠΙΒΛΗΤΙΚΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ: Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΣ ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ.

Στέλλα Μουζακιώτου

Ερευνώντας τη μνημειακή τέχνη μέσα από ένα ευρύτερο γεωγραφικό και ιστορικό πλαίσιο, θα λέγαμε ότι η Αλβανία είναι μια χώρα όπου η τέχνη και ο πολιτισμός της έχει αντέξει στις αλληπάλληλες «επιθέσεις» στο ιστορικό γίνεσθαι, διατηρώντας το μνημειακό της πλούτο ως ανεκτίμητο και αναντικατάστατο υλικό της παγκόσμιας πολιτισμικής κληρονομιάς. Μνημεία, αιογραφίες, αντικείμενα της βυζαντινής Τέχνης, όπως εικόνες, ψηφιδωτά, τέμπλα, ιερά σκεύη, χειρόγραφα κ. ά. αποτελούν σημαντικά στοιχεία του ορθόδοξου πολιτισμού που επανήλθαν στο φως μετά τη δεκαετία του '90, μετά από μακρά και σκοτεινή περίοδο αφάνειας. Ακόμα και σε περιόδους κρίσεων, υπήρξαν σημαντικές πρωτοβουλίες για τη διάσωση αυτών των αξιών του παγκόσμιου πολιτισμού, ενισχύοντας επιστημονικές μελέτες που αφορούσαν στη διάσωση μνημείων της περιοχής, συγκεντρώνοντας πόρους και συμβάλλοντας ουσιαστικά στην αναστήλωση των χριστιανικών μνημείων, όπως εκκλησίες και μοναστήρια.

Πάνω από 600 αρχαιολογικοί χώροι έχουν εντοπιστεί στην περιοχή της Αλβανίας, στους οποίους συγκαταλέγονται τύμβοι, νεκροταφεία, οικισμοί, λιμναίοι οικισμοί (υπήρχε μεγάλη λίμνη από το 10000 π.Χ. ως τα τέλη του 6ου π.Χ. αιώνα) και οχυρά. Τα περισσότερα ευρήματα της περιοχής τοποθετούνται χρονικά στη Νεολιθική και στην Ύστερη Εποχή του Χαλκού (η Εποχή του Χαλκού στην Αλβανία εκτείνεται μεταξύ του 2500 π.Χ. και του 1000 π.Χ., ενώ η Εποχή του Σιδήρου από το 1000 π.Χ. ως το 600 π.Χ.).

Χρονολογικά, τα περισσότερα μνημεία της Αλβανίας ανήκουν στην περίοδο της Τουρκοκρατίας. Πολύ λίγα βυζαντινά διασώζονται (κυρίως ναοί από τον 8ο μέχρι τον 15ο αι.) και ακόμα λιγότερα πρωτοχριστιανικά (ανάμεσα στον 4ο και στον 6ο αι.). Με βάση τα σωζόμενα μνημεία μπορούμε να ισχυριστούμε ότι τα μνημεία της Αλβανίας πρέπει να τοποθετηθούν ιστορικά και τεχνοτροπικά στις παρυφές της ρωμαιοκαθολικής και βυζαντινορθόδοξης πολιτισμικής επιρροής, δηλαδή εκεί όπου τα δυο αυτά συστήματα συναντιούνται και δρουν ανταγωνιστικά για την επικράτησή τους. Ο μεν αλβανικός βωρός δέχτηκε και υιοθέτησε τελικά τη λατινορωμαϊκή παράδοση, ο δε αλβανικός νότος παραμένει σταθερά στη σφαίρα της ελληνορθόδοξης Ανατολής, υπό την αιγίδα του Βυζαντίου και του Οικουμενικού Πατριαρχείου της Κωνσταντινουπόλεως.

Μέσα από αυτή τη μελέτη θα παρουσιάσουμε τους γνωστούς-άγνωστους θησαυρούς της τέχνης της Αλβανίας, ο οποίος μέσα από «συμπληγάδες» κατάφεραν να «επιβιώσουν» στη σύγχρονη πολιτισμική πραγματικότητα.

Παρασκευή 09:00 - 12:00 Αίθουσα Γ κτίριο Γεωγραφίας

«...ΜΕ ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΔΙΑΒΑΖΩ ΣΤΗΝ ΠΕΤΡΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ...» Η ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΠΟΥΣΙΑ: ΜΙΑ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.

Χάρης Μωρίκης

Η έννοια της κατασκευής αποτελεί προνομίο εργαλείο στην ψυχαναλυτική διαδικασία. Μέσω αυτής εγείρονται γέφυρες ανάμεσα στις νησίδες του βιωματικού υλικού, οδοί που συνδέουν θραύσματα, με την ερμηνεία να ολοκληρώνει το εγχείρημα. Η όλη διαδικασία προσεταιρίζεται στοιχεία από την εργασία της αρχαιολογίας. Το ζητούμενο όμως σε αυτήν την περίπτωση δεν είναι η αποκάλυψη μιας «αντικειμενικής» αλήθειας που αφορά την βιογραφία-ιστορία του υποκειμένου, αλλά η ανάδειξη της ψυχικής δυναμικής μίας παρελθοντικής περιόδου. Όχι δηλαδή να ανευρεθεί τι πράγματι συνέβη, ή τι απουσιάζει, εντός των κενών της μνήμης, σε επίπεδο φαινομενολογίας, αλλά τι δύναμι έλαβε χώρα σε ότι αφορά τη λειτουργία των ψυχικών συστημάτων. Η βιογραφική πληρότης, η «αποκατάσταση μιας επιγραφής» που αφορά στο παρελθόν, δεν αποτελεί το σκοπό, το τέλος, αλλά διέλευση της εργασίας του ψυχαναλυτή, που απολήγει σε κατασκευή και ερμηνεία. Με αφετηρία ένα καθαφικό ποίημα αναδεικνύονται οι εκλεκτικές συγγένειες μεταξύ ιστοριογραφικής και ψυχικής αλήθειας σε ότι αφορά την απουσία.

Σάββατο 12:00 - 15:00 Αίθουσα Β κτίριο Γεωγραφίας

ΣΥΝΘΕΤΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΛΑΤΡΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ: ΟΤΑΝ ΜΙΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ NELLY'S ΚΑΙ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΡΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΠΟΙΗΤΡΙΩΝ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΣΗΜΕΡΑ ΜΕΤΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ.

Δήμητρα Νικολοπούλου

Όταν δημοσιεύτηκε η σειρά των φωτογραφιών της Έλλης Σουγιουλτζόγλου - Σεραϊδάρη που παρουσίαζαν την διάσημη εκείνη την εποχή (1928) χορεύτρια Μόνα Πάιβα γυμνη στον Παρθενώνα, ξέσπασε σκάνδαλο στους συντηρητικού κύκλους της Αθήνας. Το ίδιο συνέβη και το 1929, όταν φωτογράφησε την Ουγγαρέζα χορεύτρια Νικόλσκα ντυμένη με πέπλα, ώστε να μην ξεσπάσουν νέες αντιδράσεις. Η Μαρία Πολυδούρη, γεννημένη στην Καλαμάτα, διορίστηκε στα δεκαέξι της χρόνια στη Νομαρχία Μεσσηνίας και παράλληλα εξέφρασε ζωηρό ενδιαφέρον για το γυναικείο ζήτημα. Η Κατερίνα Γώγου υπήρξε ηθοποιός και κυρίως ασυμβίβαστη ποιήτρια. Μέσω των τεχνικών του βιωματικού θεάτρου και του θεατρικού παιγνιδιού θα ζητηθεί από μια ομάδα 4-6 ατόμων 1. Να δουν μια φωτογραφία της Nelly's. 2. Να διαβάσουν και να επιλέξουν κάποιους στίχους από τις ποιήτριες στις οποίες αναφερθήκαμε. 3. Να δημιουργήσουν τα δικά τους κείμενα με βάση τα παραπάνω. Σκοπός είναι να διερευνηθεί μέσω των τεχνικών του θεάτρου κατά πόσον ένα αντικείμενο αρχαιολατρίας (όπως μια φωτογραφία στη συγκεκριμένη περίπτωση) μπορεί να αποκτήσει στις μέρες μας περισσότερους και πιο σύγχρονους χαρακτηρισμούς.

Σάββατο 09:00 - 12:00 Αίθουσα Δ κτίριο Γεωγραφίας

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ Η ΕΝΑ ΜΟΝΤΕΡΝΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΜΙΝΩΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ.

Μαρία Νοδaráκη

Στόχος της εισήγησης είναι να παρουσιάσει τις πρακτικές του μοντερνισμού (εννοώντας τη νεωτερικότητα που εμφανίστηκε στη τέχνη και την αρχιτεκτονική την περίοδο 1920-1930) στην πρόσληψη της μινωικής αρχαιότητας. Οι πρακτικές αυτές αντανακλώνται μέσα από την περίπτωση του Αρχαιολογικού Μουσείου Ηρακλείου.

Η οικοδομή του Αρχαιολογικού Μουσείου Ηρακλείου έγινε αίτημα των έφορων αρχαιοτήτων και της τοπικής κοινωνίας αμέσως μετά την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα. Το μουσείο καθώς θα φιλοξενούσε στις αίθουσές του τα πιο χαρακτηριστικά έργα του μινωικού πολιτισμού, έπρεπε να είναι αντάξιο της δικής του τέχνης και ομορφιάς. Για αυτό από την πρώτη στιγμή που αποφασίζεται η ανέγερσή του γίνονται έντονες συζητήσεις για την αρχιτεκτονική του μορφή. Πολλοί αρχιτέκτονες, μηχανικοί και αρχαιολόγοι που είχαν γοητευτεί από το μινωικό πολιτισμό, δεν παρέλειψαν να καταθέσουν τη δική τους άποψη για το μουσείο του μινωικού πολιτισμού. Μετά από μακροχρόνιες προσπάθειες στα μέσα της δεκαετίας του 1930, το νησί κατόρθωσε να αποκτήσει ένα κτίριο κατάλληλο για την ανάδειξη των μινωικών θησαυρών το οποίο αποτέλεσε σταθμό για την αρχιτεκτονική και άλλων μουσείων.

Το κτίριο του μουσείου, έργο του ταλαντούχου αρχιτέκτονα Πάτροκλου Καραντινού, θα αναλυθεί συστηματικά και λεπτομερώς δίνοντας έμφαση στις αναφορές που ενσωματώνει στη μινωική αρχιτεκτονική, αλλά και σε άλλα κτίρια του μοντερνισμού. Παράλληλα, θα παρουσιαστεί η μουσειολογική πρόταση του Καραντινού, δηλαδή τα χαρακτηριστικά της αρχικής έκθεσης (πχ. συντριπτική υπεροχή των μινωικών αιθουσών σε σχέση με τις μεταμινωικές, διαχωρισμός μιας αίθουσας γλυπτών από τη γραμμική διαδοχή των υπολοίπων, έκθεση ευρημάτων ως αυτόνομων έργων τέχνης κατά είδη χωρίς αναφορά στο χρηστικό τους πλαίσιο, διαμόρφωση έκθεσης τοιχογραφιών ως έκθεση πινάκων χωρίς αναφορά στην αρχιτεκτονική που διακοσμούσαν κτλ.), προκειμένου αναδειχθεί η σχέση του μινωικού πολιτισμού με το μοντέρνο κίνημα.

Σάββατο 16:00 - 19:00 Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης

ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ VS ΚΥΡΑ ΠΑΝΑΓΙΑ: ΜΕΤΑ-ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ ΜΙΑΣ ΕΚΘΕΣΗΣ.

Μίρκα Παλιούρα

Η μονογραφική έκθεση Θεόδωρος Ράλλης: Με το βλέμμα στην Ανατολή, πραγματοποιήθηκε -με την επιμέλεια της γράφουσας-, στο κτίριο της Ισλαμικής Συλλογής του Μουσείου Μπενάκη (10.12.2014 - 15.3.2016) φιλοδοξώντας, εκτός από την ανάδειξη του έργου του καλλιτέχνη, να ανοίξει ένα «διάλογο» με τη μόνιμη έκθεση του Μουσείου.

Η σύνδεση του εκθέματος με την εικαστική απεικόνισή του ή την υπόμνηση της χρήσης του στα ζωγραφικά έργα του Ράλλη, δημιουργεί μια δεύτερη αφήγηση που αγκαλιάζει την αντίστοιχη πυρηνική, που αφορά στο έργο του ζωγράφου. Αντιστιχτικά με το παραπάνω πλαίσιο η μόνιμη μουσειογραφική πρόταση υπέδειξε, κατά κύριο λόγο, την επιλογή των αντίστοιχων αιθουσών για την παρουσίαση των θεματικών ενότητων της μονογραφικής έκθεσης.

Μέρος αυτού του ομόκεντρου -μουσειολογικού και μουσειογραφικού-, σχήματος αποτελούν οι μετα-αφηγήσεις που παράχθηκαν κατά τη διάρκεια της έκθεσης. Απόρροια της διάδρασης μεταξύ του κοινού και της επιμελήτριας, αναδύονται αποσπασματικά αλλά δυναμικά μέσα από τις ποικίλες διηγήσεις των επισκεπτών που παρακολούθησαν τις είκοσι έξι ξεναγήσεις που πραγματοποιήθηκαν, συμπληρώνοντας, ανατρέποντας ή επιτρέποντας νέες συνδέσεις των έργων τέχνης με τους αποδέκτες του.

Η καταγραφή και η μελέτη των μετα-αφηγήσεων αυτών προβάλλουν το περιεχόμενο και, κυρίως, τους τρόπους πρόσληψης και υποδοχής της συγκεκριμένης εκθεσιακής προσπάθειας και καταδεικνύουν το ερμηνευτικό εύρος που μπορούν να προσλάβουν.

Ως επιστέγασμα της παραπάνω διαδικασίας παρατηρήθηκε, μετά τη δημοσιοποίηση αναπαραγωγών των έργων του ζωγράφου στα ΜΜΕ, η συμβολοποίηση συγκεκριμένου πίνακα της έκθεσης στο πλαίσιο μιας ποδοσφαιρικής αναμέτρησης, προσδίδοντας μία ακούσια κιομοριστική προσέγγιση του έργου του καλλιτέχνη.

Οι παραπάνω ποικίλες «αναγνώσεις» δημιουργούν ένα πλούσιο corpus που προσφέρεται προς μελέτη στο πλήθος των ερωτήσεων που προκύπτουν. Τα ερωτήματα αυτά θα επιχειρήσουμε να προσεγγίσουμε και να παρουσιάσουμε στην ανακοίνωση.

Σάββατο 19:00 - 21:00 Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης

ΟΙ ΖΩΕΣ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ: Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΩΣ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ;

Νίκος Παπαδημητρίου

Πέραν της γνωστής φροϋδικής παρομοίωσης της ψυχανάλυσης με την αρχαιολογική ανασκαφή (την οποία έβρισκα πάντα επιφανειακή) τα δύο γνωστικά πεδία δεν με είχαν απασχολήσει ποτέ σε συγχρονία ή σε αντιπαράθεση. Γι' αυτό και όταν μου προτάθηκε να συμμετάσχω σε αυτό το πάνελ θεώρησα ότι δεν είχα κάτι σημαντικό να πω. Το μόνο που μπορούσα να κάνω ήταν να αντλήσω από την προσωπική μου σχέση με την αρχαιολογία και να αποτολμήσω μερικές γενικεύσεις, που ίσως δώσουν το έναυσμα για ευρύτερη συζήτηση. Θυμήθηκα, λοιπόν, ότι ως παιδί, ήθελα να γίνω φωτογράφος ή δημοσιογράφος. Για διάφορους λόγους κατέληξα αρχαιολόγος. Καμία προφανής σχέση. Καμία; Ίσως μόνον μία: ότι και οι τρεις ειδικότητες (φωτογραφία, δημοσιογραφία, αρχαιολογία) έχουν την τάση να καταγράφουν, να αρχειοθετούν, να ερμηνεύουν και να σχολιάζουν. Και οι τρεις ειδικότητες προϋποθέτουν μια στάση παρατήρησης, και μάλιστα ενός είδους παρατήρησης που βάζει αυτούς που τις ασκούν απέναντι στα υποκείμενα που περιγράφουν. Είναι λοιπόν ειδικότητες που ασχολούνται με τις ζωές των άλλων, ειδικότητες μη-συμμετοχής, αποστασιοποίησης, και του «πίσω από» (τον φωτογραφικό φακό, το σημειωματάριο ή το κασετόφωνο, τη σκαπάνη ή το ανασκαφικό ημερολόγιο). Μια τέτοια θέση συνιστά θέση κριτικής. Όμως κάθε κριτική προϋποθέτει δύο πράγματα: α) την ύπαρξη ενός σώματος αρχών, εννοιών, και συμπεριφορών, που γίνονται δεκτές ως κανονικότητες, και β) την ενσυνείδητη αποδοχή των κανονικοτήτων αυτών από πλευράς του κρίνοντος και την ικανότητά του να θέτει όρια πέραν των οποίων θεσμίζεται το διαφορετικό ή η παρέκβαση. Υπό αυτό το πρίσμα, αναρωτιέμαι εάν ο όρος «παρατήρηση» είναι ακριβής ή εάν θα ήταν δόκιμο να εξετάσουμε την αρχαιολογία (και τις άλλες δύο ειδικότητες) ως μηχανισμούς επιτήρησης, με την φουκωική έννοια του όρου. Τα παραπάνω με οδήγησαν σε μια δεύτερη σκέψη. Μελετώντας το απώτατο παρελθόν, οι αρχαιολόγοι έρχονται σε επαφή με κοινωνίες στις οποίες ήταν δυνατές συμπεριφορές που σήμερα θεωρούνται παρωχημένες, ασύμβατες ή ακόμη και ανεπίτρεπτες. Αναρωτιέμαι, λοιπόν, εάν ένα κομμάτι του ενδιαφέροντος για «χαμένους κόσμους» μπορεί να σχετίζεται με την γοητεία που ασκεί το 'ανεπίτρεπτο', και άρα με τη διαχείριση (ή την προβολή) καταπιεσμένων επιθυμιών, εσωτερικών συγκρούσεων που γενούν οι κάθε λογής κοινωνικές απαγορεύσεις, και ενδεχομένως με μια αρχέγονη ροπή προς την παραβατικότητα. Αναρωτιέμαι, επίσης, εάν η αρχαιολογική αφήγηση λειτουργεί ευρύτερα ως 'μηχανισμός αποσυμπίεσης' ασυνείδητων τάσεων σε συλλογικό επίπεδο (ενδεχομένως αξιοποιώντας τεχνικές αντιδομής για να διαμορφώσει ένα κατά βάση κανονιστικό πλαίσιο, παρόμοιο με αυτό του παραμυθιού για τα παιδιά και των διάφορων τελετών για τους ενήλικες). Αναρωτιέμαι, τέλος, εάν αυτές οι σκέψεις μπορούν να παρακινήσουν τους ίδιους τους ψυχαναλυτές να αναστοχαστούν πάνω στις κανονιστικές πτυχές της δικής τους επιστήμης.

Σάββατο 12:00 - 15:00 Αίθουσα Β κτίριο Γεωγραφίας

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΥΠΕΡΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ: ΑΝΑΚΡΙΝΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΠΟΥΣΙΑ.

Χρυσάνθη Παπαδοπούλου

Η αρχαιότητα είναι μια απουσία που έχει εμποτίσει τον αρχαιολόγο και έχει κατά συνέπεια γίνει άρρηκτο κομμάτι της ταυτότητάς του. Η ανάγκη του μετανεωτερικού αρχαιολόγου να κατανοήσει την τεράστια απουσία που ονομάζεται παρελθόν είναι απαραίτητη και αδηφάγος, και άπτεται της ανάγκης του να αντεπεξέλθει στο υπερπραγματικό παρόν του. Ο αρχαιολόγος πλήττεται από νοσταλγία και απόγνωση, και καταφεύγει στην ανάκριση την απουσίας-παρελθόντος, για να θεραπεύσει τις ψυχικές/υπαρξιακές νόσους του. Η ανάκριση, όμως, είναι μια στείρα μέθοδος εύρεσης της αλήθειας, γιατί διαστρεβλώνει την πραγματικότητα και στραγγαλίζει τις αναπάντητες ερωτήσεις. Μπορεί η ψυχανάλυση να βοηθήσει τον σύγχρονο αρχαιολόγο ή μήπως πλήττεται και η ίδια από τα δεινά της υπερπραγματικότητας;

Σάββατο 12:00 - 15:00 Αίθουσα Β κτίριο Γεωγραφίας

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΗΓΕΜΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΣΑΜΟΥ (1850-1912).

Άρτεμις Παπαθεοδώρου

Η προτεινόμενη εισήγηση εξετάζει τη φύση των αρχαιολογικών πολιτικών που αναπτύχθηκαν στην Ηγεμονία της Σάμου την περίοδο 1850-1912. Αποπειράται να ερμηνεύσει τις πολιτικές και ιδεολογικές τους διαστάσεις μέσα από μία κριτική προσέγγιση κυρίως της σαμιακής νομοθεσίας και διοικητικών εγγράφων. Στηρίζεται σε εκτενή μελέτη των αρχείων της Ηγεμονίας, που διασώζονται στα ΓΑΚ Σάμου. Άλλες πρωτογενείς πηγές, π.χ. εφημερίδες και εκδόσεις της εποχής, οθωμανικά έγγραφα, καθώς και σύγχρονες ιστοριογραφικές αναλύσεις συμπληρώνουν την εικόνα.

Πρώτον, εξετάζονται οι παράγοντες που επηρέασαν την υιοθέτηση των αρχαιολογικών πολιτικών στην Ηγεμονία και, ειδικότερα, η επίδραση της Υψηλής Πύλης, της Αθήνας και τοπικών δυναμικών. Για παράδειγμα, αναλύεται πώς η πρώτη σαμιακή νομοθεσία περί αρχαιοτήτων (1855) εμπνεύστηκε σε μεγάλο βαθμό από την πρώτη ελληνική νομοθεσία περί αρχαιοτήτων (1834), κάτι που εξηγεί και τα πολλά κοινά σημεία των δύο νόμων. Από την άλλη πλευρά, υποστηρίζεται πως η οθωμανική προσπάθεια να μετριάσει τα στοιχεία που θα μπορούσαν να δώσουν χαρακτηριστικά κράτους στην Ηγεμονία ήταν ένας σημαντικός λόγος πίσω από τις διαφορές μεταξύ των δύο νόμων.

Επίσης, η εισήγηση εστιάζει στην εξέλιξη των αρχαιολογικών πολιτικών. Εξετάζει, ειδικότερα, τη διεύρυνση του ρόλου της Ηγεμονίας, η οποία από εγγυητής μίας αρχαιολογικής νομιμότητας που βασιζόταν στην απαγόρευση και την τιμωρία του ατόμου/παραβάτη μετατράπηκε και σε ενεργό θεματοφύλακα των λειψάνων της αρχαιότητας, κάτι που αντανακλάται στη σταδιακή ανάπτυξη μίας υποτυπώδους διοίκησης για την προστασία των αρχαιοτήτων και την ίδρυση μουσείου.

Η εισήγηση καταλήγει σε μία απόπειρα ερμηνείας της φύσης των αρχαιολογικών πολιτικών της Ηγεμονίας. Προβάλλεται η άποψη ότι, παρά το γεγονός ότι η Σάμος ήταν ένα σχετικά μικρό νησί στη δυτική περιφέρεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, οι πολιτικές της Ηγεμονίας για την αρχαιολογία συμβαδίζουν, σε γενικές γραμμές, με τη νόρμα, όπως αυτή εκπορευόταν από την Αθήνα και την Κωνσταντινούπολη. Αντί της γεωγραφίας, τα αίτια των αποκλίσεων πρέπει να αναζητηθούν στη φύση του αυτόνομου καθεστώτος και στις οικονομικές προτεραιότητες ή/και την οικονομική στενότητα της Ηγεμονίας.

Σάββατο 16:00 - 19:00 Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης

ΚΑΘ' ΥΠΕΡΒΑΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΟΡΙΩΝ: ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.

Άρτεμις Παπαθεοδώρου

Η εισήγηση αποτελεί μία απόπειρα προσέγγισης της οθωμανικής αρχαιολογίας, όπως αναπτύχθηκε τον 19ο και στις αρχές του 20ου αιώνα, μέσα από την εξέταση σημείων επαφής της με στοιχεία ελληνικότητας και, ειδικότερα, το ελλαδικό κράτος, την ελληνική αρχαιότητα και τους Έλληνες της Αυτοκρατορίας. Κατά πρώτον, γίνεται προσπάθεια να μελετηθεί και να οριοθετηθεί ο ρόλος της Ελλάδας στην ανάπτυξη της οθωμανικής αρχαιολογίας, ιδίως στον βαθμό που λειτούργησε ως πρότυπο για την προστασία των αρχαιοτήτων. Επίσης, εξετάζεται η θέση της ελληνικής αρχαιότητας μέσα στο ιδεολογικό πλαίσιο της οθωμανικής αρχαιολογίας και γίνεται προσπάθεια να εντοπισθούν τυχόν διαφοροποιήσεις αυτής της θέσης μέσα στον χρόνο. Εν προκειμένω, η μελέτη εστιάζει στη λειτουργία του Αυτοκρατορικού Αρχαιολογικού Μουσείου στην Κωνσταντινούπολη, όπως για παράδειγμα στις μουσειολογικές του επιλογές και το εκδοτικό του έργο. Τέλος, γίνεται απόπειρα να διερευνηθεί η σχέση των Οθωμανών Ελλήνων με την οθωμανική αρχαιολογία και, ειδικότερα, ο συνεργατικός ή συγκρουσιακός χαρακτήρας της σχέσης τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο. Εν κατακλείδι, υποστηρίζεται πως η οθωμανική αρχαιολογία δεν αναπτύχθηκε ανεξάρτητα και σε απόλυτη αντίθεση με προγενέστερες και σύγχρονες αυτής εκδοχές της ελληνικότητας και πως η κατανόηση του χαρακτήρα της απαιτεί να δοθεί προσοχή σε παράγοντες που ξεπερνούν το δίπολο ελληνικός-τουρκικός.

Σάββατο 18:00 - 21:00 Φωτογραφική Εταιρεία Μυτιλήνης

ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΕΙΠΙΑ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ: Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Δημήτρης Παπαχαράλαμπος

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων πέντε ετών της ελληνικής και- γενικότερα- ευρωπαϊκής οικονομικής κρίσης, οι πολιτικές γελοιογραφίες και εικονογραφήσεις έπαιξαν καθοριστικό ρόλο τόσο στην κριτική ή αποτύπωση των κυρίαρχων και μη πολιτικών τάσεων, όσο και στην έκφραση και διαμόρφωση των σχέσεων των χωρών μεταξύ τους. Στην περίπτωση της Ελλάδας κορυφαίο παράδειγμα αποτελεί το εξώφυλλο του περιοδικού Focus με την Αφροδίτη την Μήλου, το οποίο ο προκάλεσε πλήθος αντιδράσεων σε διεθνές επίπεδο.

Στόχος μας είναι να εξετάσουμε το πώς και σε ποιο βαθμό εμφανίζονται στοιχεία της ελληνικής αρχαιότητας (μυθικά και ιστορικά γεγονότα ή πρόσωπα, ναοί, αγάλματα, αμφορείς κ.α.) στις γελοιογραφίες του ξένου και ελληνικού τύπου για να σχολιασθεί και να ερμηνευτεί η ελληνική και ευρωπαϊκή πραγματικότητα.

Με αυτό τον τρόπο θα καταδειχθούν δύοδοι σύνδεσης του σημερινού κόσμου με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, ο οποίος συχνά χρησιμοποιείται ως αδιάψευστος ή παραμορφωτικός καθρέφτης της σύγχρονης οικονομικής, πολιτικής και πολιτιστικής κατάστασης.

Σάββατο 09:00 - 12:00 Αίθουσα Δ κτίριο Γεωγραφίας

Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ, Η Η ΑΛΛΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΤΟΥ ΚΛΕΙΣΘΕΝΗ. ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΕ ΕΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟ GRAPHIC NOVEL.

Εύη Σαμπανίκου

Πόσο αληθινή είναι η εικόνα που έχουμε σήμερα για την Αρχαία Αθήνα και τη γέννηση της δημοκρατίας; Πόσο «ηρωικό» είναι το πλαίσιο της εποχής όπως το διδασκόμαστε στην εκπαίδευση και πώς ήταν η αίσθηση να ζεις την περίοδο αυτή ως «ο μέσος άνθρωπος»; Ποιο ήταν το πραγματικό πρόσωπο του «λαού» της εποχής; Τι σήμαινε να είσαι νέος τις παραμονές των Περσικών πολέμων; Και τι σήμαινε να είσαι καλλιτέχνης; Σε ποιο βαθμό μπορούσε να φτάσει η συνειδητοποίηση της δύναμης της εικόνας και ο συσχετισμός της με την ιδέα; Αυτά και άλλα πολλά οριοθετούν το σκηνικό του ογκώδους πρόσφατου (2015) graphic novel Δημοκρατία, σε σενάριο Αβραάμ Κάουα, σχέδιο Αλέκου Παπαδάτου και χρώμα Annie Di Donna. Το βιβλίο κυκλοφόρησε αρχικά στα αγγλικά (εκδόσεις Bloomsbury) και έφτασε στην έβδομη θέση πωλήσεων σε διεθνές επίπεδο. Γιατί γίνεται λοιπόν όλο και πιο επίκαιρο σήμερα το θέμα Δημοκρατία; Και ποιες οι αντανακλάσεις του παρελθόντος στο παρόν και αντίστροφα; Όλα τα παραπάνω θα είναι το πλαίσιο της πραγμάτευσης – ανάλυσης του έργου στη συνάντηση των Αρχαιολογικών Διαλόγων.

Σάββατο 09:00 - 12:00 Αίθουσα Δ κτίριο Γεωγραφίας

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ MANUAL ΣΤΗΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ.

Μαρία Σαρρή

Το μουσείο είναι ο τόπος των μουσών, οι δε μούσες ήταν θεότητες φέρουσες τις τέχνες και προστάτιδες αυτών. Οι μούσες -κόρες της Μνημοσύνης- φέρναν τη χαρά, τη θεραπεία, τη λήθη αλλά και τη γνώση. Το μουσείο δεν είναι κτίριο με τιμαφή και οι μούσες δεν είναι θησαυροφύλακες. Το μουσείο είναι μια πολυ-αισθητική εμπειρία.

Το ωραιότερο μουσείο των παιδικών μου χρόνων ήταν ένα παιχνίδι που λεγόταν: «Αγαλματάκια, ακούνητα, αμίλητα, αγέλαστα, μέρα η νύχτα;». Ήταν ένα παιχνίδι κατά το οποίο γινόμασταν επισκέπτες, εκθέματα και καλλιτέχνες διαδοχικά και όποιος γελούσε πρώτος τα «φύλαγε». Αργότερα, στην εφηβεία, η διαδρομή με το λεωφορείο ήταν ένα μουσείο με διαφορετικές αναφορές και «μνημεία», που περιλαμβάναν το θόρυβο της μηχανής, την ορθοστασία, την αναμονή και την αδημονία, μαζί με έρημα αστικά τοπία, ιδέες από ανοιγμένα βιβλία, αλλά και σημαντικά σημεία αναφοράς και μυστηριώδη ονόματα στάσεων. Θεατής, επιμελητής και δημιουργός ταυτόχρονα κάθε φορά διαφορετικών «συλλογών». Τον χώρο δεν τον ορίζει κάποιο κτίριο αλλά η ίδια η περιήγηση που πολλές φορές δεν έχει ρεαλιστικά όρια. Αυτή η πολυεπίπεδη και κοπιαστική εμπειρία του ιδρυτή και ταυτόχρονα αποδέκτη είναι η καλλιτεχνική διαδικασία.

Μπορεί το «μετα-μουσείο» να είναι ένα manual μεθόδου θέασης του κόσμου προσιτό στον καθένα; Πώς μπορούμε να αποϋλοποιήσουμε το μουσείο και να το μετατρέψουμε σε μια σκέψη, μια μέθοδο, έναν τρόπο ζωής; Πώς οι καλλιτέχνες με νέες πρακτικές οικειοποιούνται και υπονομεύουν την συμβατική έννοια των μουσείων; Αναφορές σε καλλιτεχνικά έργα και πρότζεκτ που σκοπό έχουν να προτείνουν νέους τρόπους βίωσης των τεχνών και των υλικών ευρημάτων του παρελθόντος.

Σάββατο 19:00 - 21:00 Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης

Ο ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΩΣ ΥΠΑΙΘΡΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟ.

Ιουλία Σκουνάκη

Ο αρχαιολογικός χώρος αποτελεί μια πολύ οικεία εικόνα της ελληνικής καθημερινότητας, στο αστικό ή το υπαίθριο περιβάλλον. Έως σήμερα, στη βιβλιογραφία που πραγματεύεται το ευρύχωρο διεπιστημονικό πεδίο της πολιτιστικής κληρονομιάς συναντάμε δύο κύριες αναλυτικές προσεγγίσεις. Η πρώτη, κυρίαρχη στον αγγλοσαξωνικό κόσμο, εξετάζει τους αρχαιολογικούς χώρους ως τόπους προβολής μνημειακών συνόλων πολιτιστικής κληρονομιάς (heritage sites). Η δεύτερη, αναλύει τον αρχαιολογικό χώρο ως μνημειακό τοπίο (landscape). Και οι δύο θεωρήσεις εστιάζουν σε ζητήματα πρόσληψης και ιδεολογικής χρήσης των μνημείων ή των μνημειακών χώρων.

Υπάρχει όμως και μια τρίτη αναλυτική κατεύθυνση, η οποία εισηγείται να δούμε τους αρχαιολογικούς χώρους και ως ένα μουσειακό φαινόμενο. Εξετάζει δηλαδή τον αρχαιολογικό χώρο ως ένα είδος υπαίθριου μουσειακού χώρου, όπου όχι μόνο φυλάσσονται και διατηρούνται υλικά κατάλοιπα του παρελθόντος, αλλά και εκτίθενται «με σκοπό τη μελέτη, την εκπαίδευση και τη ψυχαγωγία» (κατ' αναλογία με τον ορισμό του Μουσείου: ICOM/2007 και Ν. 3028/2002, Άρθρο 45). Η μουσειακή αυτή διάσταση του αρχαιολογικού χώρου, αν και υπονοείται συχνά στη βιβλιογραφία, είναι ωστόσο ελάχιστα θεωρητικά επεξεργασμένη.

Εντούτοις, οι «μουσειοποιημένοι» αρχαιολογικοί χώροι συνιστούν πλέον αδιαμφισβήτητη πραγματικότητα. Είναι λοιπόν απαραίτητο να ερευνηθούν σε βάθος, αν θέλουμε να κατανοήσουμε πώς «λειτουργεί» σήμερα ο αρχαιολογικός χώρος, ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, υλικά και άυλα, που τον διακρίνουν σε σχέση με το συμβατικό μουσείο, πώς παράγει νόημα ή νοήματα, επηρεάζοντας τις γνωσιακές σχέσεις μας με το παρελθόν.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, αντικείμενο της ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση ενός ερευνητικού πλάνου που στοχεύει στην επεξεργασία και εμπάθυνση της τρίτης αναλυτικής προσέγγισης, σύμφωνα με την οποία ο αρχαιολογικός χώρος μπορεί (υπό προϋποθέσεις) να ιδωθεί ως υπαίθριο μουσείο.

Παρασκευή 12:00 - 15:00 Αίθουσα Γ κτίριο Γεωγραφίας

ΤΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΤΟΥΣ ΣΤΟ «ΜΕΤΑ-ΜΟΥΣΕΙΟ».

Άρτεμις Σταματέλου

Από το 2000, η Eilean Hooper-Greenhill (στο βιβλίο της *Museums and the Interpretation of Visual Culture*, Routledge, London & New York) έβαλε στη συζήτηση τον όρο «μετα-μουσείο»: ένα μουσείο όπου η έμφαση δε δίνεται τόσο στα αντικείμενα και το χώρο, όσο στον άνθρωπο και τη διαδικασία ερμηνείας και πρόσληψης του υλικού και οπτικού πολιτισμού. Ζητούμενο του «μετα-μουσείου» είναι να κατανοήσει και να εμπλουτίσει την εμπειρία που κάθε φορά χτίζεται από τις ερμηνείες που παράγουν δύο τουλάχιστον «παίκτες»: ο επαγγελματίας του μουσείου και ο επισκέπτης.

Εάν «τα αντικείμενα φέρουν τα σημάδια της διαδρομής τους στο χρόνο», η διαδικασία της ερμηνείας φωτίζει αυτά τα σημάδια, προσδίδοντας νοήματα και συμβολισμούς στα αντικείμενα, ώστε να γίνουν αναγνώσιμα από τον επισκέπτη κάθε εποχής. Οι αφηγήσεις που παράγονται είναι επομένως πολιτισμικά προσδιορισμένες στη συγχρονία τους.

Οι γραμμικές, χρονολογικές και ταξινομικές μουσειακές εκθέσεις που κυριάρχησαν από τον 19ο αιώνα αμφισβητούνται μετά τα μέσα του 20ου αιώνα. Η δημιουργία εκθέσεων που προσεγγίζουν θεματικά ή εννοιολογικά τη ζωή των ανθρώπων του παρελθόντος (π.χ. δημόσιος βίος, καθημερινή ζωή, δημοκρατία κ.ά.), ρίχνοντας συχνά φως σε πτυχές πέρα από τα επίσημα γεγονότα, τα μνημειακά έργα ή την ιστορία των επωνύμων πρωταγωνιστών τους, εξελίχθηκε σε μία από τις πιο δημοφιλείς τεχνικές ερμηνείας των αντικειμένων. Σήμερα, ολοένα και πιο συχνά, απέναντι στις γραμμικές αφηγήσεις και τη θεματική ερμηνεία αναδύονται προσεγγίσεις στη λογική του κολάζ, αποσπασματικές, σχεδόν ποιητικές, συχνά με χιούμορ, που υπενθυμίζουν το ανέφικτο μιας αντικειμενικής, τελεσίδικης διατύπωσης. Όπως ισχυρίζεται η Hooper-Greenhill, «στο «μετα-μουσείο» η γνώση του ειδικού παραμένει σημαντική, αλλά συμβιώνει με τη γνώση που βασίζεται στην καθημερινή εμπειρία των επισκεπτών και των μη ειδικών. Εμπλέκει τα συναισθήματα και τη φαντασία τους».

Σάββατο 19:00 - 21:00 Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης

Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΜΙΑΣ ΔΙΑΡΚΟΥΣ ΦΙΛΙΑΣ: ΙΤΑΛΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΙ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ 19^{ΟΥ} ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 20^{ΟΥ} ΑΙ.

Κωνσταντίνος Χαρ. Τζιαμπάσης

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο να διαγράψει μια επισκόπηση των δημοσιεύσεων των τελευταίων δύο δεκαετιών που αναφέρονται στο θέμα αυτό. Πράγματι, οι προοπτικές και οι προτάσεις μιας προηγούμενης φάσης μελετών ανανεώθηκαν ριζικά. Το πεδίο παραμένει ανοιχτό σε αναγκαίες καινούριες έρευνες, με τον όρο να ξεπεραστούν τα παλιά εθνικιστικά σχήματα.

Εξετάζονται εδώ τα γενικότερα ιστορικά πλαίσια σχετικά με την Ιταλία και την Ελλάδα ανάμεσα στο 19^ο και τον 20^ο αιώνα, για να αναλυθούν στη συνέχεια οι πρόσφατες δημοσιεύσεις με θέμα την αρχαιολογία στην φιλελεύθερη Ιταλία και στο φασιστικό καθεστώς. Τότε οι πρώτοι ιταλοί αρχαιολόγοι έρχονται στην Κρήτη και είναι έντονη η ιταλική παρουσία στα Δωδεκάνησα.

Η ίδρυση της Ι.Α.Σ.Α. εξετάζεται στο πλαίσιο των αποστολών στο εξωτερικό της ιταλικής αρχαιολογίας εκείνης της εποχής, με μνεία στις σχέσεις ανάμεσα στον ιταλικό εθνικισμό και τον «αρχαιολογικό φιλελληνισμό». Η μελέτη αυτή επανεξετάζει τη λογοτεχνία και τις έρευνες που διαθέτουμε τώρα στις μεγάλες φάσεις της ιστορίας της Ιταλίας (φιλελεύθερη, φασιστική, δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, Δημοκρατία).

Η επισκόπηση, χωρίς να αποτελεί την πλήρη κάλυψη του θέματος, οδηγεί σε κάποια προσωρινά συμπεράσματα με κριτικό μάτι και πέρα από τα αυτο-εγκώμια, στην προοπτική των ιταλο-ελληνικών αρχαιολογικο-πολιτιστικών σχέσεων σε μια ισότιμη και μετα-αποικιακή οπτική, αναδεικνύοντας όμως κυρίως την αξία και τις γνώσεις ενός θεσμού και των ερευνητών που δόξασαν την ιταλική και την ελληνική αρχαιολογία στην Ιταλία και στην Ελλάδα, με μια δραστηριότητα που διαρκεί τώρα περισσότερο από έναν αιώνα.

Σάββατο 16:00 - 19:00 Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης

ΠΟΣΟ ΕΧΟΥΜΕ ΑΝΑΓΚΗ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ; ΑΡΧΑΙΟΛΑΤΡΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ.

Ελένη Τζουμάκα

Αποτελεί σχεδόν κοινή παραδοχή στον ακαδημαϊκό χώρο ότι ο νεότερος ελληνισμός, στη φάση του αυτοπροσδιορισμού πριν και κατά τη διάρκεια της Εθνεγερσίας, παρέλαβε από την Ευρώπη τη δική της πρόσληψη της αρχαιότητας. Αναδεχόμενοι μία εκδοχή του παρελθόντος τους πολιτισμικά επικαθορισμένη, οι Έλληνες διεκδικούσαν μία θέση στην ευρωπαϊκή οικογένεια και στον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Αντίστοιχα, η στάση των Ευρωπαίων απέναντι στην ελληνική αρχαιότητα, την οποία άρχισαν να «ανακαλύπτουν» σε διάφορες φάσεις από την Αναγέννηση και εξής, με αποκορύφωση τον 18ο αιώνα, συναρτάται με την ανάγκη αυτοπροσδιορισμού των Ευρωπαίων ως συνόλου και με τη διαμόρφωση των επιμέρους εθνικών ταυτοτήτων των ευρωπαϊκών εθνών. Η Ελλάδα αναδείχθηκε σε τόπο καταγωγής του ευρωπαϊκού πολιτισμού και η κλασική ελληνική τέχνη αναγορεύθηκε σε πρότυπο ακόμη και για σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία· η τάση αυτή βρήκε την έκφρασή της στον νεοκλασικισμό. Επιπλέον, η σχέση της νεότερης με την αρχαία Ελλάδα ήταν ένα από τα ισχυρότερα συνθήματα του φιλελληνισμού.

Το τίμημα αυτής της επιλογής για τους Έλληνες ήταν η απαξίωση όχι μόνο του Βυζαντίου και του πρόσφατου παρελθόντος, αλλά ακόμη και τμήματος της αρχαιότητας. Με τη συγκρότηση της επίσημης θεωρίας για την εθνική ταυτότητα (η διαδικασία είναι λίγο-πολύ γνωστή), η θέση του Βυζαντίου και της μεταβυζαντινής περιόδου στη νεοελληνική συνείδηση εν μέρει αποκαταστάθηκαν, ωστόσο δεν επιτεύχθηκε και μία πιο γόνιμη σχέση με την αρχαιότητα. Η επικρατέστερη στάση που διαμορφώθηκε απέναντί της είναι μία επιφανειακή αρχαιολατρία, η οποία αποσκοπεί κυρίως στον καθησυχασμό της εθνικής ανασφάλειας, ιδίως σε περιόδους κρίσεων και έξαρσης της αρνητικής κριτικής σε βάρος της χώρας. Η ουσιαστική γνώση της ιστορίας και της γραμματείας απουσιάζει, ενώ αντιμετωπίζεται εκθρικά οποιαδήποτε άποψη διαταράσσει τα κυρίαρχα στερεότυπα για τον αρχαίο κόσμο· παράλληλα, η επαφή με τα μνημεία και τα υλικά κατάλοιπα του αρχαίου κόσμου είναι για μεγάλο μέρος του πληθυσμού σχεδόν μηδενική.

Στην εισήγησή μας θα θέλαμε να διερευνήσουμε τη δυνατότητα μιας διαφορετικής προσέγγισης της αρχαιότητας, που θα μπορούσε να οδηγήσει σε μία άλλου τύπου «αρχαιολατρία» (υπάρχουν τέτοια δείγματα σήμερα;).

Χωρίς αυτό να συνιστά αυτονόητη επιλογή, οι σύγχρονοι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να «λατρεύουν» την ελληνική αρχαιότητα· οι περισσότεροι λαοί του κόσμου μοιράζονται, άλλωστε, σε διαφορετικές αναλογίες, τον θαυμασμό για τα επιτεύγματά της. Έχει, όμως, σημασία η «λατρεία» αυτή – γνήσια ή προσχηματική – να μην λειτουργεί ως τροχοπέδη στα αναγκαία βήματα που πρέπει να κάνει ο σύγχρονος ελληνισμός προς την κατάκτηση πολιτισμικής αυτογνωσίας και αυτοπεποίθησης (πώς είναι εφικτό κάτι τέτοιο;).

Σάββατο 09:00 - 12:00 Αίθουσα Δ κτίριο Γεωγραφίας

Ο ΚΟΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΥΠΟ ΠΕΡΙΦΡΑΞΗ. ΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΩΣ ΜΟΧΛΟΣ ΕΞΕΥΓΕΝΙΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΙΣΤΑΝΜΠΟΥΛ, ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ.

Χαράλαμπος Τσαβδάρογλου

Τα τελευταία χρόνια η συζήτηση σχετικά με τα λεγόμενα «αστικά κοινά» και τις «νέες περιφράξεις» έχει γίνει ιδιαίτερα δημοφιλής μεταξύ μελετητών του χώρου όπως οι Hagvey (2012), Hodgkinson (2012), Karaman (2013), Σταυρίδης (2011), καθώς και κοινωνικών κινημάτων πόλης. Ωστόσο, έως τώρα, λίγες είναι οι προσπάθειες που επιδιώκουν να συνδέσουν τις χωρικές των κοινωνιών με την έννοια της μνήμης καθώς και με τα ποικίλα και διασταυρωνόμενα συστήματα καταπίεσης και διακρίσεων στα πεδία του φύλου, της φυλής της τάξης και της κουλτούρας, υπερβαίνοντας ταυτόχρονα τις διαιρέσεις μεταξύ Βορρά-Νότου και Δύσης-Ανατολής.

Σύμφωνα με την προσέγγιση των αυτόνομων μαρξιστών (De Angelis, 2007· Hardt & Negri, 2009· Caffentzis, 2010· Federici, 2011) για την κατανόηση της έννοιας των κοινωνιών θα πρέπει να συμπεριληφθούν τρία στοιχεία: οι κοινοί πόροι, οι κοινότητες και οι κοινωνικές σχέσεις. Τα κοινά δεν υπάρχουν αυτά καθ' αυτά, αλλά δημιουργούνται μέσω των κοινωνικών σχέσεων που συγκροτούν οι κοινότητες που διαχειρίζονται τους κοινούς πόρους. Παράλληλα με την παραπάνω προσέγγιση και εμπνεόμενος από την χωρική ανάλυση του Lefebvre (1974/1991) για τον φυσικό-νοητικό-κοινωνικό χώρο καθώς και από την προσέγγιση του Κωτσάκη (2012) για τον κοινωνικό χώρο ως φυσικό χώρο, τρόπο επικοινωνίας, και κοινωνικό σύστημα, προτείνω την έννοια του Κοινού Χώρου.

Με βάση την παραπάνω οπτική ο Κοινός Χώρος δεν αφορά μόνο τον φυσικό χώρο αλλά και τις αναπαραστάσεις του χώρου καθώς και τον αναπαριστώμενο χώρο στον οποίο η μνήμη παίζει καθοριστικό ρόλο. Η αντίληψη της μνήμης διαμορφώνεται, όχι μόνο με την υλική και γεωγραφική διάσταση της πόλης, αλλά επίσης από το ιστορικό εδραιωμένο σύνολο αναπαραστάσεων που εκπορεύονται από την αρχιτεκτονική, την πολεοδομία, την τέχνη και τις εικόνες. Για να αποδείξω αυτή την θέση εξετάζω το παράδειγμα του κοινού χώρου της μνήμης και της περιφράξής της στις περιπτώσεις της Ιστανμπούλ, της Αθήνας και της Ρώμης.

Οι παραπάνω πόλεις αποτελούν τρεις εμβληματικές περιπτώσεις, οι οποίες αφενός χαρακτηρίζονται για τον πλούτο των μνημείων τους και ταυτόχρονα βρίσκονται στο όριο μεταξύ Δύσης και Ανατολής, Βορρά και Νότου, ως εκ τούτου αποτελούν ιδανικό παράδειγμα για την εξέταση με διαθεματικό και μεταποικιακό τρόπο των συγκρούσεων για τον σφετερισμό του κοινού χώρου της μνήμης. Η ρητορική για τη «δημιουργική πόλη» και την «πόλη-μάρκα», η λεγόμενη «οικονομία της εμπειρίας» και τα μεγάλα έργα, συγκροτούν τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές του εξευγενισμού, οι οποίες επιδιώκουν να αναβαθμίσουν την ανταγωνιστικότητα των παραπάνω πόλεων. Ωστόσο απέναντι στις παραπάνω πολιτικές σφετερισμού του κοινού χώρου της μνήμης, τα τελευταία χρόνια έχουν αναδυθεί πλήθος κοινωνικών κινημάτων πόλης τα οποία αμφισβητούν τις νεοφιλελεύθερες αστικές πολιτικές εξευγενισμού καθώς επίσης τροποποιούν και κλονίζουν τις εγκαθιδρυμένες διαιρέσεις στα πεδία του φύλου, της τάξης, της φυλής και της κουλτούρας. Επομένως ο κοινός χώρος της μνήμης βρίσκεται στο επίκεντρο των κοινωνικών και πολιτικών συγκρούσεων.

Σάββατο 12:00 - 15:00 Αίθουσα Γ κτίριο Γεωγραφίας

ΑΝΑΣΚΑΠΤΟΝΤΑΣ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΝΑΤΟΛΙΑ: ΟΨΕΙΣ ΜΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΝΥΠΑΡΞΗΣ ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΟΡΙΟ.

Νίκος Τσιβίκης

Ο όγκος της αρχαιολογικής δουλειάς που συντελείται σε Ελλάδα και Τουρκία τόσο στο πεδίο όσο και σε επίπεδο έρευνας και δημοσιεύσεων είναι τεράστιος. Χιλιάδες ανασκαφές, επιφανειακές έρευνες και μελέτες υλικών αποτελούν το αντικείμενο μιας στρατιάς αρχαιολόγων και μη, προερχόμενων από όλες τις γωνιές του πλανήτη. Ο χώρος της αρχαιολογίας κατ' αυτόν τον τρόπο αποτελεί προνομιακό πεδίο κινητικότητας ανθρώπων και ανταλλαγής απόψεων σε μια ευρύτατη γεωγραφική περιοχή που υπερβαίνει εθνικά σύνορα. Η κινητικότητα αυτή όμως παραμένει, παρά τις πολλές εξαιρέσεις, προνόμιο κυρίως ξένων ερευνητών από τρίτες χώρες, ενώ οι απευθείας επαφές ανάμεσα σε Ελλάδα και Τουρκία μένουν σχετικά λίγες και περιορισμένες, και σίγουρα λιγότερες από τις αφορμές που δίνει το υλικό. Μέσα από μια εμπειρική παρουσίαση όψεων της εργασίας στην Τουρκία στόχος είναι να ανοίξει μια συζήτηση για την κατάσταση σήμερα, τα πραγματικά εμπόδια και τις δυνατότητες μεγαλύτερης συνεργασίας ερευνητών, φοιτητών και ιδρυμάτων στο μέλλον.

Σάββατο 18:00 - 21:00 Φωτογραφική Εταιρεία Μυτιλήνης

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΜΟΥΣΕΙΑΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟ.

Αμαλία Τσιτούρη

«... Πόσες λέξεις είναι; Γιατί όχι σε παθητική φωνή; Τι θα γίνει με τους αρχαιολογικούς όρους; Η πρόταση δεν έχει ρυθμό. Ποια είναι η κεντρική ιδέα; Ποιος μπορεί να καταλάβει αυτή τη φράση; Αυτός ο τίτλος δεν περνά απαρατήρητος. Πώς θα το συνδέσουμε με τα αντικείμενα; Αυτή η πληροφορία δεν ενδιαφέρει κανέναν! Πού θα μπει το πανό; Αυτή η σύνταξη είναι για παιδιά. Πώς θα χωρέσει αυτή η πληροφορία; Δεν μ' αρέσει το β' πρόσωπο. Πώς θα σπάσουμε αυτή την πρόταση; Συμφωνώ. Δεν συμφωνώ. Θα διαβάζονται καθαρά οι λεζάντες; Ερωτηματικά στους τίτλους; Αυτό θα μπει οπωσδήποτε! Θα αρέσουν; Θα προλάβουμε;...»

Αυτές θα μπορούσε να είναι κάποιες σκέψεις ή ακόμη και τα λόγια των μελών της ομάδας εργασίας που δούλεψε στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Κορινθίας για την προετοιμασία των κειμένων επανέκθεσης του Μουσείου Αρχαίας Κορίνθου. Η νέα έκθεση παρουσιάζει πτυχές της ανθρώπινης δραστηριότητας στην Κόρινθο, την περίοδο πριν από τη ρωμαϊκή κατάκτηση. Συγχρόνως, προβάλλει τα στοιχεία που καθόρισαν το πολιτιστικό στίγμα της πόλης και θεωρούνται ως η ιδιαίτερη συμβολή της στον «χάρτη» του αρχαίου κόσμου.

Το ενδιαφέρον της ομάδας εργασίας για το περιεχόμενο, το ύφος και την έκταση των μουσειακών κειμένων αποτυπώθηκε, κατ' αρχάς, στα τεύχη των μουσειολογικών μελετών. Εκεί διαφαίνεται η πρόθεση για έναν ελκυστικό μουσειακό λόγο και περιγράφονται τα κείμενα που πλαισιώνουν κάθε θεματική ενότητα. Η συνεργασία αρχαιολόγων και αρχαιολόγων – μουσειολόγων υπήρξε συνεχής από τη φάση της οργάνωσης των αφηγήσεων, στη συγγραφή των «αρχαιολογικών» κειμένων, και μέχρι την επεξεργασία για τη μεταμόρφωσή τους σε «μουσειακό λόγο». Τα κείμενα άλλαζαν χέρια, μίκρηναν, διορθώνονταν, αποκτούσαν διαφορετικό ύφος. Για αρκετούς μήνες, υπήρξαν το δημιουργικό πεδίο συνάντησης επιστημόνων με διαφορετικές αφετηρίες, απόψεις και θεωρητικά εργαλεία, που ξεδίπλωναν τις ιδέες τους, συζητούσαν, διαφωνούσαν – συχνά έντονα – αλλά υποχωρούσαν αμοιβαία. Το αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας θα αξιολογηθεί από τους μελλοντικούς επισκέπτες, τους αυστηρούς αυτούς κριτές των μουσειακών κειμένων. Σε κάθε περίπτωση, όμως, η διαδρομή της συνεργασίας μας παραμένει μια πολύτιμη παρακαταθήκη.

Παρασκευή 16:00 - 18:00 Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης